

## **Manqat Mbomambaqape Luk gepeawam**

### *Megeat Manqat-qase*

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Luk ndøpeawám. Ngenek Luk, mulømula etoam ezoqám. Ndego ambá av nqægo, Yesu-gĩ paev ezoqam tuelv mokho-tē gunu:goām.

Ndego Pol namba me:sasaetám, ngenek mangei vinivinimba-te ge-okhoam, vømbō-tøkeam. Neka Luk até Lom taon-té-a, Pol namba vøgoam.

Luk Zu bawan-ák mbá. Ngenek Glik bawan-ák. Ndego nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Glik ezoqam nonqo ndøpeawám. Até Tiofilús-a, te-te ndego, Luk nqanek manqat gekhofotav, Glik ezoqám.

Nginik Glik ezoqam, tiqa poev, matev ndaføyamba-qape zøgoám. Yaq nakémbá, Luk manqat andé kandambá, Yesu-qa matev ndaføyamba-qape-qa yaq-té gene-peawám, neka taqa yaq-te ndøgo, ndego ezoqam tanakh, āv kezømbē-goam.

Luk até Keliso-gi u-anim-qa emanqát-a, vøpeawam.

### *Luk teqa manqat ande ge:ngaz*

<sup>1</sup> Ezoqa kopoáv, emanqat amba-amba me:peaumám, ta matev vinivinimba-qa yaq-te,

ni mokho-te qafakhanumam, av Mbumbukiam ge:manqatam, tɔfakhanam. <sup>2</sup> Ndigu manqat ndógo tipeaumám, av ezoqa nɔme gi:zɔmesimam, ndigu matev ekeza bɔi gi:qeivam, ande qandengaz atema vaev-te, neka ndigu ezoqa ewaqape vɔe-zɔmesimam. <sup>3</sup> Até nó-a, no matev ate qægoam, mokho mɔembo-vawát, vɔemɔqeiv, matev ande qandengaz, atema vaev-te.

Yaq nakémbá, Tiofilus, nigi kandambaqape, no nqæmatavap, emanqat eqeieqei bataqa-peawám, matev ate ndægo, av qæfakhanumat. <sup>4</sup> No tɔtaqambé-peawám ndógo, qo tɔneqatéq, manqat ndøgo, qo gi:gamekhæmam, ndøgo unimanqatín.

*Enzol ezoqam, Zekalaya Zion-qa qane-qa yaq-te ge:-omat*

<sup>5</sup> Ta khøwa-te ndøgo, Elod Zudia plovins-te kawa gegoam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam mɔndøgoám. Teqa iz Zekalayá. Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa bawan-te, Abaeza gimbo-akhaemam, ndógo tunu:-sasaetám. Até tegú zás-a, Elon-gú ziú.\* Tuqa iz, Elizabét. <sup>6</sup> Ngini ezoqa menas, tiqa yage eqeieqei, Mbumbukiam-qa bɔi-te. Manqa-zapazapa mbáin. Evezøza-qa guguna manqat neka khafeap ate ndægo ùni mbøepavám. <sup>7</sup> Geté ndigu nakheis mbáin. Zapa ndógo, Elizabet ndugu, sóg. Yaq ndakin ndigu ezoqa menas, khap mɔndøzøgó.

<sup>8</sup> Khøwa nɔme, Zekalaya ekeza bawan namba, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae gego, Mbumbukiam-qa megemege-te, <sup>9</sup> ndigu nandi-

---

\* **1:5** 1:5 Até tugé evé-a, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgoám, av Elon-gi zi ate gi:goam gigoam. **1:9** 1:9 Exo 30:7

qasis ndønqagevemém, iz-ús, av Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa matev qazømbe-goam. Yaq Zekalaya-qá iz ndøfakhán, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te te-on, Mbumbukiam-te tae et sisip mbomambaqape temø-mboqotav. <sup>10</sup> Yaq Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te, tae et gemø-mboqotav, ezoqa ewaqape, bavokhó gono-waniapám. Gò:guligulimát.

<sup>11</sup> Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te gu:goam, yaq nqáe! Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán, lou-qase-qa nakeamo-te vø-itan, ma Mbumbukiam-te, tae et sisip mbomambaqape qæmboqotavat. <sup>12</sup> Yaq Zekalaya ngenek enzol ezoqam ge-omet, ndego nqova mbondáf. Møe kandambá gego. <sup>13</sup> Geté ndego enzol ezoqam, äv gembøe-eín nqægo, “Zékalaya. Qo møe ndøgó. Mbumbukiam qoqa akhayam, møndøqa-ewág. Qogu sævam, Elizabet, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq teqa iz Zion qombó-akhá. <sup>14</sup> Ndego khanakhanakh qá-etoám, voqókhōum. Neka até ezoqá nømé-a, khanakhanakh ndøgoném, teqa qane-qa yaq-te. Ezoqa kopoáv. <sup>15</sup> Ndego ezoqam kandambaqape ndøgoát, Evezøza-qa bøi-te. Ndego waen neka ibøkha føgøføgakh nøme be-izám. Até ndøgó-a, evo-qa emu mokho-te tu:goat, teqa kha Nqova Mbomambaqape, é-ndømømbo-tønøyám.

<sup>16</sup> Ndego Izlael ezoqa kandambá, Evezøza-té gendó-qambuzú, tigi Mbumbukiam. <sup>17</sup> Ndego Evezøza-qá megemege-té genómá. Ilaiza-qá bazaføgakh-té neka Nqova Mbomambaqape-ús. Yaq ndego evøndipakha-qa mbøni, nakheis-té

genǝqambuá neka ezoqam ndigu, Mbumbukiam-qa manqa o-mba ndapeav ndigu, ndigu vǝ-enēnd neka ezoqa nǝme-qa matev vǝmbó-paevēm, ma teqa manqa o-mba ndimbǝe-ndape. Ndego Evezǝza-gi ezoqam é-ndo:khakheinǝvēm, te nonqo.”

<sup>18</sup> Yaq Zekalaya gembobevap, “Gê, no áv khaténǝtēn, av nqǝgo, matev ndǝfakhān, av qo qoqote-ein ndǝgo? No lawaqapé. Neka até nogú sǝvám-a, ndugu ngǝpuká.”

<sup>19</sup> Yaq enzol ezoqam gembo-qavǝiu, “No Gebliél. No Mbumbukiam-qá megemege-té qatoyá. No ndégo tendo-khofotán, qo namba manqat vizí-einīm neka nqanek manqat mbomambaqape batēqamakh. <sup>20</sup> Nqáe! Qo manqa-khou qógoát. Manqat qómanqateák, atema ta khǝuwa-te ndǝgo, nqanek matev vǝmǝfakhān. Zapa ndǝgo, qo noqa manqat unimanqatinteáv. Geté nqanek matev ndǝmǝ-fakhán, ekeza khǝuwa eqeieqei-te.”

<sup>21</sup> Zekalaya nqanek matev qambǝe-fakhan, yaq ezoqa ewaqape bavokho go:waniapam, gǝmbǝe-kewagát. Yaq ndigu gǝ:bevǝpém, gekha zapá Mbumbukiam-qa khoev-te khǝuwa mba ngu:ngeaomit? <sup>22</sup> Yaq vaev-te gendo-fakhan, ndego kopǝmba mbaín, manqat te-ein. Yaq ndigu sǝgo-matǝvemém, ngenek umingiap ndǝqeív, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te. Yaq ndego zendá gezǝmbe-khamasím. Manqat até gekhoutáv.

<sup>23</sup> Yaq Zekalaya tege sasae khǝuwa gumukhoub, Mbumbukiam-qa khoev-te ndǝgo, ndego ekeza vemiaiv-té genǝqaván. <sup>24</sup> Yaq khapé outǝpǝteáv,

tegu zas Elizabet, emu tūnī-itān. Yaq ndugu ekeza khoev mokho-te mbá gunu:goám. Løvøyak faév. <sup>25</sup> Yaq ndugu manqat āv guni-eín nqægo, “Evezøza matev kandambá gego, no-te. Ezoqa no gèsanqambám. Geté teqa kuku matev kandambá. Yaq ndego ndakin noqa mivi matev, møndønø-nqagím.”

*Enzol ezoqam, Meli Yesu-qa qane-qa yaq-te guimat*

<sup>26</sup> Elizabet løvøyak gimømbo-siks-ez, kha viniv-us guigoam, Mbumbukiam tege enzol ezoqam Gebliel, Nazalet vemia-v-té genø-khofotáv, Gelili plovins-te ndøgo. <sup>27</sup> Mbasønakam-té genø-khofotáv. Tuqa iz, Melí. Ngunuk søvøta mba mbogoám. Anganeam-qa iz Zoséf. Ngenek Zoséf, Deivid-gé zeó, ndego Izlael ezoqam-ge kawa kandambaqape gegoam. <sup>28</sup> Yaq Gebliel Meli-te gemøfakhan, ndego āv gumbøe-eín nqægo, “Khaiya mbomá. Mbumbukiam poev kandambá qo-te. Evezøza nandêgó, qo namba.”

<sup>29</sup> Meli nqanek manqat gu-ewag, ndugu nqova ndafe kandambá. Yaq gò:beváp, nqanek manqat-qa mokho gekhām?

<sup>30</sup> Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-ein, “Méli. Qo møe ndøgó. Mbumbukiam kuku qo-te. Ndegó qo ndøveatáq. <sup>31</sup> Nqáe! Qo emu qoté-itán, voqoté-ovā. Nakhasam anganeám teqaqan. Yaq teqa iz Yesu qombó-akhá. <sup>32</sup> Ndegó kandambaqape

ndógoát. Yaq ndego Mbumbukiam Egeiwat-Qapege Yo mbó-akhaemát. Neka Evezøza Mbumbukiam, ndego kawa mó:vé, av tege atazøkha Deivid ge:goam. <sup>33</sup> Ndeg zo Izlael ezoqam, Zekopgi zi, kawa zømbógoát, miavmiav. Teqa Megeat Matev gemø-navøemák.”

<sup>34</sup> Yaq Meli ndego enzol ezoqam gumbobevap, “Gê, nqanek matev áv khanømbé-fakhān? No anganeam mbaín.”

<sup>35</sup> Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-qavøiu, “Nqova Mbomambaqape ndóvís qo-te, neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh vøgutāq, ndego Egeiwat-Qape. Yaq nakémbá, ndego nakhasam-yo teqaqan, ndego ezoqam egeiegei-qape ndógoát, yaq ndego iz Mbumbukiam-ge Yo mbó-akhaemát. <sup>36</sup> Nqáe! Até Elizabét-a, qogu ezoqam, emu me:yæt. Løvøyak síks. Ndugu ngæpuká. Ezoqa āv gimbøe-manqatām nqægo, ngunuk sóg. Geté ndugu ndakin nakhasam anganeam ndøndáf. <sup>37</sup> Zapa ndógo, matev ate ndægo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”

<sup>38</sup> Yaq Meli gundu-qavøiu, “Qanimáv. No Mbumbukiam-gú sasae ezoqám. Matev sà befakhān, av qo ndoqote-manqate.”

Yaq ndego enzol ezoqam, tenø-iváv ndógo, vøwāv.

### *Meli Elizabet-te okha gumat*

<sup>39</sup> Yaq khapé outøpøteáv, Meli gigiap tūnø-khākhēinām, manqei popotap-te vøwāv, Zudia plovins-te ndógo. Nakhamas-té gunømát. Yaq vemiaiv-te gumøfakhan, <sup>40</sup> ma Zekalaya geyagam,

ndugu khoev-té gumø-ón, Elizabet khaiya mboma manqat vømbō-ein. <sup>41</sup> Elizabet Meli-qa manqat gu-ewag, yaq nakhasam kha ndøkhokhók, tuqa emu mokho-te. Yaq Elizabet, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. <sup>42</sup> Yaq ndugu kandambaqapé sege-akhá. Av guni-akhá nqægo, “Ni sakheis ate nqazi:gu-qa mokho-te, qo Mbumbukiam møndø-khakheinøqavém. Neka até nakhasám-a, qoqa emu mokho-te nandu:gu, ndego møndø-khakheinøvém. <sup>43</sup> Geté no gekha ezoqám, noge Evezøza-gu evo, no-te gugeavun? <sup>44</sup> Nqæe! No qoqa khaiya mboma manqat até vø-ewág-ae, yaq nakhasam noqa mokho-te ngu:gu, khanakhanakh ndøgó. Kha ndøkhokhók. <sup>45</sup> Qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, qo Evezøza-qa manqat mòqo-unimanqatín. Yaq matev ndøgo ndøfakhán, av geqambe-ein ndægo.”

*Meli Mbumbukiam-qa iz gui-eqa*

- <sup>46</sup> Yaq Meli manqat āv guni-eín nqægo,  
 “Noqa mbøni mokho-te, no Evezøza-qa iz ùni nøte-eqatét.
- <sup>47</sup> Neka no khóum, Mbumbukiam-te, ndego noge khandi etoam ezoqam.
- <sup>48</sup> No tegú sasae mbasønakám. Ezoqa kandambaqapú mbá.  
 Geté ndego møndønøménd.
- Yaq ndakin-a, atema tøma, ezoqa ate ti:mønøzumit,  
 noqa yaq-te āv ginømbé-manqatát nqægo,  
 ‘Ndugu kopømbá, khanakhanákh.’

49 Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam Egeiwat-Qape, matev kandambaqapé genø-matanam. Ndego ndaføyamba-qapé.

50 Teqa tanakh matev até gémá, ezoqa ate ti:mønøzumit, ti-te ndigu, ndego timbo-vizupat.

51 Teqa zenda bazaføgakh-us, ndego matev kandakandá ge:matanam.

Ezoqa ndigu gikhambuvupam, ndigu ekeza kha gi-eqatam, ndego gèpanqasám.

52 Kawa ezoqa kandakanda, ndego sège-nqagevém, tiqa qonam nonqo-te gigoam, vø-khokho-ezoqam-ez.

Geté ezoqa ndigu, ekeza kha eqawatav ndigu, ndego gè-eqazó.

53 Ezoqa ndigu, ifi qazøvitam, loge gigiap mbomømboma me:zøkéf.

Geté gigiap kopoav ezoqam, khakha-mbá sege-khofosám.

54 Ndego ni Izlael bawan-ak, tegi sasae ezoqam, møndøni-tøké,

neka ndego manqa mate navøepøteáv, teqa tanakh matev-qa yaq-te, <sup>55</sup> av bugukhokhof nigi atanakha-zapazapa-za manqa mbusa gezømbeve, Eibleem neka tegi zi, av nqægo, teqa tanakh matev segēmā ni-te, miavmiāv.”

<sup>56</sup> Meli lõvøyak ande āv misiká ndi:gu, Elizabet namba gi:søkhoam, yaq taqa zita-te, ekeza vemia-ve nqawa sasa ndøqavan.

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, geqan*

<sup>57</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Elizabet qakhantav, guiova, nakhasam anganeám gembogan. <sup>58</sup> Yaq ezoqam ndigu, avønin gimbo-puatat neka ekeza ezoqam, giyogem av nqægo, Evezøza tanakh-qapē gumbogo, nakhasam gumbogan, yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem, tu namba.

<sup>59</sup> Yaq opønakam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, ezoqam ndigu tegi ngusum qogøzat matev-qa yaq-te gimøvab, ndigu ambá eve-qá iz mbo-akhaemín, Zekalaya. <sup>60</sup> Geté tegu evo, āv guni-eín nqægo, “Av taoká. Teqa iz Zion ndøgoát.”

<sup>61</sup> Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Geté zogi zøkeza ezoqam, iz mbaín, av nandægo.” <sup>62</sup> Yaq ndigu eve gëmbøe-khamasimím, av nqægo, teqa poev gekhâm, ndego ande gekha iz me mbó-akhā, nakhasam.

<sup>63</sup> Yaq ndego peawam nonqo gigiap-qa ndøgoám, vømbō-etøomem. Yaq ndego āv gene-peawám nqægo, “Teqa iz Zión.” Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. <sup>64</sup> Yaq nqova mbaín, Zekalaya, kumam nqawa gembosasae, manqa manqate vøngaz, Mbumbukiam-qa iz sasa ndø-eqa. <sup>65</sup> Yaq ezoqa ewaqape, avønin gizø-puatat, ndigu nqova ndafe kandambá, neka møe ndøgoném. Yaq nqanek manqat, Zudia plovins manqei popotap-te ate qægoam, sùgumu-panqavøemát. <sup>66</sup> Yaq ezoqa ewaqape, nqanek manqat giyogem, ndigu matavap kandambá gigonem. Av gini-einím nqægo, “Gê. Ngenek nakhasam-yo, andé gekha ezoqam me mé-goāt?”

Ndigu āv gini-matøvemém nqǽgo, Mbumbukiam-qa bazaføgakh ndøgó, te namba.

*Zekalaya Mbumbukiam-qa manqat gevevezam, Yesu neka Zion, tiqa yaq-te*

<sup>67</sup> Yaq Zekalaya, nakhasam-yo-ge eve, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. Yaq ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøvevezám. Manqat āv gene-eín nqǽgo,

<sup>68</sup> “Evezøza-qa iz, yà beto-eqawát, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam.

Ndego ni tøke-qa ndowáv, ni tegi ezoqam. Yaq génqovotán.

<sup>69</sup> Ndego khandi etoam ezoqam bazaføgakh-qape nindo-khofotáv.

Ngenek tege sasae ezoqam Deivid, tegé zeó.

<sup>70</sup> Nupøkhán mbá, ndego tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te, ndigu gevevesam, āv gene-eín nqǽgo:

<sup>71</sup> Ndego ni ndøkhandí:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu

neka ezoqa ewaqape-qa zenda-te, ndigu ni ndisanqana.

<sup>72</sup> Ndego ni tanakh nigú, av nigi atanakha-zapazapa-za gezømbe-ein.

Poev matev ndøgo, ti namba ge-unimanqatin, ndego manqa mate navøpøteáv.

<sup>73</sup> Mbumbukiam nigi atanakha-zapa Eibleem, manqa mbusa āv gembøevé nqǽgo,

<sup>74</sup> ndego ni ndøkhandí:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu.

Yaq ni kopømbaqapé. Møe zígoák, teqa iz tizi-eqatat,

<sup>75</sup> neka niqa yage-te, khøuwa ate tægoat, ndaføyamba vizíyagāt neka niqa matev egeiegei vøgoāt, teqa bøi-te.

<sup>76</sup> Yaq qo, noge yo, qo Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam qá-akhaemát, ndego Egeiwat-Qape.

Zapa ndøgo, qo Evezøza-qá megemege-té qo-qotómá. Teqá nakhoa qotó-khakheinumít.

<sup>77</sup> Qo tegi ezoqam, āv qoqoté-zømesimít nqægo: Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa ndø-evøzám neka vøkhandi:z.

<sup>78</sup> Zapa ndøgo, nigi Mbumbukiam-qa kuku matev neka tanakh matev kandambaqapé.

Khandi etoam matev andé khøuwa me mé:fakhatáv.

<sup>79</sup> Yaq ezoqa waev zø-etoám, ndigu bøivun-te neka løvøte-te ndiyage.

Yaq ndigu sambi yage-té genø-itúb.”

<sup>80</sup> Yaq Zion gèkhouwév, neka nqova-te bazaføgakh vømbōgo. Yaq ndego leg-av manqei-té geyagám, atema ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ewaqape-qa megemege-te vō-itan, ndigu Izlael manqei-ak.

## 2

*Yesu ge:qan*  
(Met 1:18-25)

<sup>1</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Siza Ogastes, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, manqat āv gene-vøovám nqægo: Ezoqa ewaqape, manqei-manqei ate qægoam, Lom gaman gimbo-kewagam, tiqa iziz gaman-qá mbuk-té qabe-peawáp. <sup>2</sup> Ezoqa gevebam matev av nqægo, khokhofá qafakhan, Lom gaman-qa mokho-te. Ta khøuwa-te ndøgo, Silia plovins-te, Kuilinius kawa ndøgoám. <sup>3</sup> Yaq ezoqa ewaqape, ekeza vemiaiv-té ginø-qavøním, tigi atanakha-zapazapa-za ma gindizav ndøgo, iziz vømø-awam.

<sup>4</sup> Yaq até Zoséf-a, Nazalet vemiaiv, Gelili plovins-te ndøgo, gè-iváv. Yaq Deivid-qá vemiaiv-té genøqavíg, Zudia plovins-te ndøgo. Zapa ndøgo, ndego Deivid-gé zeó. Ta vemiaiv-qa iz Betliém. <sup>5</sup> Yaq iz vee-qa gewav, Melí namba me:-apát. Ndigu søvøta mba zøgoám. Geté Meli ndugu, emu-ús. <sup>6</sup> Yaq Betliem vemiaiv-te gi:sokhoam, Meli tùni-ová. <sup>7</sup> Nakhasam gembøqan, anganeám. Meli-gé nakhasa khøuwá. Yaq ndabuwá guni-løvønøvé, kaolouloge nonqo-te sasa ndøve. Zapa ndøgo, khoev kouwat ndøgo, ma okha ezoqam gisømbi:matun, løvøzupøteáv. Gùmukhazém.

*Enzol ezoqam, sip keoge ezoqam-te gimøfakhaz*

<sup>8</sup> Ta lova ndøgo, Betliem vemiaiv bavokho, sip keoge ezoqam møndøgoám. Sip zøkewagát. <sup>9</sup> Yaq nqova mbaín, Evezøza-gé enzol ezoqam zøfakhán. Yaq Evezøza-qa waev-qape, sùgumu-gutavát, ndigu sip keoge ezoqam. Yaq ndigu møe kandambá gigonem. <sup>10</sup> Geté ndego enzol ezoqam gezø-ein, “Zo møe ndøgòném. Nqáe! No manqat mbomambaqape nondapavún zo-te.

Ndøgo ezoqa ewaqape khanakhanakh zø-etoám.  
<sup>11</sup> Nqægo lova, Deivid-qa vemiav-te, Betliem, khandi etoam ezoqam ndøqán, zo-te. Ndego Kelisó. Evezøzá. <sup>12</sup> Zo ngenek nakhasam, āv qazøté-ometám nqægo: Ndego ndabua løvønøváp, neka kao lou loge nonqo mokho-té gunu:-utøvé.”

<sup>13</sup> Yaq nqova mbaín, enzol ezoqa nøme kopoav-qape ndøfakház. Mbumbukiam-qa iz ndø-eqatát. Av gini-manqatám nqægo,

<sup>14</sup> “Mbumbukiam-qa iz yà beto-egawát, ndego uni ova-in ngo:yage. Manqei-qape-te nqanek, sambi matev ndøfakhán, ndigu ezoqam-te, Mbumbukiam ndømbopøev.”

<sup>15</sup> Yaq enzol ezoqam, yan-te nango giqavaz, ndigu sip keoge ezoqam āv gini-einím nqægo, “Bīziniáv, Betliem vemiav-te ndøgo, matev biz-imø-qeivim, av Evezøza manqat ginindi-khofotav ndægo.”

<sup>16</sup> Yaq nakhamas-té ginøzáv, Meli neka Zosef neka nakhasam vømøzømet, ndego kao lou loge nonqo-te gu:qeiam. <sup>17</sup> Nakhasam gi-ometam ndøgo, yaq ndigu emanqat me:vototém, av enzol ezoqam, nakhasam-qa yaq-te gezømbe-ein. <sup>18</sup> Yaq ezoqa ewaqape, sip keoge ezoqam-qa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. <sup>19</sup> Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo qambo-fakhanumat. Ndugu oskia mbo-matavupám. <sup>20</sup> Yaq sip keoge ezoqam giqavanat, ndigu Mbumbukiam-qa iz até go:-eqatát neka ike manqat vømbō-manqatat, matev ate qægoam-

qa yaq-te, giyogem neka vōqeivim. Matev āv tōnefakhán, av enzol ezoqam gezømbe-ein.

*Yesu iz gimbo-akhaem*

<sup>21</sup> Yaq nakhasam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, tegi ngusum gi:kepõtøzem, iz Yesu mbo-akhaém, ate av-té, av enzol ezoqam Meli gumbøe-ein, ndugu emu itøneav qagoam.

*Simeon Yesu-qa yaq-te, Mbumbukiam ike manqat gembo-ein*

<sup>22</sup> Yesu ge:qan, yaq khøuwa foti-qa zita-te, Meli kha sunguzam matev qamømboe-navøem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, nakhasam ge:qanin, yaq Zosef neka Meli, Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzáv, Zelusalem taon-te ndøgo, Yesu Evezøza-qa zenda-te vømøveēm. <sup>23</sup> Taqa yaq-te, Evezøza-qa guguna manqat, āv qane-ein nqægo, “Nakhei angana ate ti:goat, bugukhokhof tiqanet, ndigu Evezøza-gi ndøgoát.” <sup>24</sup> Yaq ndigu etoam matev møgoném, Mbumbukiam-te, av Evezøza-qa guguna manqat qæ-ein. Ndøgo āv qane-ein nqægo: Kuvøkuvu o mumuk nakhei menas qó-áb.

<sup>25</sup> Zelusalem taon-te ndøgo, ezoqa møndøgoám. Teqa iz Simeón. Ndego ezoqam ndaføyamba-qapé neka Mbumbukiam mbovizupám. Ndego teqá tenø-kewagám ndégo, Izlael ezoqam tekhandi:z. Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape mo:goám, te-te. <sup>26</sup> Nqova Mbomambaqape, ndego āv gene-omát nqægo: Ndego naqanøká génanimák. Geté Mesaya ndøkhæ-omét, ndego Evezøza tendo-khofotav.

<sup>27</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape, Simeon Mbumbukiam-qá khoev-té genø-itú. Yaq Meli neka Zosef, Yesu gindu-ndafem, gindu-oz, matev tigonem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, <sup>28</sup> yaq Simeon até gendego, nakhasam gèndāf, Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein. Av gene-eín nqægo,

<sup>29</sup> “Evézøza Egeiwat-Qape. Manqa mbusa ndøgo, no-te qoqove, møndø-unimanqatín. Yaq no, qoge sasae ezoqam, ndakin kopømbá, mbo-mambá sænaním.

<sup>30</sup> No ndakin qoqa ezoqa khandi:zat matev, nøkeza bói qateqeív, <sup>31</sup> ndøgo qo bawabawan ate ndægo nonqo qoqo-khakheinam.

<sup>32</sup> Ngenek bawan vini-ak-qá waev ndøgoát, neka Mbumbukiam-qa yaq-te vøzømbé-vevezumāt, neka ni İzlael-ak, qogi bawan ezoqam, iz kandambaqape vønigoát.”

<sup>33</sup> Simeon nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu evøndipakha, nqova ndafe kandambá. <sup>34</sup> Yaq Simeon zenda mo:vé ti-te, vøzø-guligulim. Yaq ndego Meli gumbo-ein, “Nqáe! Mbumbukiam ngenek nakhasam tene-veatáv ndøgo: Ezoqa kopoáv gé-o:atát, ndego tisanqawat, neka ezoqa kopoav vówaniapāt, ndego ti-unimanqatintat, nqanek İzlael manqei-te. Ndegø Mbumbukiam-qá khakhatap ndøgoát. Geté ezoqa kopoav gembó-sanqaupát. <sup>35</sup> Yaq, qo Meli, qoqa mbøni andé nakhag kaiya me qambé-keqáz. Timbo-sanqaupat, yaq ezoqam-qa matavap, khonoam-te

---

**2:30** 2:30 Isa 52:10; Luk 3:6; Tait 2:11      **2:32** 2:32 Isa 42:6; 49:6; 52:10      **2:34** 2:34 Isa 8:14; Met 21:42; 1 Pita 2:8

ndøgo, segendó-veveám.”

*Ena ezoqa Yesu-qa yaq-te guizømas*

<sup>36</sup> Ezoqa nøme møndøgoám, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøgo. Sævám. Tuqa iz, Ená. Ndugu Mbumbukiam-gú manqa vevezam ezoqám. Fanuel-gú yú. Asa khagua bawan-ák. Ndugu ngæpuká. Anganeam namba gi:yagam, viav seven mbá, yaq tēnø-nānīm. <sup>37</sup> Yaq ndugu tuni-ngæmam-év ndøgo, atema ndakin, viav 84 vømbōndap. Ndugu Mbumbukiam-qa khoev løvøinøvemáv. Pavpave neká lovølova, Mbumbukiam-qá iz mba ndø-eqatám, lou logemav matev vøgoam-a, vøguligulimam.

<sup>38</sup> Simeon ate av-té Meli neka Zosef namba manqat gi:manqatam, yaq ndugu tūndiwáv, Mbumbukiam-qa iz vø-eqa neka ezoqa ewaqape nakhasam-yo-qa yaq-te vøezømas, ndigu khandi etoam ezoqam gimbøe-kewagam, ndego Zelusalem ezoqam tenqovotaz.

*Zosef neka Meli, Yesu namba Nazalet vemlav-te givavaz*

<sup>39</sup> Zosef neka Meli, matev ate ndægo gumugonem, av Evezøza-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu ekeza vemlav-té ginøqaváz, Nazalet, ndøgo Gelili plovins-te. <sup>40</sup> Yaq ndego nakhasam gekhouwevtat, bazaføgakh-ús neka matavap loloakh-ús. Neka Mbumbukiam-qá kuku matev mo:goám te-te.

*Yesu opønakam ge:goam, Mbumbukiam-qa khoev-te gemat*

41 Viav-viav ate qægoam, Yesu-gi evøndipakha, Zelusalem taon-té ginø-okhoám, Pasova khøuwa kandakanda matev vømø-gonemin. 42 Yaq Yesu viav tuelv gamømbøe-ndap, até ndegó-a, ti namba møvømbam khøuwa kandakanda-te vøwav, av tiqa matev qazømbe-goam. 43 Yaq pindap gamezømbe-navøem, tegi evøndipakha gi:qavanat, Yesu Zelusalem taon-té segeqóm. Geté tegi evøndipakha zøtezateáv. 44 Ndigu gimatavupam, ezoqá nømé namba me:qavanét. Geté khøuwa seke gingiaumat, gi-apat, ndigu tigi ekeza ezoqam neka zifuap-te amba mbøevawém. 45 Geté ndigu ometeáv. Yaq Zelusalem taon-té ginøveséz, vømømbō-vawem. 46 Yaq khøuwa misika-qa zita-te, Mbumbukiam-qá khoev-té gi-ometám. Mbumbukiam-qá Manqat nømendim ezoqám namba me:qonavám. Tiqá manqat ndø-ewagát, neka vøzø-sinøzumat. 47 Ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, ndigu teqa otevat neka manqa qavøiwat-qa yaq-te, nqova zøndáf. 48 Yaq tegi evøndipakha gi-ometam, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq evo gumbo-ein, “Áti. Gekha zapá, qo matev av nqægo qoqoni-matanam? Nqáe! No qave namba, fofogeap kandambá qeitaqa-goat, amba qeitaqambe-vawat.”

49 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapá, no qazonø-vawat? Gê, zo zøtezateáv, av nqægo, no Tat-qá khoev-té qabatu:gū?” 50 Geté ndigu manqa mokho ndapeáv, gekhā mé:manqatam.

51 Yaq Yesu evøndipakha namba, ekeza vemiaiv-té ginøqaváz, Nazalet. Yaq ndego tiqa manqat o-mba

zømbø-ndapám. Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo, qambo-fakhanumat.  
<sup>52</sup> Yaq Yesu gekhouwevtat, até matavap loloákh namba sege-khouwevtát, Mbumbukiam neka ezoqam, kuku vøzøgoam te-te.

### 3

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat  
 (Met 3:1-12; Mak 1:1-8; Zion 1:19-28)*

<sup>1</sup> Ta viav-te ndøgo, Siza Taibilies viav 15 Lom kawa ezoqam kandambaqape gegoam, neka Pontius Pailøt, Zudia plovins-te, Lom gaman ezoqam vøgoam, neka Elod Gelili plovins vømbø-kewagam, neka tege eveqase Filip, Itulia neka Tlakonitis manqei vømbø-kewagam, neka ndego Lisantias, Ebinlin manqei vømbø-kewagam,  
<sup>2</sup> neka Anas neka Kayafas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda vøgoam, yaq Zion-te, ndego Zekalaya-ge yo, Mbumbukiam-qá manqat ndøfakhán. Ta khøuwa-te ndøgo, Zion leg-av manqei-té gegoám. <sup>3</sup> Yaq ndego até gendego, Zoden kea avønin-te, manqei-manqei ate qægoam sège-okhoám, ezoqa vøe-zømesimam, av nqægo, “E-mozoqambúz, neka ibøkha iz vø-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, ndømbøe-navøém.”

<sup>4</sup> Matev äv tønefakhán, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, mbuk-te ge:peawam. Ndegø äv gene-peawám nqægo,

“Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag  
ndø-akhayam.

Av qane-akhayám nqægo,

‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.

Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém,  
ndego te:geav.

<sup>5</sup> Manqei tømbovav ate ndægo, manqei nøme bètø-  
awáp,

neka manqei popotap ate ndægo, bèmøkuiáp.

Nakhoa ndøkhafigeapet, bèndaføyá, neka  
nakhoa ndø-asøtavet bēgevnøem.

<sup>6</sup> Yaq ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa khandi  
etoam matev ndøqeivím.’ ”

<sup>7</sup> Ezoqa kopoáv, ibøkha iz ndape-qa ginduzav,  
Zion-te. Geté ti-te ndigu, khokho sa ginduzav,  
ndego āv gezømbe-manqatám nqægo, “Zo waza  
soqøsoqa. Ge zô, ndozo-matavap? Zo é-ndozó-  
khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqqa tøfakhan?”

<sup>8</sup> Matev eqeieqei vøkhæ-matønømém. Yaq  
mokho tøfakhan ndøgo, tø-unimanqatín ndøgo,  
zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te.  
Neka zøkeza mokho-mba ndømanqatè, av nqægo,  
ni Mbumbukiam gēngiænoāk, zapa ndøgo, ni  
Eibleem-gí zī. No nqazø-manqate: Mbumbukiam  
kopømbaqapé, nginik nandi manqat mba zø-eín.  
Yaq segé-Eibleem-gí-zi-íz.

<sup>9</sup> Ila khakheinøváp. Tae ndøbóu. Zapa-té  
qanømú-løvuvøemét. Gekha tæe ndøgo, nanga  
eqeieqei vi:mav ndøgo, gébouím, gøinam-te  
vønqagimēm.

<sup>10</sup> Yaq ezoqa ewaqape, manqat gimboyogem, āv gimbo-bevøpém nqægo, “Av tægoat ndægo, yaq ni gekha nígonēm?”

<sup>11</sup> Yaq Zion gezø-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, ndabua menas tømboagoat, nøme tèabembo-etoám ndego, ndabua mbain ndego. Neka gekha ezoqām ndego, lou tømboagoat, yà bembo-etoám ndego, lou mbain ndego.”

<sup>12</sup> Até teks moni upøgim ezoqām-a, ibøkha iz ndape-qa vøndōzav. Yaq Zion gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Gebâ ni? Gekhā nígonēm?”

<sup>13</sup> Yaq gezø-qavøiu, “Zo ezoqam-te, teks moni ndozo-upøgim, zo nøme khokho ndø-upøgim. Sà tø-upøgim ndigu, av gaman iziz ge:ve.”

<sup>14</sup> Até nakhag ezoqām-a, Zion gimbo-bevøpem, “Gebâ ni? Gekhā nígonēm?”

Yaq gezø-qavøiu, “Ezoqa moni etoam-qa yaq-te ndøtøpøtøzāt. Neka meakha manqat ndømanqatē, ezoqam-qa yaq-te, ti-te moni upøgim nonqo. Ság, moni ndigu, gaman-te ndozo-upøgim.”

<sup>15</sup> Ezoqa ewaqape, khandi etoam ezoqam-qa mo:kewagām. Yaq ndigu Zion-qa matev giqueivim, gò:bevøpém, “Eisa. Ngenek Mesayá agegó, ndego ezoqam, Mbumbukiam tendo-khofotav, ni tekhandi:n.”

<sup>16</sup> Geté Zion gèzø-ovøyám, gezø-ein, “No Mesayá mbá. No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít. Geté ndego, noqa zita-te ngegeav, ndego no ùnime:løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbain.

Ndego zo ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gøina wageáp gezømbé-etoumát. <sup>17</sup> Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé:geáv. Wit evem nonqo ndø-ndapaváv. Yaq wit nanga ndø-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo khoev-té genø-nqeisám. Geté tag ndøgo, gøinam-té genølvutám. Ta gøinam ndøgo, miavmiav ndøwageáp. Khouvøemáv.”

<sup>18</sup> Zion ezoqa guguna manqat vinivinimbá gezø-manqatam, kopoáv, neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

<sup>19</sup> Elod-qa yaq-te, ndego kawa ezoqam, Zion āv gene-eín nqægo, “Ngenek manqa-zapa ndøgó, namba qawan-gu zas, Elodias, sa geviwam, vø-oki neka matev soqøsoqa nøme kopoav vømatanam.”

<sup>20</sup> Yaq vaev-te, Elod matev soqa nøme mba mo:matanám, ndøgo Zion ndimbula-te ge-utav.

*Yesu ibøkha iz gendap  
(Met 3:13-17; Mak 1:9-11)*

<sup>21</sup> Zion ezoqa ewaqape ibøkha iz gezø-etoumat, yaq até Yesú-a, ibøkha iz vøndap. Yaq Yesu ate av-té ge:guligulimat, yan tønne-mboqoé. <sup>22</sup> Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, te-te vø:qom. Bugug andé kuvøkuvuám. Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Qo nogé Yó. No poev kandambá qo-te. No nøtaqambo-khafuát.”

*Yesu-gi atanakha-zapazapa-za  
(Met 1:1-17)*

23 Yesu Mbumbukiam-qa sasae ge:ngaz, ndego viav ande āv 30 ndægó. Ezoqa āv gini-matavupám nqægo: Ndego Zosef-gē yó.

Zosef, ndego Eli-gé yó.\*

24 Eli, ndego Matat-gé yó.

Matat, ndego Livai-gé yó.

Livai, ndego Melki-gé yó.

Melki, ndego Zenai-gé yó.

Zenai, ndego Zosef-gé yó.

25 Zosef, ndego Matataias-gé yó.

Matataias, ndego Amos-gé yó.

Amos, ndego Naum-gé yó.

Naum, ndego Esli-gé yó.

Esli, ndego Nagai-gé yó.

26 Nagai, ndego Mat-gé yó.

Mat, ndego Matataias-gé yó.

Matataias, ndego Semein-gé yó.

Semein, ndego Zosek-gé yó.

Zosek, ndego Zoda-gé yó.

27 Zoda, ndego Zoanan-gé yó.

Zoanan, ndego Lesa-gé yó.

Lesa, ndego Zelubabel-gé yó.

Zelubabel, ndego Sealtiel-gé yó.

Sealtiel, ndego Neli-gé yó.

28 Neli, ndego Melki-gé yó.

Melki, ndego Adi-gé yó.

Adi, ndego Kosam-gé yó.

Kosam, ndego Elmadam-gé yó.

Elmadam, ndego E-gé yó.

---

**3:23** 3:23 Luk 4:22; Zion 6:42 \* **3:23** 3:23 Glik manqat-te, nqanek manqat uni bavokho-ín mbá, Eli-qa yaq-te. Zøtezat ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Eli ndego, Meli-gé evé, ambá av nqægo, Zosef-gē evē.

<sup>29</sup> E, ndego Zosua-gé yó.

Zosua, ndego Elieza-gé yó.

Elieza, ndego Zolim-gé yó.

Zolim, ndego Matat-gé yó.

Matat, ndego Livai-gé yó.

<sup>30</sup> Livai, ndego Simeon-gé yó.

Simeon, ndego Zuda-gé yó.

Zuda, ndego Zosef-gé yó.

Zosef, ndego Zonam-gé yó.

Zonam, ndego Eliakim-gé yó.

<sup>31</sup> Eliakim, ndego Melea-gé yó.

Melea, ndego Mena-gé yó.

Mena, ndego Matata-gé yó.

Matata, ndego Neitan-gé yó.

Neitan, ndego Deivid-gé yó.

<sup>32</sup> Deivid, ndego Zesi-gé yó.

Zesi, ndego Obed-gé yó.

Obed, ndego Boaz-gé yó.

Boaz, ndego Salmon-gé yó.

Salmon, ndego Nason-gé yó.

<sup>33</sup> Nason, ndego Aminadab-gé yó.

Aminadab, ndego Admin-gé yó.

Admin, ndego Ani-gé yó.

Ani, ndego Ezlon-gé yó.

Ezlon, ndego Pelez-gé yó.

Pelez, ndego Zuda-gé yó.

<sup>34</sup> Zuda, ndego Zekop-gé yó.

Zekop, ndego Aezek-gé yó.

Aezek, ndego Eibleem-gé yó.

Eibleem, ndego Tela-gé yó.

Tela, ndego Nao-gé yó.

<sup>35</sup> Nao, ndego Selug-gé yó.

Selug, ndego Leu-gé yó.

Leu, ndego Peleg-gé yó.

Peleg, ndego Eba-gé yó.

Eba, ndego Sela-gé yó.

<sup>36</sup> Sela, ndego Kenan-gé yó.

Kenan, ndego Afaksad-gé yó.

Afaksad, ndego Sem-gé yó.

Sem, ndego Noa-gé yó.

Noa, ndego Lamek-gé yó.

<sup>37</sup> Lamek, ndego Metusela-gé yó.

Metusela, ndego Inok-gé yó.

Inok, ndego Zaled-gé yó.

Zaled, ndego Malalel-gé yó.

Malalel, ndego Kenan-gé yó.

<sup>38</sup> Kenan, ndego Enos-gé yó.

Enos, ndego Set-gé yó.

Set, ndego Adam-gé yó.

Neka Adam, ndego Mbumbukiam  
ndøkhakheinøvém.

## 4

*Saitan Yesu ge:khamasimat*

*(Met 4:1-11; Mak 1:12-13)*

<sup>1</sup> Yesu Zoden kea-te gegoam, kha Ngova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. Yaq gendovesesz, ndego Ngova Mbomambaqape, leg-av mangei-té genø-itú. <sup>2</sup> Yaq ngova soqaqape, teme-khamasim ndøgo. Ge:khamasimam, khøuwa ate gi:goam, fotí. Ta khøuwa foti mokho-te ndøgo, Yesu lou logemáv. Sègegoám. Yaq vaev-te, ndego ifi mbovín.

<sup>3</sup> Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu gembo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qombó-eín. Yaq segé-lou-éz.”

<sup>4</sup> Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbain, lou mba te:yagat.’ ”

<sup>5</sup> Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu olol ová genø-itú. Yaq ndego até gendegó, manqei-manqei ate ndægo vøe-omat, nqanek manqei-qape-te nqago, <sup>6</sup> gembo-ein, “Nqanek bawabawan ate nqægo, qoqá zenda-té qatóvé. Yaq qō qotó-kawaeqtát, iz kandambaqape vøqágoāt. Nqanek gigiap ate nqægo, noqá. Yaq gekha ezoqām ndego, no tønø-pøovat, tæmbo-etoam, no kopømbaqapé, sæmbó-etoám. <sup>7</sup> Yaq nakémbá, katuk qotøndó-møkuí no-te, neka voqonø-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, qoqa ndógoāt.”

<sup>8</sup> Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo: Evezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.”

<sup>9</sup> Yaq nqova soqaqape, Yesu Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqánek, atema manqei-te. <sup>10</sup> Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiam tegi enzol ezoqam ndøzø-eín. Ndigu ndøqa-tøkeém. <sup>11</sup> Yaq ndigu sogó-ndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhota-pak, nandi-te kha geqá-khanøýák.’ ”

<sup>12</sup> Geté Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-eín nqægo, ‘Qo Evezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndø-àwám.’ ”

<sup>13</sup> Ngova soqaqape, teqa khamasim matev ate qægoam qamømbøe-navøem, yaq ndego Yesu sège-iváv, vøwav. Yaq khøuwa nøme eqeieqei temøzømet, nqawa ndøgo temékhamás.

*Yesu Gelili plovins-te sasae gengaz*

*(Met 4:12-17; Mak 1:14-15)*

<sup>14</sup> Yaq Yesu Gelili plovins-té genøveséz. Ngova Mbomambaqape-qa bazaføgakh, møndu:goám te-te. Yaq teqa manqat sùgumu-panqavøemát, ta manqei-te ndøgo, ate qægoam. <sup>15</sup> Ndegò, ezoqam, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té gene-zømesimám. Ezoqa ewaqape, teqa manqat gi-ewagam, ndigu gèmbò-vizupám.

*Yesu ekeza vemiav-ak gisanqawem*

*(Met 13:53-58; Mak 6:1-6)*

<sup>16</sup> Yesu Nazalet vemiav-te gemat, ma ge:khøuvev ndøgo, yaq Sabat khøuwa qandap, ndego guliguli khoev-té genø-ón, av ekeza matev qambøegoam. Yaq sège-itán. Mbumbukiam-qá Manqat geveam-qa ndøgoám. <sup>17</sup> Yaq Aezaya-qá mbuk mbo-etøomém, vø-mboqoa, manqat nøme vøqeiv. Yaq āv gene-geveám nqægo,

<sup>18</sup> “Evezøza-gé Ngova mo:gó, no-te.

Ndegò oil nømboqóuz, vøveatan. Tene-veatán ndøgo, ezoqa ndigu khakha-mba ndiyage, Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát.

Neka ndego no nqánek gende-khofotán. No ndimbula ezoqam nòtézmās, av nqægo, ndigu kopømbaqapé, segéfakház, neka bøi waev mbain ezoqam vòtézmās, av nqægo, ndigu bøi nango segé:kewág. Ezoqam ndigu, ezoqam-qa mokho-te ndu:gu, ndigu ndingenezoat neka matev soqøsoqa ndizø-matanam, ndigu ndøkhandí:z.

19 No ndigu āv qazømbé-akhá nqægo, ‘Khøuwa møndøndáp. Evezøza tegi ezoqam-te, matev mbomambaqape ndómatanám.’ ”

20 Yesu nqanek manqat gumu-geveam, mbuk sasa ndøtok, mbuk keoge ezoqam nqawa vømbø-etoam, vøqom, yaq ezoqa ewaqape, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gu:qonavam, bøi te-te mbá.

21 Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat nqanek, zo qazoyogem, qægeveam, gè-unimanqatín, nqægo khaiya.”

22 Yaq ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, sègembøe-gøomé m neka nqova zøndáf, teqa manqat mbomambaqape-qa yaq-te. Yaq ndigu gò:bevøpém, teqa yaq-te, gi-einim, “Gè, ngenek Zosef-gè yò?”

23 Yaq Yesu gezø-ein, “No møtenøtén. Manqat ndøgo, ezoqa ndimanqate, no zonø-einím. Av qazonømbé-einím nqægo, ‘Mulømula etoam ezoqam, qakeza kha vøkhæ-khakheinám. Matev kan-dakanda ndøgo, ni qeiyogem, Kapenaum taon-te qoqo-matønumam, até nqanéka-a, qakeza vemia-ve-te, vømatanám.’ ”

<sup>24</sup> Yaq Yesu nøme gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ekeza vemiyav-te, ezoqa teqa manqat géyogemák.

<sup>25</sup> No nqazø-manqate: Ilaiza geyagam, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, yaq viav misika neka løvøyak siks vikia seke qamat, ta khøuwa-te ndøgo, ngængæm kopoáv gigoam, Izlael manqei-te. <sup>26</sup> Geté Mbumbukiam Ilaiza ambá av nqægo, Izlael ngængæm-tē genø-khofotáv, vømøzø-tøkē. Geté ngæmam kopo-te mbá genø-khofotáv, Zalefat taon-te guyagam, Saedon manqei-te, vømømbō-tøke.

<sup>27</sup> Neka ta khøuwa-te ndøgo, Ilaiza Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam gegoam, kha sisi-us ezoqa kopoáv giyagam, Izlael manqei-te. Geté ezoqa kopo khakhævateáv. Sa ndégo tekhakhæv, Naeman, ndego Silia manqei-ak.”

<sup>28</sup> Ezoqa ndigu, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te giqonavam, nqanek Yesu-qa manqat giyogem, ndigu mbøni zønqosøgím. <sup>29</sup> Yaq até gindigonem, vemiyav bavokhó ginø-ngeatømém. Yaq manqei khavoe-té ginø-ituím. Tiqa vemiyav, manqei poyat-té qagoám. Yaq ndigu ambá timøoginamín ndøgo. <sup>30</sup> Geté Yesu ezoqa ewaqape, sège-keqazotát. Livin-mbá sugumát, vømøfakhan.

*Yesu ezoqa nqova soqa gembo-ngeatam  
(Mak 1:21-28)*

<sup>31</sup> Yaq Yesu Kapenaum taon-té genəwáv, Gelili plovins ndəgo, neka Sabat khəuwa-te, ezoqa vəmē-zəmesim. <sup>32</sup> Yaq ezoqam ndigu, teqa manqat giyogem, mbəni zəlév. Zapa ndəgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazafəgakh-té gene-zəmesimát.

<sup>33</sup> Ta guliguli khoev-te ndəgo, ezoqa kopu məndu:goám. Ndego nqova soqa mbəigoám. Yaq ndego kandambaqapə sege-akhá, <sup>34</sup> “A? Yésu, Názalet-ak! Gə, qo ni gekha qonígū? Ni ngiənoat-qā qotəndóqav? No mətenətén, qo gekha ezoqām. Qo Mbumbukiam-gé Ezoqa Ndafəyamba-qapə.”

<sup>35</sup> Yaq Yesu ndego nqova soqa, gəmbəe-khafén, gembo-ein, “Qo manqat tia! Məqotəndo-fakháq, qo nanda ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu.” Yaq ndego nqova soqa, até gendego, ndego ezoqam, manqei-té genə-ogiú, sasa ndəfakhan. Yaq gefakhan, ndego teqa kha ngi:wateáv.

<sup>36</sup> Yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Av gini-einím nqəgo, “Ngenek ezoqam. Teqa manqat viní. Andé iz akhae ezoqam-qá manqa manqaté. Taqa bazafəgakh kandambá. Ndego nqova soqəsoqa, manqat mba zəmanqaté. Yaq ndigu səgendo-fakhazín.”

<sup>37</sup> Yesu nqanek matev gego, yaq teqa emanqat sūgumu-panqavəemát, vemivemiav ate qəgoam, ta manqei-te ndəgo.

*Yesu ezoqa kopoav gekhakhəz  
(Met 8:14-17; Mak 1:29-34)*

<sup>38</sup> Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev gendo-ivav, yaq Saemon-qá khoev-té genøwáv. Khoev-te ndøgo, Saemon-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbogoám. Tatas kandambá. Yaq Yesu tøke-qa mboviømém, tuqa yaq-te. <sup>39</sup> Yaq ndego tuqá avønin-té genø-itán, sasa mo:foe, enqoni ndøgo, ivøve manqat vømbø-ein. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, gè-itán, ndigu lou vøzøta.

<sup>40</sup> Yaq khøuwa gesinanat, ezoqa ewaqape, ekeza ezoqam, ndigu enqoni vinivinimba qazøgoam, Yesu-té gindu-itúb. Yaq zenda zømbø-awám, vøkhakheinøvem. <sup>41</sup> Ezoqa nøme kopoáv, nqova soqøsoqa zøfakhatát. Akhayam-ús. Av gini-akhaemám nqægo, “Qo Mbumbukiam-gé Yó!” Geté Yesu gèzømbe-khafén neka takeáv, manqat nøme ti-einim. Zapa ndøgo, ndigu nqova soqøsoqa møndæzøté, Yesu, ndego Mesayā.

*Yesu vemivemiyav nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat  
(Mak 1:35-39)*

<sup>42</sup> Khøuwa nøme, qænqøovat, Yesu taon tène-iváv. Yaq ezoqam-av manqei-té genøwáv, vømø-yakhapus-mokho-mba-ev. Geté ezoqa gèmbovawát. Yaq gi-ometam ndøgo, ndigu kesiwat-qa mbogoám. Manqei nøme-te, ambá géwavák. <sup>43</sup> Geté Yesu gezø-ein, “No Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, até vemivemiyav nøme-té-a, bàme-zømesím. Mbumbukiam ta zapaya nqánek gende-khofotán.”

<sup>44</sup> Yaq Yesu até Zu ezoqam-qa guliguli khoev nøme-té-a, vemia vvinivinimba-te qapuatat, Zudia plovins-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat vømē-zømesim.

## 5

*Yesu tegi paev ezoqam, ande gezømbe-akha  
(Met 4:18-22; Mak 1:16-20)*

<sup>1</sup> Khøwa nøme, Yesu Genesalet kewan\* ndøgeg-té geyám. Ezoqa me:zømesimát. Ezoqa kopoáv gindupindam. Mbumbukiam-qá Manqat ndø-ewagát. <sup>2</sup> Yaq pu-te ndøgo, Yesu khagua menas ndøqeív. Voe nqagim ezoqam ndø-asæmém. Ndigu voe ndøsunguzát. <sup>3</sup> Yaq khagua nøme qa-asæam, Yesu tunuketáo ndøgo. Ndøgo Saemon-qá kh-aguá. Yaq gembo-ein, “Elavøqase vøndosøkúz.” Yaq Yesu khagua-té gunu:qóm, ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qa Manqat sasa me:zømesim.

<sup>4</sup> Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq ndego Saemon āv gembøe-eín nqægo, “Ananá qa-zonø-tiním, voe vømø-nqagem.”

<sup>5</sup> Yaq Saemon gembo-qavøiu, “Kándambaqape. Lova seke qapøistat, ni sasae kándá qeigoat. Voe amba niti-nqagimát. Zongøyam kopo ndafeáv. Geté ság, av qo qoqote-ein ndægo, voe ndænqág.”

<sup>6</sup> Yaq av gi:gonem ndægo, zonga kopoav-qapé gizømbe-ndap. Voe ambá vøkeqavøemin. <sup>7</sup> Khagua nøme-te, voe nqagim ezoqa nøme møndøbøetám. Yaq ndigu tøke-qa zø-akhá. Yaq gindutinim,

---

**4:44** 4:44 Met 4:23    **5:1** 5:1 Met 13:1-2; Mak 3:9-10    \* **5:1** 5:1  
Nginik kewan-qa iz nøme: Gelili kewán    **5:5** 5:5 Zion 21:3-8

zonga khagua menas-té ginø-geabám, até vømøzð-tøtøvøbam. Khagua ambá vøzð-geovøemin.

<sup>8</sup> Yaq Saemon Pita, nqanek matev geqeiv, ndego katuk ndømøkuí, Yesu-qa megemege-te, vømbø-ein, “Evézøza. Noqa avønin-te ndøyá. Zapa ndógo, no manqa-zapa-us ezoqám.”

<sup>9</sup> Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Ndego neka ezoqa nøme, te namba gi:goam, ndigu nqova ndafe kandambá, zonga kopoav-qape gizømbe-ndap. <sup>10</sup> Até Zems neka Zión-a, ndigu Zebedi-gi nakheis, Saemon namba gi:sasaetam, nqova vøzøndaf.

Yaq Yesu Saemon āv gembøe-eín nqægo, “Qo møe ndøgó. Qo ndakin ambá av nqægo, zonga qótakhasát, geté ezoqa qótakhasát.” <sup>11</sup> Yaq ndigu até gindigonem, khagua neka gigiap ate qægoam, sège-iváv, Yesu sasa mbopaevem.

*Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem  
(Met 8:1-4; Mak 1:40-45)*

<sup>12</sup> Yesu vemlav nøme-te gegoam, yaq ezoqa møndøgoám. Teqa kha ate qægoam, kha sisi-ús. Yaq Yesu ge-omet, ndego teqa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, bugug até manqei-té, vømbøviam, “Evézøza. Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem.”

<sup>13</sup> Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbø-ein, “Nqanøpoév. Qo vø-eqeieqeieqé.” Yaq nqova mbáin, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.

<sup>14</sup> Yaq Yesu manqa āv gembøe-løvua nqægo, “Ezoqa nøme zø-eín. Geté Mbumbukiam-gé

iziz ezoqam-té qonóqáv, bemōqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev vōmōgo, av Mozes gezømbe-ein ndægo. Yaq ezoqa tīabiti-zōtéz, av nqægo, qo mōgo-eqeieqei-éq.”

<sup>15</sup> Yesu ndego ezoqam mōndøgugú, geté teqa emanqat sège-panqavøemát. Yaq ezoqa kopoáv gindu-okhoam te-te. Ndigu teqa manqat yoge-qa ndøgoám, neka khakhæzat-qa vōgoam, ndigu enqoni qazøgoam. <sup>16</sup> Geté Yesu ezoqam-av manqei-té genøwávín, vōmō-guligulimin.

*Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqazapazapa vōmbō-evøzam*

*(Met 9:1-8; Mak 2:1-12)*

<sup>17</sup> Khøuwa nøme, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, mōndø-qonavám. Nøme Gelili plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka nøme até Zudia plovins-té-a neka Zelusalem taon-te vōndø-okhoam. Yaq Evezøza Mbumbukiam-qa bazaføgakh, enqoni-us ezoqam khakheinøvem nonqo, mōndøgoám, Yesu-te.

<sup>18</sup> Yesu ezoqa ge:zømesimat, yaq ezoqa nøme tinduzáv ndøgo. Kagi ezoqam ndø-eqeitavún. Ambá khoev mokho-té ginø-ndafemín, Yesu-qa megemege-te vō:veemin. <sup>19</sup> Geté ndigu nakhoa qeiviáv, vøe-ōz. Zapa ndøgo, ezoqa khápumu-khouwéz. Yaq até gindigonem, khoev ová ginøqavíg, yaq ova ndo:go, ma Yesu ge:qotam, nqa vōmō-løozem. Yaq ndego ezoqam sège-føløtøvém, kita-ús, ezoqa ewaqape-qa livin-te, Yesu-qa

megemege-te. <sup>20</sup> Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ndego ezoqam āv gembøe-eín nqægo, “Nófu! Qoqa manqa-zapazapa, møndøqa-navøém.”

<sup>21</sup> Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu āv ginibónd nqægo, “Gekha ezoqām ngenek, Mbumbukiam-qa iz ngengenøitit? Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”

<sup>22</sup> Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, zoqa mbøni-te av ndøzøte-matavupit? <sup>23</sup> Gê, gekha manqát ndøgo, føgakh mbain? Ndógò, no ngenek ezoqam tæmbo-

ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøém,’ o ndógò, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, neka okho vøngaz’?

<sup>24</sup> Geté no ndakin nøtézmás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambógó, ezoqa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.”

Yaq Yesu ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “No nqataqá-manqate. Mòqo-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøqav.” <sup>25</sup> Yaq

nqova mbain. Ndegø ezoqa ewaqape-qa bøi-te, sège-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøwav. Mbumbukiam-qa iz até go:eqatát, gemat.

<sup>26</sup> Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. Mbumbukiam-qá iz ndø-eqaném. Yaq āv gini-manqatát nqægo, “Ni nqægo khaiya, matev viní qaziqeivim.”

*Yesu Livai gombo-akha, tembopavat  
(Met 9:9-13; Mak 2:13-17)*

<sup>27</sup> Taqa zita-te, Yesu vemiaŋ ge-ivavtat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndø-omét. Teks upøgim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Teqa iz Livái.† Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.” <sup>28</sup> Yaq Livai até gendego, vømbøpaev. Gi-giap ate qægoam, sège-iváv.

<sup>29</sup> Yaq Livai lou kandambaqape ndølóg, ekeza khoev-te. Yesu mbokhanakhanákh. Teks moni upøgim ezoqam neka ezoqa nøme kopoáv, teqa lou loge-te gindupindam. <sup>30</sup> Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, ndigu Felisi ezoqam-te ginøzaz, qaqa ndøgoném, Yesu-gi paev ezoqam-te, gizø-ein, “Gekha zapá, zo teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba, ibøkha nqazøte-izit neka lou namba nqazøte-loget?”

<sup>31</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndigu en-qoni mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. <sup>32</sup> No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa nøgeavūn, tiqambuz. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavūn, vøndó-qambūz.”

*Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem*

*(Met 9:14-17; Mak 2:18-22)*

<sup>33</sup> Ezoqa nøme, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Zion-gi paev ezoqam, lou logemav matev ndøgoatún, vøguligulimatun. Até Felisi ezoqam-gi paev ezoqám-a, vøgoatun. Geté qogi paev

---

† 5:27 5:27 Livai, iz nøme Metiú. 5:30 5:30 Luk 15:1-2

ezoqam, matev av nqægo gonemáv. Ndigu lou sège-logatún, neka ibøkha vø-izumatun.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zô ndozo-matavap, ezoqa sæva te-okí, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbâ, lou logemav matev ndøgonem, ndego ti namba ti:goat? Av taoká. Ndigu lou logemav matev gégonemák.

<sup>35</sup> Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego ezoqam, sævam ge-okí, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ta khøuwa-te ndøgo tinígoát.”

<sup>36</sup> Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopømba mbaín, ndabua ndakinak tekeqa, yaq ta mbewat ndøgo, nqawønege ndabua-tē gemótøkē. Zapa ndøgo, av toqotego nqægo, yaq ndabua ndakinak segemø-soqá, neka ndabua mbewat ndakinak gemø-kopømbayák, nqawønege ndabua namba.

<sup>37</sup> Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndøgo, awenege søvakha ngusum-te toqo-ewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vøqouvøēm, neka søvakha ngusum vøsoqoēz. <sup>38</sup> Geté waen ndakinak, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz.

<sup>39</sup> Geté unimanqatín, gekha ezoqām ndigu, waen awenege gi-izumatun, ndigu waen ndakinak gèzømbo-qasiín. Ndigu āv gini-einimín nqægo, ‘Qanimav ndøgo, awenege.’ ”

## 6

*Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa  
(Met 12:1-8; Mak 2:23-28)*

<sup>1</sup> Sabat khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqa namba, khæ mokho-té gunu:-apát. Yaq tegi paev ezoqam, wit nanga ndøvingisømém, sasa ndøtitisam, tag vøkhofovøem, mokho sasa ndølouz.

<sup>2</sup> Yaq Felisi ezoqa nøme, tiqa matev gigeivim, ndigu āv gizømbe-eín nqægo, “Gekha zapâ, zo wit nanga ndozo-vingisumit? Khafeáp nanda, Sabat khøuwa-te sasae av nqægo toqogot.”

<sup>3</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid ge:matanam, tegi ezoqam namba, ifi qazøvin? <sup>4</sup> Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømøndō-upøzo, ndigu lou-qase-te go:-abam, Mbumbukiam-gi, yaq sasa ndølouz, neka ndigu ezoqam, te namba gi:goam, vøzø-etoam. Matev av nqægo khafeáp. Mbumbukiam-gi iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat.” \*

<sup>5</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndégo teno-kawaevát.”

*Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem*

*(Met 12:9-14; Mak 3:1-6)*

<sup>6</sup> Sabat khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gemat, ezoqa ge:zømesimat, ezoqam møndøgoám. Teqa nakeamo pingim, gèmbowau. <sup>7</sup> Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu bøi mba mbøeveém, ndego ezoqa peté-khakheinøvēm

**6:1** 6:1 Deut 23:25

**6:2** 6:2 Zion 5:10

**6:3** 6:3 1 Sam 21:1-6

**6:4** 6:4 Lev 24:5-9

\*

**6:4** 6:4 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein.

penømakhaya, Sabat khøuwa-te. Zapa ndógo, ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám. <sup>8</sup> Yesu é-møndæ-otév, ndigu ande gekha me mbómatavupam. Yaq ndego ezoqam, pingim qambowau, āv gembøe-eín nqægo, “Qoté-itān. Yaq ezoqa ewaqape-qá megemege-té qoqonø-itān.” Yaq ndego ge-ītān, sasa ndøwav, ezoqa ewaqape-qa megemege-te vømø-itan.

<sup>9</sup> Yaq Yesu ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gezøbevap, “Ge zó, ndozo-matavap. Gekha matév ndøgo, Sabat khøuwa-te toqogo, kopømba? Ndógò, matev egeiegei toqogo, o ndógò, manqa-zapa toqogo? Ndógò, ezoqa toqo-khandi:v, o ndógò, teqa yage toqongiu?”

<sup>10</sup> Yaq Yesu sège-qambuním, ezoqa ewaqape vøzømet, yaq pingim wau ezoqam gembo-ein, “Pingim qoté-ovøyām.” Yaq ndego ezoqam, pingim gè-ovøyám. Sègembo-egeiegei.

<sup>11</sup> Yesu matev av ge:matanam, yaq Zu megetapak, qaqa kandambá gigonem, neka yakhapus mokho-mba gibond, “Ni ngenek gekhā zimbóngēm?”

*Yesu tegi u-anim tuelv gevevesam  
(Met 10:1-4; Mak 3:13-19)*

<sup>12</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, khøuwa nøme, Yesu manqei poyat-té genøqavíg, vømø-guligulim. Yaq lova seke qamat, Mbumbukiam-té genø-akhaemát. <sup>13</sup> Yaq qanaqanus qandopave, ndego ekeza paev ezoqam ndømøváb, ezoqa tuelv vøvevesam. Ndigu ezoqa tuelv, u-anim zø-akhá.

<sup>14</sup> Ezoqam gevevesam ngínik: Saemón. Iz nøme gembo-akha, Pitá. Neka tege eveqase Endlú. Neka nøme Zéms, neka Zión, neka Filíp, neka Batolomeú, <sup>15</sup> neka Metiú, neka Tomás, neka Zems nømē. Ngenek Zems, Alfius-gé yó. Neka Saemōn nømē. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. <sup>16</sup> Nøme Zudás. Ngenek Zems-gé yó. Neka nøme Zudas Iskaliót. Ezoqam ndégo, vaev-te Yesu tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

*Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat  
neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem  
(Met 4:23-25)*

<sup>17</sup> Yesu tegi u-anim namba, manqei poyat-te ginduvís, yaq manqei gev-te gimøwan, tegi paev ezoqa nøme kandambá gindupindam. Neka ezoqa nøme kopoáv, Zudia plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka Zelusalem taon-te vøndōzav. Até ndøgó-a, Taya neka Saedon taon avønin, ndaola-te ndøgo, vøndōzav. <sup>18</sup> Ndigu tindi-okhoám ndøgo, Yesu-qa manqat ndøyogém neka vøkhakhæz, ndigu enqoni qazøgoam. Yaq ezoqam ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, Yesu vøkhakheinøvem. <sup>19</sup> Ezoqa ewaqape, Yesu kha khanøzam-qa mbogoám. Zapa ndøgo, bazaføgakh ndofakhatám te-te, ezoqa ewaqape vøkhakhæz.

*Gekha ezoqám ndigu, khanakhanakh tøzøgoat,  
neka gekha ezoqám ndigu, tisoqoez  
(Met 5:1-12)*

<sup>20</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndøwabám, gezø-ein,  
“Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo gigiap-av ezoqam.

Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zoqá.

<sup>21</sup> Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ifi ndøzøvinam.

Zapa ndógo, zo ndøzø-ewéz.

Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ndozo-eivam.

Zapa ndógo, zo khanakhanakh møzø-asøtáv.

<sup>22</sup> Unimanqatín, zo khanakhanakh mbá qanegó, zo Ezoqam-ge Yo zapaya ndisanqaza neka ndøzømbø-qasi:v neka zoqa manqat ndiponqom neka zoqa iz ndingenøiwat. <sup>23</sup> Matev av nqægo tøfakhan, yaq sègek hóum, neka gè-ogiám. Zapa ndógo, Mbumbukiam yaq-fia møndøzømbø-nøzá, yan-te nqo:go. Matev ndógo, zo-te ndimatanam, até kopó, av tigi atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te gi:matønumam.

<sup>24</sup> Geté zo, mòzo-soqoéz, gigiap kopoav ezoqam.

Zapa ndógo, zo yage egeieqei mōzotumu-ndapém. Nøme mbaín.

<sup>25</sup> Neka zo, mòzo-soqoéz, zo ndakin lou ndøzø-ewezat.

Zapa ndógo, zo ifi møzøvinám.

Neka zo, mòzo-soqoéz, zo ndakin khanakhanakh mba ndøzø-asøtøve.

Zapa ndógo, zo mbøni vaev-té qazó-waniapát neka zó-eivumát.

<sup>26</sup> Neka zo, mòzo-soqoéz, ezoqa ewaqape zoqa iz ndi-egawat. Matev ndógo, zo-te ndimatanam,

ndøgo até kopó, av tigi atanakha-zapazapa-za, khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te gi:matønumam.”

*Zogi qaqa ezoqam-te, kuku bezøgó  
(Met 5:38-48; 7:12a)*

<sup>27</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Geté zo ezoqam, zo noqa manqat nqazoyoge, no nqazø-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka matev eqeieqei zømatanám, ti-te ndigu, zo ndisanqaza. <sup>28</sup> Ezoqa tiqa manqa manqat-te, zo soqain-te ti-abumat, yaq zo āv qane-guligulím: Mbumbukiam matev eqeieqei bezø-matanám. Neka gèzø-guligulím, ndigu zo yage føgøføgakh ndizø-etoam.

<sup>29</sup> Ezoqa tømøi teqatøkub, yaq sège-qambúq, yaq betaqā-tøkub. Neka ezoqa qoqa ndabua tendap. Ság! Até ndabua nømé-a, bèndáp.

<sup>30</sup> Gekha ezoqām ndego, gigiap-qa teqaviam, sègembo-etoám. Neka gekha ezoqām ndego, qoqa gigiap sa tendap, nqawa ndape-qa ndøgó.

<sup>31</sup> Gekha matēv ndøgo, zo ndøzøpoev, ezoqa zo-te timatønumat, zo matev āv tozozømbé-matønumát.

<sup>32</sup> Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq ge zô ndozo-matavap, zoqa matev viní? Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqām-a, kuku ndøzøgó, ti-te ndigu, kuku ndøzøgo.

<sup>33</sup> Neka ge zô ndozo-matavap, zo matev eqeieqei ti-mba ndigu tozozø-goat, ndigu matev eqeieqei ndimatanam zo-te, yaq zoqa matev viní?

Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, matev āv tinigoatún.

<sup>34</sup> Neka ge zô ndozo-matavap, zo gigiap timba ndigu tozozø-etoumat, zo ndøzøte-zøtezat, ndigu nqawa ndøzø-qavøiū, yaq zoqa matev viní? Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, gigiap møndø-etoumatún, yaqyaq-a. Yaq ndigu gigiap ate ndægo, nqawa tonqogim-qa ndøgonemín.

<sup>35</sup> Geté, zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka matev eqeieqei zømatanám. Gigiap yaq-mbá segezø-etoám. Neka nqawa qavøiwat-qa ndøgō. Zo av tøzøte-matønumat ndægo, zo yaq-fia kandambaqape ndøzomø-ndapém. Yaq Mbumbukiam, ndego Egeiwat-Qape, zo ekeza nakheis mé:zæb. Zapa ndøgo, até ndegó-a, matev eqeieqei zømatønumatún, ndigu ike manqat manqatemav ndigu neka ndigu ezoqa soqøsoqa. <sup>36</sup> Ezoqa nøme-te, tanakh bezøgó, av zoge Zøve yan-te ngo:go, tanakh ndømbøego.”

*Ezoqa nøme ndøvøozòdt*

*(Met 7:1-5)*

<sup>37</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo ezoqa nøme ndøvøozòdt. Yaq Mbumbukiam até zó-a gévøozoák. Neka ndømanqàté, av nqægo, ezoqa nøme ndigu ùnime:-soqøsoqoezām. Yaq Mbumbukiam até zoqá yaq-té-a, av nqægo gé-einák. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, sà bezømbo-naváp. Yaq Mbumbukiam até zoqá manqa-zapazapá-ya, segembøé-navøém. <sup>38</sup> Gè-etoám, ezoqa nøme-te. Yaq Mbumbukiam zo ndøzø-etoám. Kandambá

gezømbé-etoám. Kopømba ande av lou ndægo, ezoqa ava-te tengeitavet, gétøvøgimít, vømótøvā, neka vømø-qoqovøēm. Av ezoqa tozozømbe-etoumat, zo Mbumbukiam āv tezømbé-etoám.”

<sup>39</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Bøi waev mbain ezoqam, kopømba mbaín, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu. Av tægoat ndægo, yaq ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te até sugumú-o:áz.

<sup>40</sup> Paev ezoqam kopømba mbaín, tege nømendim ezoqam teløvuam. Geté gekha ezoqām ndego, nømendim matev ate ndægo tumundap, ndego āv tenégoát, av tege nømendim ezoqam nde:go.

<sup>41</sup> Gekha zapâ, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndoqoqeivi, getē tae-qape ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? <sup>42</sup> Gekha zapâ, qafu av ndoqombøe-manqate, ‘Nøfu, kupuk-qase bøi-te nandaqa-genøe, nøtaqālív,’ getē qakeza bøi-te nandav, qo tae-qape qeiviāv, nandaqa-genøe? Qo khavozam ezoqám. Bugukhokhof nándav, toqólív, tae-qape, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, eqeieqei voqókewāg. Yaq váev qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndøugu, toqoliv.”

*Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae ndøgo eqeieqei o soqain (Met 7:16-20; 12:33-35)*

<sup>43</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Tae eqeieqei, nanga soqøsoqa géviamák. Neka tae soqain, nanga eqeieqei géviamák. <sup>44</sup> Tae nanga toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, tae ndøgo eqeieqei o soqain. Bøning fakiafakia-us-te, kopømba mbaín, nanga mbomømboma, kopømba ande av fig

ndi:gu, toqo-vingisam. Neka khouwe-khouwe-te ndøgo, kopømba mbaín, gleips toqo-løvus. <sup>45</sup> Yaq matev até kopó. Ezoqa eqeieqei, matev eqeieqei ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap eqeieqei mbøigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqøsoqa ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap soqøsoqa mbøigú. Unimanqatín. Gekha matavāp ndøgo, ezoqam-qa mokho-te qamømbo-tøva, ndego ndøgo témanqatát.”

*Khoev puanam matev menas-qa yaya etæ manqat*

*(Met 7:24-27)*

<sup>46</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha zapâ, no Evezøza ndozonø-akhayam, getē matev gonemāv, av no nqazømbe-manqate? <sup>47</sup> Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, noqa manqat vø-ewāg, neka o-mba vó:ndāp, no nøtézømás, ndego andē gekha ezoqām. <sup>48</sup> Ndegø ezoqam, kopømba ande av ndé:go, khoev manqei føgakh-te gewev. Uk ge-asøzam, até pakoa-té. Yaq khouwat qandowav, khamøe qando-okhoam, ndøgo kopømba mbaín, tønqonaz. Zapa ndøgo, khoev føgakh-qapé qawevam. <sup>49</sup> Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat sa te-ewagat, gete o-mba ndapeav vøgoāt, ndego kopømba ande av ndé:go, khoev qoq-te gewev, uk sa go:føløzam. Yaq khouwat qandowav neka khamøe qando-okhoam, sègemø-khawá. Khoev ùnime:-ngiú.”

## 7

*Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhæv*  
*(Met 8:5-13)*

<sup>1</sup> Yesu teqa nømendim manqat qamømbøe-navøem, ezoqam-te, yaq Kapenaum taon-té genøwáv. <sup>2</sup> Ta vemiaav-te ndøgo, Lom nakhag kawa ezoqam møndøgoám, neka ndego sasae ezoqam vømbøgoam. Te-te ndego khafuat kandambá. Ndegø sasae ezoqam, enqoni mbogoám, ambá vønanimin. <sup>3</sup> Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, Yesu-qa yaq-te manqat ge-ewag, ndego Zu megetapak ndøkhofotáz, te-te. Yesu āv gimbøe-einim nqægo: Bètøndowáv, tege sasae ezoqam vøkhakheinøvēm. <sup>4</sup> Yaq ndigu Yesu-te gi-apat, gimøfakhaz, gēmømbo-viømém. Viam kandambá gigonem, vømbø-einim, “Qombótøké, ngenek nakhag kawa. Ndegø ezoqa mbomambaqapé, <sup>5</sup> neka ndego poev kandambá, ni Zu ezoqam-te. Niqa guliguli khoev giwevem, moni ndégo te-áb.”

<sup>6</sup> Yaq Yesu namba me:záv. Khoev gi:khatoat, ndego nakhag kawa ezoqam, zifuap ndokhofotáz, teqa manqat vømømbø-einim, av nqægo, “Khanánqa. Ság. Noqa khoev-te ndøqáv. No ezoqa egeiegei mbá, noqa khoev-te toqotøndo-oq. <sup>7</sup> Yaq nakémbá, no nøkezan okhoeáv qo-te. Geté manqat mba qó-eín. Yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. <sup>8</sup> Até nó-a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gú. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam mu:gú. Ndigu ezoqa kopø tæmbo-ein, ‘Vøqāv’, yaq ndego segéwáv. Neka ezoqa nøme tæmbo-ein, ‘Møqotøndoqāv’, yaq ndego segendówáv. Neka

noge sasae ezoqam tæmbo-ein, ‘Mòqo-matanām, nqanek’, yaq ndego segé-matanām.”\*

<sup>9</sup> Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq nqova mbondáf. Yaq gèndoqambún, ndigu ezoqa bawan-qape gimbopavam, vøzø-ein, “No nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge:-unimanqatinat.”

<sup>10</sup> Yaq ndigu u-anim, nakhag kawa-qa khoev-te gigavaz, ti-ometám ndógo, ndego sasae ezoqam, møndø-khakhæv.

### *Yesu ngæmam-ge yo gekhandi:v*

<sup>11</sup> Khøuwa nøme, Yesu taon nøme-té genømat. Ta taon-qa iz, Nain. Ekeza paev ezoqam neka ezoqa nøme bawan-qapé namba me-apát. <sup>12</sup> Yaq nqáe! Taon uta mboqog ge:khatobat, ezoqa løvøte ezoqam ndø-eqeitavún. Taon-té gindu-fakház. Ndegø ezoqa ndakinák. Tegu evo ngæmám. Zivis gèmbonaním, neka ndugu nakheis nøme mbain. Taon-ak kopoáv, ngæmam namba gi:geavun.

<sup>13</sup> Yaq Evezøza ngunuk sævam gu-omet, ndego tanakh mbogó, gumbo-ein, “Qo ndø-eív.” <sup>14</sup> Yaq Yesu tenøwáv ndógo, løvøte ezoqam-qa kumøkuma vømøkhanaz. Yaq ezoqam ndigu, gi-eqeitam, sègewán. Yaq Yesu até gendego, ndego løvøte ezoqam, áv gembøe-eín nqægo, “Ndáe! No nqataqá-manqate. Mòqo-khandí:q.” <sup>15</sup> Yaq ndego

---

\* **7:8** 7:8 Ndegø nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Ndegø møndø-unimanqatin, av nqægo, Yesu ta enqoni ndógo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndógo segé-iváv. **7:15** 7:15 1 King 17:23; 2 King 4:36

sègeqóm, manqa manqate vōngaz, yaq Yesu ndego ezoqam, evo nqawa sasa mbo-etoam.

<sup>16</sup> Yaq ezoqa ewaqape, nqanek matev gigeivim, ndigu mōe ndōgoném, neka Mbumbukiam-qa iz vō-eqanem. Av gini-einim nqægo, “Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam kandambaqape ndøfakhán, ni mokho-te. Mbumbukiam ni-te tōke-qa ndowáv, ni tegi ezoqam.” <sup>17</sup> Yaq nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zudia plovins-te ndøgo neka manqei-manqei ate qægoam, avøavun qagoat, sùgumu-panqavøemát.

*Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz*

*(Met 11:2-19)*

<sup>18</sup> Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, matev ate ndægo gi-ometem ndøgo, Yesu gematønumat, yaq ndego ekeza paev ezoqa menas zø-akhá. <sup>19</sup> Yaq Yesu-té genø-khofotáz. Av gimømbøé-bevøpém nqægo, “Gê, ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”

<sup>20</sup> Yaq Yesu-te gimøfakhaz, gimbo-einim, “Ni Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndokho-fotán. Qo nitaqá-bevøpém: Gê, ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”

<sup>21</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu ezoqa menas gigeavun, Yesu ezoqa kopoáv gekhakheinøvem. Ndigu enqoni bugug vinivinimba zøgoám neka nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Neka

bøi waev mbain ezoqa kopoáv, bøi waev vøzð-etoam. <sup>22</sup> Yaq Yesu ndigu Zion-gi paev ezoqam gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa tozovesez, yaq áv qazømømbøé-einím, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. Ezoqam ndigu, bøi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu, kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu, kha sisi-us gigoam, kha sisi møndøzø-navøém. Neka ezoqa ndigu, gea kandøgeap gigoam, ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu, gipakhaetat, nango møndø-khandí:z. Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape ndøygé. <sup>23</sup> Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

<sup>24</sup> Zion-gi manqa upøgim ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te manqa manqate ndøngáz, ezoqa ewaqape-te, gezø-ein, “Gê, zo Zion-te qazo-apat, leg-av manqei-te ndøgo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gê, zo ezoqa omete-qa zó-apat, ndego kopømba ande av gagayag ndægo, sa tøpovøemet, yaq vøepovët, yaq vøepovët, khamøe sa tøqambuvøemet? <sup>25</sup> O gê, qazo-apat, zo ezoqa ndabua eqeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe! Ezoqa ndabua eqeieqei ndi-uzap neka gigiap kopoav si ndøzøwag, ndigu kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. <sup>26</sup> Geté zonømbé-einím. Zo gekha qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqam omete-qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám. Geté no nqazø-manqate.

Ndego Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu, møndø-løvubám. <sup>27</sup> Zapa ndøgo, ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo,

‘Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.

Ndego nakhoa møqá-khakheinám.’

<sup>28</sup> No nqazø-manqate. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndego kandambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te gifakhatat, møndø-løvubám. Geté até ezoqa khasøkhasís-a, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ndigu Zion møndø-løvu:mém.”

<sup>29</sup> Ezoqa ewaqape, nqanek manqat giyogem, møndø-unimanqatiním, av nqægo, Mbumbukiam-qa matev egeiegeí. Até ndigú-a, teks moni upøgim ezoqam. Ibøkha iz sùgumu-upøgimát, Zion gezø-etoam. <sup>30</sup> Geté Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat zøtezat ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa matavap gè-ogiím, tiqa yaq-te ge:pøoa, te-te tiqambuz. Neka ndigu gèzømbo-qasí, Zion ibøkha iz tezø-etoam.

<sup>31</sup> Yaq Yesu gezøbevap, “Gê, nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha me nøtékhámás? Nginik ande gekhám? <sup>32</sup> No nakheis nøtékhámás, maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaq-a, āv gini-akhayám nqægo, ‘Ni zo pøinda nizø-khambøemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogipøteáv. Neka ni osombo ouv nizø-qaqaemám. Geté zo eivøpøteáv.’

<sup>33</sup> Zó-a, até kopó. Gekha matēv ndøgo, zo ndo-zoqeivi, zo khanakhanakh mbain. Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam gefakhan, lou logemav matev gegoam, neka waen izumav vøgoam, yaq zo āv qazøte-manqatām nqægo, ‘Ngenek nqova soqa mbøigú.’ <sup>34</sup> Geté ndakin Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou møndø-logatún, neka waen vø-izumatun. Yaq zo āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ngenek ezoqam zøté-ometām! Lou loge møqæ, neka waen izam møqæ. Neka ngenek teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.’

<sup>35</sup> Zo av nqægo ambá qazøte-manqaté. Geté ezoqam-qa matev toqoqeiv, ndøgo Mbumbukiam-qa matavap loloakh-te ndøndo-fakhate, yaq so-qoté-qatéq, av nqægo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh, unimanqatín.”

*Manqa-zapa-us sævam, Yesu-qa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbomambaqape guoqouz*

<sup>36</sup> Khøuwa nøme, Felisi ezoqam, Yesu lou loge manqat mbo-eín, teqa khoev-te. Yaq Yesu tenøwáv ndøgo, lou vømølog. <sup>37</sup> Ta vemiav-te ndøgo, sævam møndøgoám. Ndugu manqa-zapa-ús. Yaq manqat gu-ewag av nqægo, Yesu Felisi ezoqam-qa khoev-te lou gelogat, ndugu tunduwáv ndøgo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandambá tantáv. <sup>38</sup> Yesu-qá zita-té gunduwáv, teqa zenda tokhotapak avønin-te vø-itan. Ndugu gèvín. Yaq

bøi einu ndigu, Yesu-qá zenda tokhotapak-té ginø-lanqanimám.<sup>†</sup> Yaq ndugu até gundigu, susu ndøgo, Yesu-qa zenda tokhotapak-te qagoam, ekeza izúm guni-vuogím, neka zenda tokhotapak vømbø-ngenøtam, yaq tae et sisip mbomambaqape, teqa zenda tokhotapak-te sasa mbøeqouz.

<sup>39</sup> Yaq ndego Felisi ezoqam, ma Yesu gendekhato, nqanek matev geqeiv, ndego ekeza mokho-mba, āv gene-matavupát nqægo, “Ngenek amba unimanqatin manqa vevezam ezoqam tegonin, yaq ndego bète-otévín, ngunuk sævam, kha ndumbo-khanøzam. Ndego bète-otévín, av nqægo, ndugu manqa-zapa-ús.”

<sup>40</sup> Yesu teqa matavap é-møndæ-otév, yaq gembo-ein, “Sáemon. No manqat nqanøgó, qo-te.”

Yaq Saemon gembo-ein, “Nøméndim ezoqam, qonømbé-eín.”

<sup>41</sup> Yaq Yesu yaya mbo-etá, gembo-qavøiu, “Ezoqa menas møndøgoám. Ndigu moni etoam ezoqam-te, moni zømbo-løfokám. Moni kandambá. Nøme moni mokho 500 qambøe-løfokam, neka nøme moni mokho 50.<sup>‡</sup> <sup>42</sup> Geté ndigu ezoqa menas, moni mbaín, ndego nango vømbøé-qavøinām. Yaq ndego ezoqam, te-te moni qazømbo-løfokam, āv gezømbe-eín nqægo, ‘Ság, moni nango nøqavøinām.’ ”

---

<sup>†</sup> **7:38** 7:38 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge-te gigonavam, andé gisømbiapám. Bov gèzø-zageapám. Yaq nakémbá, ngunuk sævam, Yesu-qa zita-te gunduwav, eiv-us, tugi bøi einu, Yesu-qa zenda tokhotap-te go:lanqanimam. <sup>‡</sup> **7:41** 7:41 Ndigu moni, fia kandambá. Moni mokho 500, ndigu viav menas-qá fiá. Neka moni mokho 50, ndigu løvøyak menas-qá fiá.

Yaq Yesu Saemon gembobevap, “Ge qô ndoqo-matavap? Nginik ezoqa menas, ndego ezoqam-te moni qazømbo-løfokam, kuku kandambaqape gekha ezoqām mbógoāt, te-te?”

<sup>43</sup> Yaq Saemon gendo-qavøiu, “No nqæmatavap: Ezoqam ndégo, ndego moni kandambaqape qambøe-løfokam, sa gembotak.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nándav. Qo unimanqatín ndoqo-manqate.”

<sup>44</sup> Yaq Yesu sævam-té genøqambún, Saemon sasa mbo-ein, “Ngunuk sævam qoté-omēt. No qoqa khoev-te qatøndo-on, qo no ibøkha etopøtéáv, noqa zenda tokhotapak sunguzu nonqo. Geté ngunuk noqa zenda tokhotapak, ekeza bøi einú gunisungúz. Yaq ekeza izúm guni-vuogím.

<sup>45</sup> Qo no ngenøndøpøtéáv, no qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak, oskia ndøngenøtumít, ande qatønde-on, atema ndakin. <sup>46</sup> Neka qo noqa kawa-te, oil qouziáv, qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbomambaqape mo:qóuz. <sup>47</sup> No nøtaqá-eín, gekha zapā ngunuk kuku khape qambe-khouwev no-te. Ngunuk kuku khape tømbe-khouwév ndógo, tuqa manqa-zapazapa kopoav-qape, møndømbo-navøém. Geté gekha ezoqām ndego, manqa-zapazapa khapelavøqase mba sa qambøe-navøem, teqa kuku khapémbá.”

<sup>48</sup> Yaq Yesu ndugu sævam āv gumbøe-eín nqægo, “Qoqa manqa-zapazapa, møndøqa-navøém.”

<sup>49</sup> Yaq ezoqa nøme, lou loge-te namba gi:qonavam, ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek

kenøgoam, ezoqa manqa-zapazapa ndezø-evøzam?”

<sup>50</sup> Yaq Yesu ndugu sævam gumbo-ein, “Qoqa unimanqatin nandav, tøkhandí:q. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqávæv.”

## 8

### *Sakheis ndigu, Yesu namba gi-okhoam*

<sup>1</sup> Taqa zita-te, yaq Yesu taon neka vemivemiav ate qægoam sège-okhoám. Ezoqa Manqat Mbo-mambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te me:zømesimám. Ekeza paev ezoqam tuelv namba me:-okhoám, <sup>2</sup> neka sakheis vøgoam. Nginik sakheis, Yesu gèkhakhæz. Nøme ndigu, enqoni vøzøgoam-a, nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Sævam kopu nømu, Meli Magdala vemia-ák. Yesu nqova soqøsoqa sevén, gumbo-ngeasam. <sup>3</sup> Neka sævam nømu, iz Zoaná. Ndugu Kuza-gú zás. Ngenek ezoqam, ndigu Elod-qa khoev-te gisasaetam, kawa zømbogoám. Neka sævam nømu, ndugu iz Susaná. Neka sakheis nøme kopoáv gigoam. Ndigu sakheis, ekeza gigiáp gizømbe-tøkeám, ndigu gi-okhoam.

*Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat*

*(Met 13:1-9; Mak 4:1-9)*

<sup>4</sup> Khøuwa nøme, ezoqa kopoáv gimøvab. Vemivemiav ate ndægo, Yesu-te gindu-okhoam. Yaq ndego yaya zø-etá, gezø-ein,

<sup>5</sup> “Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømø-zøgeakh. Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát. Yaq ezoqa tetøkhonøvemém ndøgo, pipisi vølouz. <sup>6</sup> Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapembá qatøke:pat. Yaq mbusa qafakhan, gèkusíz. Zapa ndøgo, ibøkha mbáin. <sup>7</sup> Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo, wit namba qæ-eqa, ndigu gèvøtøgeám. <sup>8</sup> Geté wit nanga nøme ndigu, manqei egeiegei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga kopokopo-te, louzi nonqo andled-andléd gitøkebupat.”

Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat neka yoge kopømba vømboqāt, yà beyogé!”

*Yesu gekha zapā, ezoqa yaya mba gezø-etæam  
(Met 13:10-17; Mak 4:10-12)*

<sup>9</sup> Yesu nqanek yaya ge-eta, yaq tegi paev ezoqam, manqa mokho-qa mbøebevøpém. <sup>10</sup> Yaq gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ndigu ezoqa nøme, no yaya mba nøzø-etæ. No yaya tæzømbe-etæ ndøgo: Ndigu ndøqeivát. Geté mokho gembó-ndapemák. Neka ndigu ndø-ewagát. Geté manqa mokho gembó-ndapemák.”

*Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakh, taqa yaya etæ-qa manqa mokho  
(Met 13:18-23; Mak 4:13-20)*

<sup>11</sup> Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Yaya etæ-qa manqa mokho nqánek: Wit nanga ndigu, Mbumbukiam-qa Manqát.

<sup>12</sup> Nøme ndigu, nakhoa-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat giyogemín, yaq nqova soqaqape até gendewavín, Mbumbukiam-qa Manqat vøe-vibamín, tiqa mbøni mokho-te ndøugu. Ndego tenegoatún ndøgo, soqaín ndøgo, ndigu ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam khandi vøzø-etoām.

<sup>13</sup> Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat khanakhanakh-us ndø-ndapemín. Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq tiqa unimanqatin matev Mbumbukiam-te, khapekhapé outupáv. Khamasim matev qazø-fakhanín, ndigu nakhamas-té ginø-o:azín.

<sup>14</sup> Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté tiyagat, ndigu tiqa yage-qa yaq-te fofogeap khàpe zømbe-khouwevín, neka gigiap kopoav neka manqei-qape-qa khanakhanakh matev-qa yaq-te, poev khape vøzømbē-khouwevín. Yaq tiqa unimanqatin gèvøtagín. Kopømba mbaín, mokho tøfakhan.

<sup>15</sup> Neka wit nanga ndigu, manqei egeiegei-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, tiqa mbøni egeiegei neka unimanqatín. Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ùnime-yogemín. Ndigu føgøføgakh até gembó-geageapát neka

yovitáv. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, mokho ndøfakhanín.”

*Qoqa Klisten matev, ande waev me ndægo,  
ndøkhònao  
(Mak 4:21-25)*

<sup>16</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Lampa toqo-mag, yaq kopømba mbaín, baket mokho-te o lou-qase mokho-te toqo-khonao. Geté lampa asøzam nonqo-té qonøwuá. Yaq gekha ezoqām ndigu, khoev-te ti-ozat, waev géqeivát.

<sup>17</sup> Gekha matēv ndøgo, ndøkhonøwe, bavokhó qandó-fakhán. Neka gekha mokho manqāt ndøgo, ndøkhonøwe, gendó-veveám. Yaq ezoqa ewaqape, gé:zøtéz.

<sup>18</sup> Yaq nakémbá, aiyá qagó. Noqa manqat ùnime-yogé, manqat nqæmanqate. Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq até otevat-qasé-a, ndego ezoqam ndematavap ndømbogo, Mbumbukiam segéviwám.”

*Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqām?  
(Met 12:46-50; Mak 3:31-35)*

<sup>19</sup> Khøuwa nøme, Yesu-gu evo neka emekheis ndøfakház. Geté ndigu kopømba mbaín, Yesu-te vøe-øz. Zapa ndøgo, ezoqa khápumu-khouwéz.

<sup>20</sup> Yaq ezoqa nøme, āv gimbøe-einím nqægo, “Qogu qavo neka qamekheis ngó:wani, bavokho. Qo ndøqamekhám.”

<sup>21</sup> Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Nogu evo neka nqamekheis ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat ndiyoge neka ndimbopaev.”

*Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav  
(Met 8:23-27; Mak 4:35-41)*

<sup>22</sup> Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, gezø-ein, “Yaq-keoqá qazinø-qantáv.” Yaq sasa ndøsøkuzim. <sup>23</sup> Giqantavat, Yesu venangei mbovín. Yaq gèbúv. Yaq anana-mba møndu:bøen, mbe-qape tåndøfeā. Khamøe qando-okhoam, lokh bøi-té qanø-tøvøyát, ambá vø-qambuanemin. <sup>24</sup> Yaq até gindigonem, Yesu gèti:nám, gimbo-einim, “Evézøza, Evézøza. Ni avønín zígeón.”

Yaq Yesu gendosuzam, vø-itan. Yaq khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-ein. Yaq ndøgo sègevøitáv. Qavøitav mbómā. <sup>25</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo unimanqatin mbaín, Mbumbukiam-te?”

Yesu matev av ge:matanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam, nqova ndafe kandambá neka møe vøgonem. Yaq, yaqyaq-a gibond, “Ngenek gekha ezoqám? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat mba mbomanqaté. Yaq ndøgo manqa o-mba mbøendapé.”

*Yesu ezoqam nqova soqøsoqa gembo-ngeasam  
(Met 8:28-34; Mak 5:1-20)*

<sup>26</sup> Yesu ekeza paev ezoqam namba, Gelasa ezoqam-qá manqei-té ginøqantáv. Ta manqei ndøgo, Gelili manqei yaq-keoqá qagó. <sup>27</sup> Yesu khagua-te gendovuo, yaq vemiaav-ak kopo

ndowáv. Ndego nqova soqøsoqa mbøigoám. Viav kopoáv, ndego ndabua uzumáv neka ve-te sømbimáv. Geté nandi nqa-té geyagám. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. <sup>28</sup> Yaq ngenek ezoqam Yesu ge-omet, kandambaqapé sege-ogeá, ekeza kha, teqa megemege-te, manqei vøelavao. Yaq āv gene-akhá nqægo, “Yésu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego Eqeiwat-Qape, qo no gekha qonøgō? Mbumbukiam-qa iz-te, nqataqá-viam, no nqosøgeap nø-etðám.” <sup>29</sup> Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo. Yesu nqova soqa fakhane manqat mbo-eín. Ndego nqova soqa oskia ndøqanøtumám. Khøuwa kopoáv. Bov neka pingim, auli sen ambá gimbøe-løvønøvememín. Geté ndego sège-løvuzuín. Yaq nqova soqa, ndego ezoqam-av manqei-té genø-ituín.

<sup>30</sup> Yaq Yesu gembobevap, “Qo gekha íz?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Noqa iz Bawan-qapé.” Nqanek tene-eín ndøgo. Zapa ndøgo, nqova soqøsoqa kopoáv, teqa mokho-te gimbøigoam. <sup>31</sup> Yaq ndigu nqova soqøsoqa, Yesu āv gimbøe-viømém nqægo, “Ni manqei ozu-te, nqa vaev mbain ndøgo, ndøkhofòtán.”

<sup>32</sup> Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndøwanám. Kopoav-qapé. Manqei poyat-té givagimám. Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømém, “Ni ambá bøsik mokho-té qonø-khofotanín?” Yaq Yesu sègezøták.

<sup>33</sup> Yaq ndigu nqova soqøsoqa, gèfakház, ndego ezoqam-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te vømø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbbøín, ibøkha-te vømø-geonim.

<sup>34</sup> Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, nqanek matev giqeivim, ndigu mœe ndøbøín, yaq taon-te neka vemivemiav-te, ezoqa emanqat vømøzømbē-vototap. <sup>35</sup> Yaq ezoqa tinduzáv

ndógo. Matev qeivi-qa ndógoám, ma qæfakhan ndógo. Yaq Yesu-te gimøfakhaz, ti-ometám ndógo, ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, ndabua ndø-uzupám neka matavap kopømba vømbøgoam. Yesu-qá zenda tokhotapak megemege-té gonoqotám. Yaq ndigu mœe ndøgoném. <sup>36</sup> Yaq ezoqam ndigu, matev bøi giqeivim, emanqat zømbe-votót, ndego nqova soqøsoqa gimbogoam, ande āv kenē-khakhæv.

<sup>37</sup> Yaq ezoqa ewaqape, Gelasa manqei-te giyagam, Yesu āv gimbøe-viømém nqægo. Tiqa manqei, yà be-iváv. Zapa ndógo, ndigu mœe kandambá gigonem. Yaq Yesu gèketáo, sasa ndøsøkuzim.

<sup>38</sup> Yaq ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, Yesu namba okho-qa mboviám. Geté Yesu ndego takeáv, gembo-ein, <sup>39</sup> “Qakeza vemiaiv-té qonøqaváq, ezoqa voqomé-zømās, Mbumbukiam ande āv keqambē-matanam.”

Yaq ndego ekeza vemiaiv-té genøwáv. Manqat sège-manqatát, vemiaiv-te ate qægoam, Yesu ande āv kembøe-matanam.

*Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qam-bowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v*  
(Met 9:18-26; Mak 5:21-43)

<sup>40</sup> Yesu kewan yaq-keoqa nqawa geqantavat, gemøqa, yaq ezoqa kopoáv, khanakhanakh mbo-goném, ge:fakhan. Zapa ndógo, ndigu gèmbøe-kewagám. <sup>41</sup> Yaq nqáe! Ezoqam tendowáv ndógo.

Teqa iz Zailés. Ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev megeat ezoqám. Yaq ndego até gendego, Yesu-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ekeza khoev-te okho-qa yaq-te vømbøviam. <sup>42</sup> Zapa ndøgo, tegu yu, ndugu viav ande av tuelv ndægo qambøegoam, gènanimtát. Neka ndego nakheis nøme mbaín.

Yaq Yesu gemat, ezoqa bawan-qape gèqanabát, ambá vøtøgutømemin. <sup>43</sup> Ta bawan mokho-te ndøgo, sævam kopu møndu:goám. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam, tuélv, qambowavam. Ndugu tugi moni ate gi:goam ambá guni-ngiæzotám, mulømula etoam ezoqam-te. Geté ezoqa kopu, kopømba mbaín vøe-khakheinøvēm. <sup>44</sup> Yaq ndakin ngunuk sævam, Yesu-qá zita-té gunduwáv, teqa ndabua ov-qase vømbø-khanaz. Yaq nqova mbaín. Tuqa kouk waev, sègembo-navøém.

<sup>45</sup> Yaq Yesu gebevap, “No gekha ezoqám ndøkhantan?”

Geté ezoqa ewaqape gø:naomém. Yaq Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. Ezoqa bawan-qape khàpumu-khouwév, qoqa kha ngikhanazumit.”

<sup>46</sup> Geté Yesu gendo-ein, “Ezoqa møndø-khantán. No tøtenøtén ndøgo. Zapa ndøgo, noqa bazaføgakh nøme, ezoqam-té qanøwáv.”

<sup>47</sup> Yaq ngunuk sævam gui-otev av nqægo, Yesu møndøqānd, yaq sègendowáv. Kha wageap-ús. Yaq Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ezoqa ewaqape-qa bøi-te vøvøndøyam, gekha zapayā guni-khantav, yaq ndaføyambā sege-eqeieqei-ēv.

<sup>48</sup> Yaq Yesu gumbo-ein, “Ngólam. Qoqa unimanqatin nandav, tǝkhakheinǝqavém. Mǝqoqáv. Qo mbǝni betaqávǝev.”

<sup>49</sup> Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, yaq Zailles-qa khoev-te, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev gezǝmbo-megetam, ezoqam tendowáv ndǝgo, vǝmbǝ-ein, “Qogu yu mǝndǝnaním. Nandev nǝmendim ezoqam, sekemba mbopǝuwé:t, tendowav.”

<sup>50</sup> Geté Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego Zailles áv gembǝe-eín nqǝgo, “Qo ndǝfofǝgeǝp. Soqǝ-unimanqatin. Ndugu segé-khandí:v.”

<sup>51</sup> Yesu Zailles-qa khoev-te gemǝfakhan, yaq ezoqa nǝme gǝzǝmbe-khafén, te namba tí:oz. Geté tí-mba ndígu tekhatób, Pita neka Zion neka Zems, neka nakhasam-gi evǝndipakha.

<sup>52</sup> Ezoqa ewaqape, eiv neka osombo ndǝgoném, nakhasam-te. Geté Yesu gezǝ-ein, “Eiv ság! Ngunuk nakhasam nanimateáv. Geté venanqei ndǝbuvít.”

<sup>53</sup> Yaq ndigu Yesu gǝvǝngi:nám. Zapa ndǝgo, ndigu mǝndǝzǝtéz, ndugu mǝndǝnaním. <sup>54</sup> Geté Yesu até gendego, mbasǝnakam zenda vǝmbǝgea, sasa ndǝ-akha, “Khapúlav. Mǝqo-itán!” <sup>55</sup> Yaq tugu nqova, nqawá gumǝndǝ-veséz. Yaq ndafǝyambá, ndugu sǝgendo-suzám, vǝ-itan. Yaq Yesu mbasǝnakam-te, lou etoam manqat ndǝ-eín. <sup>56</sup> Nakhasam-gi evǝndipakha, ndigu nqova ndafe kandambá. Geté Yesu gǝzǝmbe-khafén. Ezoqa nǝme bezǝ-eín, av matev qǝfakhan ndǝgo.

## 9

*Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam*

*(Met 10:5-15; Mak 6:7-13)*

<sup>1</sup> Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, gëmøváb. Yaq ndego iz neka bazaføgakh zø-etoám. Ndigu ezoqa nqova soqøsoqa vinivinimba zøngeasumát neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemāt. <sup>2</sup> Yaq tene-khofosám ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-té giní-zømesimát neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemāt. <sup>3</sup> Av gezømbe-eín nqægo, “Tozo-okhoat, gigiap ndø-upøgím, av nqægo, tatuag neka moqos neka lou neka moni neka ndabua enend nonqo. <sup>4</sup> Zo ezoqa khoev tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsokhoé. Yaq ta-mbá tøzøté-ivøvemát ndøgo, vemiam nøme-te tozozavat. <sup>5</sup> Geté zo vemiam nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ndigu zo khatobeav tøgoat, ta vemiam ndøgo, sège-ivøvemát. Yaq pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. Yaq ndigu tlabiti-zøtezát, ni manqa-zapa zigonēm.”

<sup>6</sup> Yaq ndigu gèpanqaním, vemivemiam vinivinimba-te, Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim-a, enqoni-us ezoqam vømø-khakheinøvem, manqei-manqei ate qægoam.

*Elod Yesu-qa yaq-te go:nakat*  
*(Met 14:1-12; Mak 6:14-29)*

<sup>7</sup> Yaq Elod, ndego Gelili plovins-ge kawa ezoqam, manqat ge-ewag, matev vinivinimba qafakhanumat, ndego gò:beváp. Zapa ndøgo, ezoqa nøme āv gini-manqatám nqægo, “Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, nangó gendo-khandí:v, løvøte-te.” <sup>8</sup> Geté ezoqa nøme gimanqatam, “Ilaiza ndøfakhán.” Neka ezoqa nøme, āv gini-manqatám nqægo, “Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, ibugukhokhof giyageapam, nøme nangó gendo-khandí:v.”

<sup>9</sup> Yaq Elod āv gene-eín nqægo, “Zion, noqa manqa vøovam-te, monqo mbokepøzém. Geté ngenek gekha ezoqâm, emanqat nqæmbo-yoge?” Yaq ndego Yesu omete-qa ndøgoám.

*Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef*

*(Met 14:13-21; Mak 6:30-44; Zion 6:1-14)*

<sup>10</sup> Yesu-gi u-anim nango ginduvesez, vøe-ometem, av nqægo, matev ande āv kini-matønumam, yaq ndego vemiaav nøme-té genø-itúb. Ta vemiaav-qa iz, Betsaidá. Ndegø ambá gemø-yakhapus-mokho-mba-ezín, ti namba. <sup>11</sup> Geté ezoqa ewaqape gi:zøtez, av nqægo, Yesu ande āv kenēma, yaq ndigu sègembo-paevém. Yaq Yesu sègekhatób, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vøe-zømesim neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

<sup>12</sup> Yaq qakhagus ndøgo, khøuwa ambá vømø-sinanin. Tegi paev ezoqam tuelv tinizāv, Yesu vømbō-einim, “Ezoqa bawan-qape é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiaav neka khoev avøavun nqagot, lou neka venanqeí nonqo, tñabimi-váo.

Zapa ndógo, ni ezoqam-av manqei-té qazigú, nqanek.”

<sup>13</sup> Geté yaq Yesu gezø-ein, “Lou zo zozø-etoám, tilog.”

Yaq gindu-qavøinam, “Ni flawa faev neka zonga menas mba nigú. Gê, nginik ezoqa bawan-qape, lou ni nimøzøwí?” <sup>14</sup> Ndigu nqanek manqat gi-einim, zapa ndógo. Ezoqa kandambá gigoam. Angana ate gi:goam, ande āv faev taosén ndi:gú.\*

Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa yà begonáv. 50 50-té giabenø-qoqongepét.”

<sup>15</sup> Yaq Yesu-gi paev ezoqam, āv tini-matønømém, yaq ezoqa ewaqape vøqonam. <sup>16</sup> Yaq Yesu até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas ge-upøzø, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Yaq gèmbegím, tegi paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. <sup>17</sup> Yaq ezoqa ewaqape, lou tilóg ndógo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndógo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

*Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayā*

*(Met 16:13-19; Mak 8:27-29)*

<sup>18</sup> Khøuwa nøme, Yesu geguligulimat, tegi paev ezoqam mba ndøgoám, te namba. Yaq ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Gê, ezoqa no gekha ezoqām mé:næna?”

<sup>19</sup> Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ezoqa nøme ndi-manqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme

---

\* **9:14** 9:14 Sakheis neka nakheis møndøgoám. Geté ndigu gevebøpøtéav. **9:19** 9:19 Luk 9:7-8

ndimanqate, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nøme, ndigu ibugukhokhof giyageapam, ezoqa kopo nqawá gendo-khandí:v.”

<sup>20</sup> Yaq Yesu gezøbevap, “Gemâ zo? No gekha ezoqām zøténæna?”

Yaq Pita gendo-qavøiu, “Qo Mesayá, ndego Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav.”

<sup>21</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gègugúb, vøzømbē-khafen, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme me:zømás, av nqægo, no gekha ezoqām.”

*Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:v-at-qa yaq-te, ande ge:zømas*

*(Met 16:21-23; Mak 8:31-33)*

<sup>22</sup> Yaq Yesu manqat nøme, āv gezømbē-eín nqægo, “Ezoqam-ge Yo, nqosøgeap kandambaqape bendáp. Neka Zu megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam bèsanqawém, sasa belaem. Geté khøuwa timømbomisika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.”

*Yesu-te paev-qa toqogoat*

*(Met 16:24-28; Mak 8:34–9:1)*

<sup>23</sup> Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev, zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, khøuwa ate tæpavpavemat, neka no sasa benøndopaev. <sup>24</sup> Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté

gekha ezoqām ndego, ekeza yage te:khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív. <sup>25</sup> Gèmbo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømboḡawam, getē ekezan ḡesoqoēv, vømø-navøēm, yaq ta gi-giap ate ndægo, áv khambøé-tøkē?

<sup>26</sup> Gekha ezoqām ndego, noqa yaq-te neka noqa manqat-qa yaq-te, mivi tegoat, yaq até Ezoqam-ḡé Yó-a, ndego mivi ndøgó te-te, ndego ekeza waev bazaføgakh-us neka Eve-qa waev bazaføgakh-us neka Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa waev bazaføgakh-us namba te:geav. <sup>27</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndòzotøkhæ-qeivím.”

*Yesu bugug qambo-enend*

*(Met 17:1-8; Mak 9:2-8)*

<sup>28</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ande av khøuwa eit-qa zita-te, ndego Pita neka Zion neka Zems tène-upøzó. Yaq manqei pøyat-té gimøqavíg. Guligulim-qa ndøqavigát. <sup>29</sup> Ndego ate av-té ge:guligulimat, yaq teqa bugug sège-enénd, neka ndabua vømbō-enend. Unime:-papaqá. Andé ndand vøiyám. <sup>30</sup> Yaq nqáe! Ezoqa menas sègefakház. Ezoqa ngínik, Mozes neka Ilaiza. Manqat ndømanqatám, Yesu namba. <sup>31</sup> Ndigu ezoqa menas, Mbumbukiam-qá waev-ús. Yesu-qá løvøte-qa yaq-té gini-manqatám, neka ndego Mbumbukiam-qa manqa mbusa ande āv kemé-unimanqatín, Zelusalem taon-te ndøgo. <sup>32</sup> Pita neka tegi zifuap menas, venanqei zøvín. Yaq

sègesømbí. Yaq nango gindusuz, ndigu Yesu Mbumbukiam-qá waev-ús ndø-ometám, neka ndigu ezoqa menas vøzømet, te namba giwanam. <sup>33</sup> Yaq ndigu ezoqa menas, qavøne-qa gigoam, Pita Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Evézøza. Qanimáv, ni nqeigu. Ni khoev-qasis misika nizøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.” Pita nqanek manqat khokhó sege-eín. Ndego otevatéav, gekha manqat ge-ein.

<sup>34</sup> Pita ate av-té manqat ge:manqatam, yaq ozoz ndokawá, vøgutaz. Yaq ndigu paev ezoqam, møe kandambá gigonem, ozoz qagutaz. <sup>35</sup> Yaq ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No nøveatáv. Zo teqa manqat gèyogé.”

<sup>36</sup> Manqat ndøgo qame-navøem, yaq Yesu mba ndø-ometám. Ekhapús segeyám.

Ndigu paev ezoqam, nqanek matev gigeivim, gèkhonoumám. Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme-te manqatemáv, taqa yaq-te.

*Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam*

*(Met 17:14-18; Mak 9:14-27)*

<sup>37</sup> Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu tegi paev ezoqa misika namba, manqei poyat-te ginduvis, yaq ezoqa bawan-qape møqás. <sup>38</sup> Yaq nqáe! Ta bawan mokho-te ndøgo, ezoqa kopo āv gene-akhá nqægo, “Nøméndim ezoqam, no nøtaqa-viám. Ambá noge yo qombo-tøkeín. No nakheis nøme mbaín. Sa kopo ngének. <sup>39</sup> Nqova soqa

ndøqanøtumatún. Yaq gè-ogeaín. Kha segembøi-wageapét neka køse vømbó-qounít. Faf-faf-ús. Ndego nqova soqa yovitáv neka ùnime:-ngiuín.  
<sup>40</sup> No qogi paev ezoqam møezøviám, ngenek nqova soqa tingeatømem. Geté ndigu amba me:goném. Kopømba mbáín.”

<sup>41</sup> Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqa-zoyage, gè, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatât? Geté ság! Qoge yo vøndondáf.”

<sup>42</sup> Yaq ndego opønakam, ate av-té ge:geavun, nqova soqa manqei-té genø-ogiú, vø-uvutam. Kha sègembøi-wageapát. Yaq Yesu ndego nqova soqa gèmbøe-khafén, vøfakhan, neka opønakam vøkhakheinøvem, yaq eve nqawa sasa mbo-etoam.

<sup>43</sup> Ezoqa ewaqape, nqanek Mbumbukiam-qa bazaføgakh-qape gigeivim, ndigu nqova ndafe kandambá.

*Yesu qambo-menas, ekeza løvøte-qa yaq-te ge:zømas*

*(Met 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Ezoqa ewaqape, Yesu-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, até gimbøe-matavupát, yaq ndego ekeza paev ezoqam gezø-ein, <sup>44</sup> “Noqa manqat ùnime:-yogém, no ndakin tæzø-ein. Ezoqam-ge Yo, ezoqam-qá zenda-té ginøveém.” <sup>45</sup> Geté Yesu nqanek manqat ge-ein, tegi paev ezoqam, manqa mokho ndapeáv. Gèkhonawám ti-te. Yaq ndigu kopømba mbáín, manqa mokho vøe-qeivim. Geté

ndigu mœe ndøgoném, Yesu manqa mokho-qa yaq-te vømbøé-bevøpēm.

*Yesu-gi paev ezoqam mokho-te, megeat ezoqam, gekha ezoqām?*

*(Met 18:1-5; Mak 9:33-37)*

<sup>46</sup> Khøuwa nøme, Yesu-gi paev ezoqam, ekeza mokho-mba, gèponqombupát. Tini-ponqombupát ndøgo, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo. <sup>47</sup> Geté Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekhā mbómatavupam. Yaq ndego nakhasam ndo-itú, teqa avøninte vøve, <sup>48</sup> gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, ngenek nakhasam tekhatō, ndego no ndøkhatómb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego até ndegó-a, vøkhatō, ndego no gendo-khofotan. Zo mokho-te, ezoqa kandambaqape ndégo tegó, ndego iz mbain ndøgo.”

*Ezoqam ni sanqaupav ndigu, ndigu nigi*

*(Mak 9:38-40)*

<sup>49</sup> Zion Yesu gembo-ein, “Evézøza. Ni ezoqam mõi-ometám. Ndego nqova soqøsoqa ndøngeasumatún. Qoqá iz-té genøgoatún. Yaq ni nĩmbøe-khafeném. Zapa ndøgo, ndego ni namba, qo-te pøpøvumáv.”

<sup>50</sup> Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbøe-khafēāp, ndego. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, zo-te sanqaupav ndego, ndego zogé.”

*Samalia vemia v nøme-te, Yesu gisanqawem*

<sup>51</sup> Khøuwa ge:khatobat, Yesu yan-te te:qavig, ndego matavap āv genegó nqægo: Zelusalem taon-té genówáv. Yaq kopømba mbaín, teqa matavap togo-enend taqa yaq-te. <sup>52</sup> Yaq ndego u-anim ndøkhofotáz, teqa megemege-te. Yaq ndigu vemiyav nøme-te gimøfakhaz, Samalia manqei-te ndøgo, ambá nakhoa mømbo-khakheinømemín, vømébūv. <sup>53</sup> Geté ndigu vemiyav-ak, giyogem av nqægo, Yesu Zelusalem taon-tē genømā, yaq ndigu khatoweáv.† <sup>54</sup> Yaq tegi paev ezoqa menas, Zems neka Zion, tiqa matev giqeivim, ndigu Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Evézøza. Qoqa poev gekhām? Ndizí-akhaem, gøinam betøndøvis yante, nginik ezoqam vøngiæzō?”

<sup>55</sup> Geté Yesu gèndoqambún, nginik ezoqa menas vøgugub.‡

<sup>56</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, vemiyav nøme-té gimøzáv.

*Yesu toqombo-paev, taqa yaq-te  
(Met 8:19-22)*

<sup>57</sup> Yaq ndigu ate av-té nakhoa gi:geveat, ezoqa tendowáv ndøgo, Yesu vømbø-ein, “Qo ande āv khoqoté-okhoāt, no até nøtaqá-pavát.”

---

† **9:53** 9:53 Yaq Zu ezoqam-a, yaq Samalia ezoqam, qaga matev zømbugoám. Yaq ndigu Samalia ezoqam poeveáv, Zu ezoqam tiqa manqei-te sa tu:-apet. **9:54** 9:54 2 King 1:9-16 ‡ **9:55** 9:55 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáne: Yaq Yesu gezø-ein, “Zo zøtezateáv, zo gekha nqova-gí ezoqām. Zapa ndøgo, Ezoqam-ge Yo, ambá av nqægo, ezoqam-qa yage ngi:wat-qa ndøgeavún. Geté ndego ezoqa khandi:zat-qa ndøgeavún.”

58 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté gèmbom-mataváp. Gaqo lozokhak,§ sòm-biam nonqo, manqei nga ndøzøgó neka pipisi viviap ndøzøgō. Geté Ezoqam-ge Yo, khoev mbain, te:sømbimat, pusa vøe-tayāt.”

59 Yaq ezoqa nøme-te, Yesu āv gene-ein nqægo, “Qonøndó-páev.”

Geté yaq ndego ezoqam gendo-ein, “Evézøza. Até vøkhæ-keogé. Tat båtøkhæ-otáv.”\*

60 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-osám ndigu, gipakhaez.† Geté qo, ezoqa Mbumbukiam-qá Megeat Matev qomé-zømesím.”

61 Ezoqa nøme Yesu gembo-ein, “Evézøza. No ndøtaqando-páev. Geté båtøkhonáv, nogi ezoqam, ouo manqat bamøzø-ein.”

62 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, manqei tekhaemet, yaq ndego zita-te sekembā segē-qambunimāt, ndego kopømba mbain, Mbumbukiam-qá Megeat Matev-te sasae tego.”

## 10

### *Yesu ekeza paev ezoqa seventy-tu gekhofosam*

§ 9:58 9:58 Nginiq gaqo lozokhak-qa ngovønqova, Metiu 8:20 avønin-té qonøqeív. \*

\* 9:59 9:59 Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimateáv, as ndøgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndøgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndøgo tenegoám, eve tembøe-nanim † 9:60 9:60 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndigu tønē-manqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu. 9:61 9:61 1 King 19:20

<sup>1</sup> Taqa zita-te, Evezøza paev ezoqa seventi-tu nøme ndøvevesám. Yaq teqá megemege-té genø-khofosám. Ezoqa menømenas ndøkhofosumát, ndøgo taon neka vemivemiav ate qægoam, ma ekeza okho-qa gembøegoam. <sup>2</sup> Yaq ndego manqa zøløvuá, gezø-ein, “Khæ-te avøe gigiap kandambá qakhatøkhatoam. Geté sasae ezoqam khapímbá, vøndé-peanēm. Yaq nakémbá. Khæ eve, zombó-vi:mát, Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam, tèabetønde-khofotáz, teqa avøe gigiap qakhatøkhatoam ndøgo, betøndō-peanem. <sup>3</sup> Mòzozáv. Nqáe! Zo andé sip nakheís. Geté zo gaqo khobokhobos-té qatø-khofosumít. <sup>4</sup> Moni neka moqos neka tamak ndø-upøgím. Ezoqa tozomø-qasat nakhoa-te, yaq ti namba manqa manqate-te, khøuwa iziz khapekhapé me:khòubám. <sup>5</sup> Khoev-te tozomø-ozat, zo bugukhokhof manqat nqánek qazozø-einat, ‘Sambí zo-te, zo nqanek khoev-te nqazoyage.’ <sup>6</sup> Ndigu ezoqam, sambi-anim tigoat, zo vøkhatobāt, yaq zoqa sambi manqat, até gégoát ti-te. Geté ndigu zo khatobeav tøgoat, zoqa sambi nango ndøzø-vesezát. <sup>7</sup> Zo ezoqa khoev tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsøkhoé. Lou neka ibøkha vølogé, ndigu tizø-etoumat. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo gigiap yà bembo-etoám. Sa ndøyàgeáp, khoev nøme-te, khoev nøme-te.

<sup>8</sup> Gekha vemia-v-tē ndøgo, tozomø-fakhazat,

---

**10:1** 10:1 Mak 6:7    **10:2** 10:2 Met 9:37-38; Zion 4:35    **10:3** 10:3 Met 10:16    **10:4** 10:4 Met 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5    **10:7** 10:7 1 Ko 9:6-14; 1 Tim 5:18    **10:8** 10:8 1 Ko 10:27

ndigu zo tikhatobat, yaq lou sège-logemát, zoqa megemege-te timøvøemat. <sup>9</sup> Enqoni-us ezoqam zókhakheinøvemát, neka ezoqa āv qazozømbé-manqatát nqægo, ‘Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.’ <sup>10</sup> Geté zo vemiaiv nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ezoqa zo khatobeav tøgøat, yaq nakhoa-té qazonø-wanát, ta vemiaiv-te ndøgo. Yaq āv qazozømbé-manqatát nqægo, <sup>11</sup> ‘Até pakhák-h-a, niqa zenda tokhotapak-te nqatøkeap, zoqa vemiaiv-te qei-okhoam, ni nīpomoemét. Yaq zo tōzøté-zøté z ndøgo, zo manqa-zapa zogoném. Geté zo vøezøté z, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán.’ ”

<sup>12</sup> Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “No nqazø-manqate. Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemiaiv-ak-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem, ndømø-løvuám, av Sodom taon-ak timindapem.”

*Møndø-soqóéz, ndigu Keliso gisanqawem  
(Met 11:20-24)*

<sup>13</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo mōzo-soqóéz, zo Kolazin-ak neka Betsaida-yak. Zapa ndøgo, no umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamīn, ndigu ambā nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vø-uzamīn neka pakhakh-te vøqonavīn. Geté zo qambuzaneáv. <sup>14</sup> Manqa ovøyam khøuwa timø-khantaz, zo-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap

**10:11** 10:11 Kel 13:51; 18:6  
10:15; 11:24

**10:12** 10:12 Gen 19:24-25; Met

ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.

<sup>15</sup> Neka ge zô, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginø-eqazô, av zo ndøzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginø-nqagevém.”

<sup>16</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, zoqa manqat tendap, ndego noqá manqat ndóndáp. Neka gekha ezoqām ndego, zo tesanqab, ndego no ndøsanqámb. Neka gekha ezoqām ndego, no tesanqamb, ndego até ndegó-a, ma no gende-khofotan, vøsanqaō.”

*Yesu-gi paev ezoqam seventi-tu, nango gin-duqavaz*

<sup>17</sup> Yesu-gi paev ezoqam seventi-tu, nango gin-duqavaz, ndigu khanakhanakh kandambá. Yaq gimbo-einim, “Evézøza. Até nqova soqøsoqá-ya, niqa manqat o-mba mo:ndapám, ni qoqa iz-te, manqat qeizø-manqatam.”

<sup>18</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No Saitan møe-omét. Yan-té gendobøiáv. Andé vøiyam me me:bøí.

<sup>19</sup> Nqáe! No zo bazaføgakh møezø-etoám. Zo waza soqøsoqa neka lakalaka sozó-tokhonevemát, neka zoge qaqa ezoqam, Saitan, teqa bazaføgakh ate ndægo vozó-tokhonēm. Yaq zo-te matev-qase gemø-fakhanák. <sup>20</sup> Geté zo ambá ta zapaya ndøgo, khanakhanakh ndøgō, nqova soqøsoqa zoqa manqat o-mba nduondape, geté zo khanakhanakh ndøgo tabezøgó, zoqa iziz yan-te ndo:peawap.”

*Yesu khanakhanakh-us, Eve ike manqat gembo-ein*

*(Met 11:25-27; 13:16-17)*

<sup>21</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Nqova Mbomambaqape mokho-te, khanakhanakh kandambá gen-dap. Yaq áv gene-guligulím nqægo, “Tat, qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqoqo. No ike kandambá qo-te. Zapa ndøgo, qoqa matavap qòkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat neka matavap loloakh-us ezoqam ndivewe. Geté qo ti-te ndigu toqonø-vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon me ndi:gu. Unimanqatin. Tát! Qoqa poev, áv tønegoám.”

<sup>22</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate nqægo, Tat noqá zenda-té genøvé. Ezoqa mè:zøtezák, ndego Yo gekha ezoqám. Eve mba me:-otév. Neka ezoqa mè:zøtezák, ndego Eve gekha ezoqám. Yo mba me:-otév, neka ndigu vøezøtéz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

<sup>23</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam-té genøqambún. Yaq ti-mba ndigu tezø-eín, “Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo matev bøi nqazøte-qeivi, ndakin nqafakhanam. <sup>24</sup> No nqazø-manqate: Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka kawakawa-za kopoáv, matev qeivi-qa ndøgoám, zo ndakin nqazo-qeivi. Geté ndigu qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vøgoam, zo ndakin nqazoyoge. Geté ndigu yogeáv.”

*Samalia ezoqam-qa yaya etæ manqat*

<sup>25</sup> Khøuwa nøme, Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv. Ndego Yesu ambá

gembo-matemateamín, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. No gekha matēv nómatønumāt, khandi miavmiáv vøténdáp?”

<sup>26</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gê, Mozes-qa guguna manqat áv khané-ein? Qo qoqo-geveam, gekha mokho qombóndap?”

<sup>27</sup> Yaq ndego gendo-qavøiu, “Mozes-qa guguna manqat, áv qane-eín nqægo, ‘Kuku betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa bazaføgakh-te neka uni qoqa matavap-te. Neka ezoqa nøme-te, kuku áv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te, kuku ndaqambe:go.’”

<sup>28</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo unimanqatín ndoqo-manqate. Qo matev áv tønégó. Yaq qo khandi ndòqondáp.”

<sup>29</sup> Geté ndego ezoqam, ekeza iz khakheinam-qa ndøgoám, yaq gendo-ein, “Gê, ezoqa nøme, gekha ezoqâm?”

<sup>30</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, emanqat me:votót, gembo-ein, “Ezoqa mõndøgoám. Zelusalem taon-té gendowáv. Ambá Zeliko taon-té genø-visatín. Yaq nakhoa livin-qase ndøugu, pepen ezoqam ndøqás, vø-møvøinam, ndabua sasa mbokhofoem, vøzuim. Yaq sège-ivøvém. Ndegø ambá vønanimin. <sup>31</sup> Yaq ta khøuwa iz kopo-te ndøgo, nakhoa-te ge:veam, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgeavún. Yaq ndego ngenek ezoqam ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá genøqantáv, vølvø. <sup>32</sup> Yaq matev até kopó, ta nakhoa-te ndøgo, Livai bawan-ak ndøgeavún. Yaq

até ndegó-a, ngenek ezoqam ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá genøqantáv, vøløvu.  
<sup>33</sup> Yaq vaev, Samalia bawan-ak ndowáv, ta nakhoa-te ndøgo, ngenek ezoqam vø-omet. Yaq ndego tanakh mbogó, <sup>34</sup> te-te vøwav, nqamav-te oil neka waen ande mulømula me vømbøe-qouzam, sasa mboløvønám, ekeza donki-qa zita-te vø:ve.\* Yaq okha ezoqam-qá venanqei nonqo khoev-té genøndáf, vømbø-kewagam. <sup>35</sup> Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego silva moni mokho menas ndø-upøzó, ndego okha ezoqam-qa khoev keoge ezoqam vømbø-etoam.† Yaq āv gembøe-eín nqægo, ‘Gèmbo-keogé, ngenek ezoqam. Yaq nango tøtøndo-qavan, qo fia nøme ande āv khoqoté-nqagivemēt, teqa kha-te, no fia ndægó.’”

<sup>36</sup> Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq ndego Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, āv gembøebéváp nqægo, “Ge qô ndoqo-matavap? Ezoqa misika mokho-te nginik, matev eqeieqei, gekha ezoqām ndømatanam, te-te ndego, pepen ezoqam gizuim?”

<sup>37</sup> Yaq ndego Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gendo-ein, “Ezoqam ndégo, tanakh gembogo, vømbøtøke.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nándav. Yaq até qó-a, matev āv toqotégoát.”

### *Yesu Mata neka Meli okha gezømat*

---

\* **10:34** 10:34 Yaq Samalia ezoqam-a, yaq Zu ezoqam, qaqa matev zømbugoám. Geté ndego Samalia ezoqam, tanakh mbogó, ndego Zu ezoqam, vømbøtøke. † **10:35** 10:35 Ngini moni mokho menas-qa fia, andé kandambá.

<sup>38</sup> Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, nakhoa gigeveat, yaq vemiaav nøme-té gimøfakház. Ta vemiaav-te ndøgo, sævam møndøgoám. Tuqa iz Matá. Yaq ndugu Yesu khoev-té gunukható. <sup>39</sup> Ndugu yakhasuk møndømbo-goám. Tuqa iz Melí. Yaq ndugu Evezøza-qá zenda tokhotapak avønin-té gunøqóm. Nømendim manqat mbøe-ewagát. <sup>40</sup> Geté Mata ndugu, khanakhanakh mbaín, lou yakhapus gu-ifutat. Sasae khàpe mbøe-khouwév. Yaq ndugu tunøwáv ndøgo, Yesu vømbō-ein, “Evézøza. Ge qô ndoqo-matavap, nqanek matev egeieqeí, no nakhapus nqæsasaetet, yaq nogu nam, no tøkeeav ndøgo? Gèmbø-eín, nanduv, no yà benøtøké.”

<sup>41</sup> Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Máta, Máta! Qo matev vinivinimba-qa yaq-te, khàpe qote-fofogeáp neka matavap khàpe qambe-khouwevát. <sup>42</sup> Geté matev kopu mba betaqam-begó. Ngunuk Meli, matev mbomambaqape ndøndáp, noqa manqat ngu-ewaget. Yaq ezoqa kopømba mbaín, tuiviwam.”

## 11

*Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te  
(Met 6:9-13; 7:7-11)*

<sup>1</sup> Khøuwa nøme, Yesu manqei nøme-te geguligulimat, yaq qamømbøe-navøem, ekeza paev ezoqa kopu nøme, āv gembøe-eín nqægo, “Evézøza. Ni guligulim-qa yaq-te qotínømánd, av Zion, ndego ezoqa ibøkha iz etoam ezoqam, ekeza paev ezoqam ge:zømas.”

<sup>2</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Zo tozo-guligulimat, āv qazøté-manqatát nqægo,

‘Tát!

Qoqa iz yà beto-eqawát.

Qoqa Megeat Matev, bêtøndowáv ni-te.

<sup>3</sup> Khøuwa ate tæpavpavemat, ni lou gĩni-etoám, av ni lou mbain nqati:gu.

<sup>4</sup> Niqa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navøemát.

Até ní-a, ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, møndønimbo-navupatún, ni-te gimatønumatun.

Neka ni khamasim-te ndø-àmbám.’ ”

<sup>5</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ge zô, ezoqa kopo, lova u-mba-qape zifu-qa khoev-te tema, vømømbó-ein av nqægo, ‘Nøfu. Flawa misika mba qonø-etoám. <sup>6</sup> Zapa ndøgo, noge nøfu nøme, manqei nøme-tē genømā. Yaq ndakin noqā khoev-tē genøfakhān. Geté no lou mbain vømbøe-etoám.’

<sup>7</sup> Yaq qafu khoev mokho-te āv gendē-qavøiū nqægo, ‘Mòqo-nøuvān! Khoev mboqog môtøtokāz. Nĩ nĩsømbiit, nakheis namba. Yaq kopømba mbain tæszam, lou vøtaqá-etoám.’

<sup>8</sup> No nqazø-manqate: Ndego tesuzam, lou vømbó-etoám, ndøgo ambá ta zapaya ndøgo tenégō, ndego zifu ndembogo. Geté ta zapaya ndøgo tenésuzám, ndego ge:pouweam, yaq gigiap ate ndægo, ndego mbain ndøgo, vømbó-etoám.

<sup>9</sup> Yaq nakémbá. No nqazø-manqate: Gèviám. Yaq Mbumbukiam ndøzø-etoám. Gèváo. Yaq zo ndòzo-qeivím. Gèkhaneám. Yaq Mbumbukiam zo mboqog ndøzø-mboqozó. <sup>10</sup> Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ndeviam, ndego ndøndáp. Neka gekha ezoqām ndego, ndevao, ndego

ndøqeiv. Neka gekha ezoqām ndego, mboqog-te ndekthaneam, ndego mboqog ndømbo-mboqóz.\*

<sup>11</sup> Gê, zo mokho-te, matev áv khanégo? Nakhasam eve zongøyam-qa temboviam, ndego wazeam mbó-etoām? <sup>12</sup> O gava-qa temboviam, ndego lakalakoam mbó-etoām? Av taoká. <sup>13</sup> Zo manqa-zapazapa-us, ambá qazøtegó. Geté zo zøkeza nakheis, gigiap eqeieqei etoam møzøte-zøtéz. Yaq av tægoat ndægo, zoge Zøve, yan-te ngo:yage, ndego Nqova Mbomambaqape nøme mba zømbó-etoám, gekha ezoqām ndigu, timbøe-viømemat.”

*Yesu av gimbøe-einim nqægo, Saitan-qā bazaføgakh-tē genø-sasaeāt*

*(Met 12:22-30; Mak 3:20-27)*

<sup>14</sup> Khøuwa nøme, Yesu manqa-khou ezoqam, nqova soqa mbongeátám. Yaq nqova soqa gembo-fakhan, ndego manqa manqate ndøngáz. Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. <sup>15</sup> Geté ezoqa nøme, áv gini-einím nqægo, “Ngenek nqova soqøsoqa, Belzebul-qá bazaføgákh gene-ngeasám, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa.”

<sup>16</sup> Neka ezoqa nøme ndigu, matemateam-qa mbogoám, neka teqa umingiap matev qeivi-qa vømbōgoam.

<sup>17</sup> Geté Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupam, teqa bazaføgakh ande áv

---

\* **11:10** 11:10 Taqa manqa mokho av nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mboqog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. Kopømbaqapé teqa bawan-te toqomø-oq.

**11:15** 11:15 Met 9:34; 10:25

**11:16** 11:16 Met 12:38

khanēfakhan. Yaq ndego yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Bawan kopo tigoat, yaq ndigu livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu nakhag vøgonēm, nginik gékhoubám, até vømú-nasinīm. Neka até evenáp-a, tiqatønem, yaq izuizu ndónøfeapāt, ndigu gemó-navøém. <sup>18</sup> Yaq Saitan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego ekeza kha livin-mba tumuqata, yaq ekeza kha namba vøenøfē, teqa bawan áv khanégoāt? Yaq nakémbá, zoqa manqat mokho mbaín, nandozo-manqate av nqægo, no nqova soqøsoqa, Belzebul-qā bazaføgakh-tē qatø-ngeasām. <sup>19</sup> No nqova soqøsoqa, amba Belzebul-qa bazaføgakh-te tøte-ngeasamin, av zo ndøzøte-manqate, yaq gê, zogī ezoqam, nqova soqøsoqa gekha ezoqam-qā bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun? Gê, Saitan-qā bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun. Av taoká. Yaq nakémbá. Tīqa matev møndø-unimanqatín, av nqægo, zoqa manqat mokho mbaín. <sup>20</sup> No nqova soqøsoqa, Mbumbukiam-qā bazaføgakh-tē qatø-ngeasumatún. Ndøgo zo áv qanezømás nqægo: Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.

<sup>21</sup> Neka nøme nqánek: Ezoqa bazaføgakh-qape, ekeza khoev-te bøibøi to:yøet neka sanqava kopoav vømbógoāt, yaq teqa gigiap kopømbá. Ezoqa gembó-aqonamák. <sup>22</sup> Geté ezoqa uni bazaføgakh-us-qape-in tendowav, namba vøenøfē, yaq-mba vøzū, yaq ndego sanqava géviwám, ndego go:tawam, neka teqa gigiap vømbó-upøgim,

vømø-etøomēm, ezoqa nøme namba.†

<sup>23</sup> Gekha ezoqām ndigu, no-te nøzøzaneav ndigu, ndigu nogí qaqa ezoqām. Neka gekha ezoqām ndigu, no ezoqa møvøbam-qa yaq-te tøkemav ndigu, ndigu ezoqa gèpanqasumít.”

*Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa teveséz*

*(Met 12:43-45)*

<sup>24</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqova soqa ezoqam-te tefakhan, yaq ndego mbenga qaqaniap manqei-té gé-okhoát. Manqei eqeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, ekeza manqat āv gené-eín nqægo, ‘Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan ndøgo.’ <sup>25</sup> Yaq ndego nango tevesez, ta khoev ndøgo viayáp neka gapuk mbaín. <sup>26</sup> Yaq nangó genówáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-khatōb, ndigu uni gi:soqøsoqoezam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go. Yaq ndigu tindúzáv ndøgo, namba vøméqōm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam.”

*Unimanqatin khanakhanakh-qa yaq-te*

<sup>27</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ezoqa ewaqape-qa mokho-te, sæva kopo āv guni-akhá nqægo, “Sævam ndugu khanakhanakh mbá guabitigú, qo gui-ova neka tete vøqā-etoumam.”

---

† **11:22** 11:22 Ezoqa bazaføgakh-qape ndego, ekeza khoev-te bøbøi ndo:yøet, ndego Saitán. Geté ndego ezoqam uni bazaføgakh-us-qape-in, ndego yaq-mba tezu neka gigiap vømbó-upøgim, ndego Yesú. **11:23** 11:23 Luk 9:50 **11:27** 11:27 Luk 1:28, 42, 48

<sup>28</sup> Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Unimanqatín, nandav. Geté uni khanakhanakh-in ndígu tözógoát, ezoqam ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat ndiyögē neka manqa o-mba ndĩmbøē-ndāpē.”

*Yesu ekezan, Ziona ge:khamas*

*(Met 12:38-42)*

<sup>29</sup> Ezoqam-qa bawan qakhouwevtat, Yesu-qa manqat gi-ewagat, yaq ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá. Zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndógo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan. <sup>30</sup> Matev ndógo, Ziona qambo-fakhan, Niniva ezoqam āv qanezømás nqægo: Mbumbukiam ndokhofotáv. Yaq até ta matev ndógó-a, Ezoqam-ge Yo tømbo-fakhan, zo mé:zømás, zo ndakin nqazoyage, av nqægo, no Mbumbukiam ndokhofotān.

<sup>31</sup> Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, ndugu Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-itán. Yaq ndugu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndógo, ndugu qámbá gunduwav, Solomon-qa matavap loloakh manqat vømømbō-ewag, ndego Izlael kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Solomon ùnime:løvuám. Geté zo teqa nømendim manqat ndapeáv.

<sup>32</sup> Ta Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até Niniva ezoqám-a, vøwān. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage.

Zapa ndógo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, mândo-qambúz, Ziona-qa manqat giyogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam, zo namba nge:go, ngenek Ziona ùnime:lòvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem.”

*Niqa matev waev-té qabegó*

*(Met 5:15; 6:22-23)*

<sup>33</sup> Yaq Yesu manqat nòme ge:zømas, gezø-ein, “Lampa toqomag, yaq kopømba mbain toqo-khona o yakhav mokho-te voqotú-utáv. Geté lampa asøzam nonqo-té qonówuá. Yaq gekha ezoqām ndigu, khoev-te ti-ozat, waev ndøqeivát.

<sup>34</sup> Qoqa kha, waev bøi mbo-etoám. Bøi egeiegei tøgøat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. Geté bøi soqain tøgøat, yaq qoqa kha ate ndægo, bøivun-té qágoát. <sup>35</sup> Yaq nakémbá. Aiyá qagó. So-qain ndøgo, ta waev ndøgo, qoqa mokho-te nan-daqambu:gu, tøbøivun.

<sup>36</sup> Yaq nakémbá, qoqa kha ate ndægo, waev mokho-te mba tøgøat neka bøivun-qase mbain vøgoát, yaq kha ate ndægo waev-ús, kopømba av-té, lampa-qa waev qo-te ndækhaev.”

*Yesu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna man-qat nømendim ezoqam gezøponqom*

*(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)*

<sup>37</sup> Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Felisi ezoqa kopo, Yesu lou loge manqat mbo-eín. Yaq khoev-té gemømbø-ón, lou loge-te vøqom.

<sup>38</sup> Geté Yesu bugukhokhof zenda sunguziav, av tiqa matev qægoam, lou gilogin. Yaq ndego Felisi ezoqam, nqova mbondáf.

<sup>39</sup> Yaq Evezøza, ndego āv gembøe-eín nqægo, “Zo Felisi ezoqam, zo kap neka melek, mumat mba zoto-sunguzumatún. Neka zo zøkezan, até kopó. Mumat-te ndo:go, eqeieqeí. Geté zoqa mokho-te, gigiap qovetu matev neka manqa-zapazapa, møndømø-tøtøvøyám. <sup>40</sup> Zo matavap mbain ezoqam, ge zô ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego ezoqam gekhakheinøvem, mumat mba mbøé-khakheinam, getē mokho-te khakheinøpøteāv neka ndego otevatēāv, ndøgo mokho-te ndøugu? Av taoká. <sup>41</sup> Yaq nakémbá, gigiap nandav, zoqa melek neka kap nandu-ngeitøve, zo gigiap-av ezoqam zozø-etoám. Yaq nqáe! Gigiap ate ndægo, ndøgo tøkømbé-eqeieqeí.

<sup>42</sup> Zo mōzo-soqoéz, Felisi ezoqam. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasis-ín-a, qazøtøndo-pe:tatun, zòqaqaemín, qaqageap vømø-ten-in, yaq qatoat kopø Mbumbukiam vozombō-etømemin. Matev khasøkhasis av nqægo, zo mōzogoatún. Geté matev kandakanda, kopømba ande av ezoqa nøme-te, matev eqeieqeí matanam matev, neka kuku matev Mbumbukiam-te, zo gèzømbo-qasí:v. Matev eqeieqeí khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté gigiap-qape ndøgo, matev eqeieqeí kandakanda tozogoat.

<sup>43</sup> Zo mōzo-soqoéz, Felisi ezoqam. Zo tøkømbekhaneát ndøgo, guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá qonam nonqo-té qazó-qonumát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, zo khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate.

<sup>44</sup> Zo mōzo-soqoéz. Zo andé manqei-pakha ozap nøme me zøte:gó. Mumat-te ndøgo, bugug eqeieqeí. Geté mokho-te ndøugu, kha møndølanqá.

Yaq ezoqa sogó-okhoát, mumat. Zapa ndógo, ndigu zòtezateáv, av nqægo, nqanek ezoqa-pikia nge-otôvê.”

<sup>45</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nômendim ezoqa kopó, āv gembøe-eín nqægo, “Nôméndim ezoqam. Qo nqanek manqat nandoqo-manqate, qo até ní-a, iz sòqonimbungi:wát.”

<sup>46</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Unimanqatín. Até zó-a, Mozes-qa guguna manqat nômendim ezoqam, zo mòzo-soqóéz. Zo ezoqa viniv-qape zozømbø-awám. Yaq ezoqa amba-amba me-eqagím. Geté zo zenda-qase aumáv, ezoqa vo-zozømbé-tøkeāt, ndigu nqanek viniv ndi-eqawat.

<sup>47</sup> Zo mòzo-soqóéz. Zapa ndógo, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqei ozap-te, khoev qaniqanimav zozøpuanumatún, zoqa matavap vesezu nonqo. Geté ndigu zøkeza zøzøkha-zapazapa-za ndøzitagát.

<sup>48</sup> Zo matev av nqægo ndozogo, yaq zo zò-unimanqatintét, av nqægo, matev ndøgo, zogi zøzøkha-zapazapa-za gigonem, eqeieqeí. Ndigu gèzitagám, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, yaq zo tiqa manqei ozap mumat, khoev qaniqanimav zozøpuanumatún.

<sup>49</sup> Mbumbukiam ekeza matavap lolóakh-te, taqa yaq-te āv gene-eín nqægo, ‘No manqa vevezam ezoqam neka u-anim notøndó-khofosumat, ti-te. Geté nøme ndigu, pakhapakha zókhanæmát neka matev soqøsoqa vøzøgoāt.’ <sup>50</sup> Yaq nakémbá, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam gizitagat, Mbumbukiam manqei-qape ande

ge:khakheinam, atema ndakin, taqa yaq-fia nqosøgeap, zo-té qanøbóí, zo ndakin nqazoyage, <sup>51</sup> ta zitøge matev ndøgo, qangaz, Eibol gilaem, qamat, atema Zekalaya vømølaem, yaq lou-qase-te ndøgo, ma Mbumbukiam-te søvakhā gīgiap giløvusumatun, yaq ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev ndøwev, livin-qase ndøgu. No unimanqatín nqazø-manqate. Nqanek yaq-fia nqosøgeap, zo zóndapém, zo ndakin nqazoyage.

<sup>52</sup> Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam. Zo mboqog mboqogim nonqo, mòzo-khonøbém, Mbumbukiam-qa yaq-te zøtezat nonqo. Zo zøkezan onimáv, neka zo ezoqa nøme zözømbø-kháZ, ndigu onim-qa ndigu.”

<sup>53</sup> Yesu nqanek khoev ge-ivav, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisí ezoqam, qaqa matev ndøngazém, te-te. Yaq ndigu bevap vinivinimbá gimbogoam. <sup>54</sup> Ambá gembo-matemateømemín. Yaq ndego manqat soqain te-einin, yaq ambá manqa ovøyam-té gínø-veemín.

## 12

*Ezoqam-qa khavozam matev-qa yaq-te, gò:feazoát*

*(Met 10:26-27)*

<sup>1</sup> Ndakin ezoqa kopoav-qapé gindupindam, Yesu-te. Taosen møndømø-løvú. Izuizum sège-tokhonømbemám. Geté Yesu bugukhokhof ekeza paev ezoqam, áv gezømbe-eín nqægo, “Gò:feazoát. Felisi ezoqam ndigu, khavozam ezoqám. Tiqa matev, bugug eqeieqei ndøkeogé. Geté soqáín. Neka tiqa khavozam matev, andé flawa

poponøvem nonqo me me:panqavøemín, ezoqa nøme-te. <sup>2</sup> Geté gekha matēv ndøgo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqāt ndøgo, ndøkhonøwe, ndøndo-veveám. <sup>3</sup> Manqat ndøgo, zo lovølova ndozo-manqate, yaq tøndo-paveat, ezoqa ewaqape sugumú-ewagét. Neka manqat ndøgo, zo khoev mokho-te, ezoqa nøme-qa gea-te sa ndozoto-potozu, bavokhó sugumú-vøndavét.”

*Møe Mbumbukiam-te mbá qazinøgoát, ambá ndøgo, ezoqam-te*

*(Met 10:28-31)*

<sup>4</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Nøfuap! No nqazø-manqate: Zo ndigu møe zøgō, ndigu ezoqa pakhapakha sa ndikhanæ. Zapa ndøgo, ndigu kha mba zøngiú. Geté taqa zita-te, ndigu matev nøme kopømba mbaín tizøgo. <sup>5</sup> Geté no ndakin nøtézmás av nqægo, zo møe gekha ezoqām zombógoát. Zo møe ndégo tozombó-goát, Mbumbukiam. Ndego bazaføgakh ambá ta-mba nqānek, qambøegō, ezoqa tezitag. Geté taqa zita-te, ndego kopømbaqapé, ezoqa gøinam-té gemø-nqagivém. Unimanqatín. Møe te-mbá tømbogó ndego.

<sup>6</sup> Zo møzøte-zøté. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho-qasis menas, faev soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté Mbumbukiam ndezø-keôgé, ndigu. Ndego pipisiam kopo, manqa mate gembøé-navøemák.

<sup>7</sup> Geté gèmbo-mataváp. Zo-te até zogí izúm-a, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam møndø-gevebám. Yaq nakémbá. Zo møe ndøgō. Zo

Mbumbukiam-qa bœi-te, pipisi kopoav-qape ùni zôte-løvubám.”

*Ni mivi bizigũ, Yesu-qa yaq-te  
(Met 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

<sup>8</sup> Yaq Yesu manqat nœme ge:zømas, gezø-ein, “No nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bœi-te te-unimanqatintat, av nqægo, ‘No Yesu-gē ezoqām,’ teqa yaq-te, até Ezoqam-gé Yó-a, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te, āv gené-unimanqatín nqægo, ‘Ngenek nogē ezoqām.’” <sup>9</sup> Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bœi-te noqa yaq-te to:nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te.

<sup>10</sup> Gekha ezoqām ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa soqøsoqa ndemanqate, ta manqa-zapa ndøgo, Mbumbukiam kopømbá, segembøé-navøém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembøé-navøemák.

<sup>11</sup> Zo ezoqa Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te o megetapak-qa megemege-te o gekha kawakawa-za-qa megemege-te ti-itub, yaq zo ndøfofògeáp av nqægo, ande gekha manqat me zozømbé-qavøiũ o gekha manqat zó-einim. <sup>12</sup> Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape zø-ovøyám, zo ande gekha manqat me zøté-einim.”

*Gigiap kopoav ezoqam, ndego gigiap sa gemøndatat, taqa yaya etæ manqat*

<sup>13</sup> Yesu ezoqa bawan-qape manqat gezø-manqatat, yaq livin-te ndøugu, ezoqa kopo āv

gembøe-eín nqægo, “Nøméndim ezoqam, noge ata gèmbø-eín, tat-qa gigiap, yà bani-etøomém, ndøgo gini-ivav, genanim.”

<sup>14</sup> Geté Yesu gembø-qavøiu, “Gê, no gekha ezoqām ndøve, qo neka qazøpikia tæzø-ein, av nqægo, ‘Zøve-qa gigiap āv qazøtē-etøomēm nqægo?’”

<sup>15</sup> Yaq Yesu ezoqa ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Aiyá qagó neka zøkeza kha, gèmbø-keogé. Zo gigiap me:qovètú. Ezoqam-qa yage, ambá av nqægo, gigiap kopoav-qape-tē qanotawē.”

<sup>16</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopo møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Ndego khæ vømbøgoam. Yaq viav nøme-te, ndego avøe gigiap kopoav-qapé qambo-fakhan. <sup>17</sup> Yaq ndego ezoqam gematøvem, ‘Āv khatégō? Noqa khoev ate nqæpuate løvøzupøteáv, avøe gigiap vøtē-nqeitām.’

<sup>18</sup> Yaq ndego āv gene-eín nqægo, ‘No nqánek qægó. Lou nqeitam khoev awenege nó-evøzám. Yaq kandakanda ndakinak nópuán. Yaq lou tøtú-nqeitām ndøgo, noqa gigiap nøme namba. <sup>19</sup> Yaq taqa zita-te, no nøkeza mokho-mba āv qaté-eín nqægo, “No ndakin gigiap kopømbá. Viav kopoáv, no gigiap-qa nófofogeapák. No ndakin pusa mba nótavát, lou vøelogāt neka ibøkha vøe-izumāt. Yaq no khanakhanakh mbá qatéyagát.” ’

<sup>20</sup> Geté Mbumbukiam gembø-ein, ‘Qo matavupav ezoqam, qo nqægo lova qónaqaním. Yaq gê, qoqa gigiap ate nandaqambe:go, gekha ezoqām ndø-upøgīm, ndoqo-khatiwi? Qó mbá!’ ”

21 Yesu nqanek yaya guzumbu-eta, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Ndigu matev āv tøzømbé-fakhán, ndigu gigiap sa timøndatet, ekezan nonqo, getē Mbumbukiam-qa bøi-te, gigiap ande mbain me ndi:gu.”

*Zo gigiap-qa yaq-te ndøfofògedp  
(Met 6:25-34)*

22 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqazø-manqate: Zo yage-qa yaq-te ndøfofògeáp, av nqægo, gekha lou zólogāt. Neka kha-qa yaq-te ndøfofògeáp, av nqægo, gekha ndabua zó-uzumāt. 23 Yage-qa mokho, taoká ndøgo, lou mba toqologat. Neka kha-qa mokho, taoká ndøgo, ndabua mba toqo-uzumat. 24 Pipisi zøtézømet! Ndigu avøe gigiap ogekhæmáv, neka gendó-peanemák. Neka ndigu lou ngeitam nonqo khoev mbaín. Geté Mbumbukiam ndøzøkefé. Gëmbo-mataváp. Zo teqa bøi-te, pipisi ùni zøte-løvubám. 25 Ge zô ndozo-matavap, ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego yage elavøqase ndømbó-seketet? Mbaín! 26 Até nqanek matev-qasé-a, zo kopømba mbaín, tozo-matønømem. Av tægoat ndægo, yaq zo gekha zapâ, matev nøme-qa yaq-te ndozo-fofogeap?

27 Neka flawas zøtézømet, ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka ndabua potofumáv. Geté no nqazø-manqate: Até Solomón-a, ndego kawa ezoqam kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qambogoam, teqa ndabua bugug keoge mbaín, av flawas ndi:gu, tiqa bugug

ndækeoge. <sup>28</sup> Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet, nakhamas-te ambá giní-pakhaéz, yaq gøinam-té ginø-nqagivemém. Geté Mbumbukiam ndabua bugug keoge eqeiegei zø-etoám. Mbumbukiam flawas ndabua eqeiegei ndezø-etoam, ndego zo nøme mba zømbó-uzám. Zoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. <sup>29</sup> Zo lou-qa yaq-te neka izam-qa yaq-te, matavap khapé bezømbe-khouwèvát neka mbofofogeáp. <sup>30</sup> Gigiap av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokho-ak mba ndømataváp, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, nqanek mangei-qape-te. Geté zoge Zøve, ndego møndæ-otév, gigiap av nqægo, zo bèzøgó. <sup>31</sup> Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qá Megeat Matev mba zombóvawát. Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme, ndøzø-etoám.”

*Moni mendebam-qa yaq-te*

*(Met 6:19-21)*

<sup>32</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo møe ndøgǫ, zo ande sip nakhei misika mba ndøzøte:go. Zapa ndógo, zoge Zøve-qa poev nqánek: Ndegø teqa Megeat Matev zo zø-etoám. <sup>33</sup> Gigiap nandøzøgo, gèwí. Yaq moni ndigu, tozoqasem, gigiap-av ezoqam zozø-etoám. Av tøzøte-gonem ndægo, yaq zogi moni, yan mangei-té qazonø-møvøbumít. Ta mangei-te ndøgo, moni nqeisam nonqo ndigu, gékeqanimák. Neka moni ndigu, génasinimák. Neka aqona ezoqam, kopømba mbaín, tizømetam, neka khotet kopømba mbaín, tilouzim. <sup>34</sup> Matev äv tøzøté-goném. Zapa

ndógo, ma zoqa gigiap qaniqanim ndægo, até zoqá mataváp-a, sa ndógo tógoát.”

*Evezøza-qa qavøne nonqo, é-mozoto-khakheinám*

<sup>35</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo é-mozoto-khakheinám. Neka zoqa lampa até betøkháev. <sup>36</sup> Zo andé nginik sasae ezoqam me me:gó. Khakheitáp. Ndigu ekeza kawa-qa tiokewaget, ndego sakhei etoam matev-te gewav, yaq khøuwa nøme nqawa tendoqavan, mboqog-te vókhaneām, yaq ndigu mboqog nakhamas-té ginømbó-mboqozønám. <sup>37</sup> Yaq ndigu sasae ezoqam khanakhanakh mbá ginígoát, kawa ezoqam tendoqavan, ndigu vøzømēt, timbøe-tiawet. No unimanqatín nqazø-manqate. Ndegø kawa ezoqam, tegi sasae ezoqam av te:zømet ndægo, yaq ndego sasae nonqo ndabua ndø-úz, lou loge-te qonam manqat vøzø-ein-a, lou vøzø-qoqōng. <sup>38</sup> Sasae ezoqam av ngi:gu, khanakhanakh mbá ginígoát, até ndøgó-a, tigi kawa ezoqam lova umba o nqøev-te tendoqavan, yaq ndigu tezømet, av nqægo, ndigu mōndo-khakheinām.

<sup>39</sup> Gēmbo-mataváp: Khoev eve amba te:otevin, av nqægo, ande gekha khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego ambá gembótakák, khoev sa tembo-nqawain. <sup>40</sup> Yaq até zó-a, zo vò:khakheinám. Zapa ndógo, Ezoqam-ge Yo, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, zo matavapøteav tōgoat, ndego tendoqavan.”

*Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka  
sasae ezoqam soqaqape-qa yaq-te  
(Met 24:45-51)*

<sup>41</sup> Yaq Pita Yesu gembobeváp, “Evézøza. Gê, yaya nqanek qoqo-eta, ni qoté-manqate, ó, ezoqa ewaqape qotē-manqate?”

<sup>42</sup> Yaq Evezøza gembo-qavøiu, “Ge qô ndoqo-matavap? Gekha sasae ezoqâm, ndego unimanqatin neka matavap loloakh-us? Sasae ezoqam unimanqatin neka matavap loloakh-us, av ngé:go. Tege kawa ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezoqam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa eqeieqei-te lou vøzø-etoumât, <sup>43</sup> yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndøgôt, yaq ndego sasae ezoqam kopømbá, khanakhanákh. <sup>44</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Ndegø kawa ezoqam, gigiap ate ndømbøego, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek sasae ezoqam. <sup>45</sup> Geté ndego sasae ezoqam, av te:matavupat nqægo, noge kawa ezoqam nakhamas-te gendō-qavanāk, yaq ndego sasae ezoqa nøme kha zókhanæmât, angana neka sakheis, neka lou loge mōqæ vømbóyât neka ibøkha soqa izam mōqæ vōgoât, yaq kawa mbó-okivât, <sup>46</sup> yaq tege kawa ezoqam, ta khøuwa-te ndøgo tendéqaván, ndego sasae ezoqam khakheinøpøteav tøgoat neka otevatav vōgoât, ndego tefakhan. Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbó-etoám. Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndøgo

tenø-khofotáv, ma unimanqatinteav ezoqa nøme ndi:gu.

<sup>47</sup> Gekha sasae ezoqām ndego, tege kawa ezoqam-qa poev te-otev, gete khakheinøpøteav tøgoat neka teqa poev paeveav vøgoāt, ndego yaq-fia nqosøgeap kandambá tendap. <sup>48</sup> Geté gekha sasae ezoqām ndego, tege kawa ezoqam-qa poev otevat tøgoat, neka matev soqain vøgoāt, ndego yaq-fia nqosøgeap andé khapémbá tendap.

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam otevat kandambaqape gembo-etoam, yaq ndego nqawa kandambaqapé sa bembo-qavøiú. Neka gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam gigiap o matev kopoav teqa zenda-te go:ve, yaq ndego nqawa kandambá sa bembo-etoám.”

*Ezoqa géqaqáb, Yesu zapaya  
(Met 10:34-36)*

<sup>49</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No nqanek manqei-qape-te, gøinam mboqotøve-qa nøgeavún. Neka noqa poev kandambaqape nqánek: Ambá gewagimín. <sup>50</sup> Geté no ibøkha iz vini båtøkhæ-ndáp. Yaq no mbøni vaev kandambá, taqa yaq-te, atema matev ate ndægo, vømø-navøēm.

<sup>51</sup> Ge zô ndozo-matavap, no nqanek manqei-qape-te, ezoqa sambi etoam-qa nøgeavun? Av taoká. No ezoqa qaqaza-qa nøgeavún. <sup>52</sup> Ndakin matev āv qanéfakhán nqægo: Khoev kopo-te ezoqam faev tiyagat, ndigu ndøqatøném. Ezoqa misika, ezoqa menas gésanqáb, neka ezoqa menas, ezoqa misika vøsanqáb. <sup>53</sup> Eve

yo ndòsanqáo, neka yo eve vòsanqão. Evo yu ndòsanqáo, neka yu evo vòsanqão. Zakhapuka ziwap ndòsanqáo, neka ziwap zakhapuka vòsanqão.”

*Yesu-qa yaq-te, mokho vòmbo-ndapém neka vòqambuz*

*(Met 16:2-3)*

<sup>54</sup> Yesu ezoqa bawan-qape manqat nòme gezø-ein, “Zo ozoz qazo-qeivimin, khøuwa sininim tøwuøyav, yaq zo nakhamas-te āv qazøte-einimín nqægo: Qæ ndòlanqā. Yaq unimanqatín. Qæ sège-lanqain. <sup>55</sup> Neka yaq sanqa khamøe qando-feain, yaq zo āv qazøte-einimín nqægo: Khøuwa tatas-qape ndøyøēt. Yaq unimanqatín. Khøuwa tatas-qape sège-itanín. <sup>56</sup> Zo khavozam ezoqám, zo ndozo-manqate av nqægo, ‘Ni Mbumbukiam mòtinøtēn.’ Zo manqei neka khaiya qazo-qeivimin, yaq zo møzøte-zøtezín, av nqægo, khaiya ande āv khanégoāt. Geté zo matev nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhate, zo gekha zapâ, taqa mokho ndapeav ndozogo?”

*Mbumbukiam-te nakhamas-té qanøqambúz*

*(Met 5:25-26)*

<sup>57</sup> Yaq Yesu manqat nòme gezø-ein, “Zo gekha zapâ, zøkhapus mokho-mba matavapøteav ndøgo, gekha matēv ndøgo, eqeieqei ndøgo? <sup>58</sup> Gèmbomataváp. Qo ezoqa nòme-te moni ndiqambo-løfoke, yaq ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vøkho-khakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tøzøte-apet. Soqain ndøgo, ndego qo manqa ovøyam megeat ezoqam-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa

zenda-te vǝvē, yaq ndego qo ndimbula-te sasa ndǝ-utāq. <sup>59</sup> No nqataqá-manqate. Qo ndǝgo naqanǝká qotǝndó-fakhaqák, atema fia ate ndǝgo voqotumúgū.”

## 13

*Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-te qam-buniav tegoat, ndego gemǝ-navǝém*

<sup>1</sup> Ta khǝuwa-te ndǝgo, ezoqa nǝme Yesu namba gi:goam, emanqat āv gimbǝ-vototém nqǝgo: Gelili ezoqa nǝme, Mbumbukiam-te sǝvakha gigiap ndǝlǝvusumát. Yaq ate av-té, etoam matev gi:goat, Pailǝt-gi nakhag ezoqam, gǝzitág. Yaq av nqǝgo, tiqa kouk, sǝvakha gigiap-té qanǝ-o:á, ndigu Mbumbukiam-te etoam nonqo lou-qase-te go:-aomem, neka tiqa kouk namba vǝmǝ-tǝkua.

<sup>2</sup> Yesu nqanek emanqat ge-ewag, yaq āv gezǝmbe-eín nqǝgo, “Ge zǝ ndozo-matavap, ndigu ezoqam, nqanek matev qazǝfakhan, tiqa manqa-zapazapa kandambâ, āv táoka, ndigu Gelili ezoqa nǝme-qa manqa-zapazapa? Yaq nakêmbâ, nqanek matev qazǝfakhan ti-te? <sup>3</sup> Mbaín! Geté no nqazǝ-manqate: Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tǝgoat, yaq até zó-a, zo ate ndǝzǝte:go, āv tǝzǝmé-nasiním. <sup>4</sup> Neka ge zǝ ndozo-matavap, ndigu ezoqa 18 gipakhaez, Siloam kewan-qasi avǝnin-te ndǝgo, khoev eqawat-qape qandonqoe, tiqa manqa-zapazapa kandambâ, āv táoka, ndigu ezoqa nǝme-qa manqa-zapazapa, Zelusalem taon-te ndiyage? <sup>5</sup> Mbaín! Geté no nqazǝ-manqate:

Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tɔgoat, yaq até zó-a, zo ate ndɔzɔte:go, āv tɔzɔmé-nasiním.”

*Yaya etæ manqat, fig tae vi:mav qagoam*

<sup>6</sup> Yaq Yesu yaya zɔ-etá, gezɔ-ein, “Ezoqa mɔndɔgoám, ekeza waen khae-te, fig tae vɔmbɔyam. Yaq tae nanga-qa gemɔkewag, vi:pɔteáv. <sup>7</sup> Yaq ndego tege sasae ezoqam, khae gembɔe-kewagam, āv gembɔe-eín nqágo, ‘Nqáe! No nqanek tae-te, nanga viam-qa nɔmbɔe-kewagám. Viav misiká. Geté vi:máv. Ság! Qókhavoé. Manqei mo:khazú.’

<sup>8</sup> Geté yaq ndego sasae ezoqam gendo-qavɔiu, ‘Khanánqa. Tae nqanek até betɔkhæyá. Viav kopo nɔme bɛtɔkho-ngeatám. Tae zapa-te nqanek, manqei mumat bɛtɔkho-nqagím. Yaq pakhakh notóqouzám. <sup>9</sup> Eisa, viáv nɔme qanéviám. Geté mbain tɔgoat, kopɔmbá. Soqó-khavoé.’ ”

*Yesu Sabat khɔuwa-te, sævam zita kɔfi:v gukhakheinɔvem*

<sup>10</sup> Sabat khɔuwa nɔme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev nɔme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zɔmesimat, <sup>11</sup> yaq nqáe! Sævam kopo mɔndɔgoám. Ndugu nqova soqa mbɔigoám, ndego enqoni vɔmbɔ-etoam. Viav kandambá gumbɔigoam. Viav ate qægoam 18. Yaq ndugu zita kɔfi:v. Kopɔmba mbaín, ndafɔyamba vɔe-itán. <sup>12</sup> Yesu ndugu sævam gu-omet, yaq sɛgembo-akhá, vɔndɔwav, yaq gumbo-ein, “Ngólam, qo mɔqo-eqeieqei-éq. Qoqa enqoni nandav, mɔndɔqanavɔém.” <sup>13</sup> Yaq ndego zenda mbɔevé. Yaq nqova

mbaín, ndugu sège-eqeiegei-év, ndaføyamba vø-itan, Mbumbukiam-qa iz sasa ndø-eqa.

<sup>14</sup> Geté ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam, khanakhanakh mbaín, Yesu ngunuk sævam, Sabat khøuwa-te guikhakheinøvem. Yaq ndego ezoqa äv gezømbe-eín nqægo, “Sasae khøuwa ate ndi:gu, síks. Ta khøuwa-te ndøgo tøztøndé-okhoát, eqeiegeizat-qa tozogoat. Ambá ndøgo, Sabat khøuwa-te.”

<sup>15</sup> Yaq Evezøza gembo-qavøiu, “Zo khavozam ezoqám. Até zó-a, zo sasae sòzogoatún, Sabat khøuwa-te. O gê, zo Sabat khøuwa-te, kao o donki ngovotumáv, neka ibøkha-te ituimáv. Av taoká. Zo mðzogoatún. <sup>16</sup> Até ngunuk sævám-a, Eibleem-gú ziú. Geté Saitan viav kopoav-qapé gumøvøitam. Ate qægoam 18. Yaq ge zô ndozomatavap? Ngunuk kopømba mbaín, Sabat khøuwa-te tu-eqeiegei-ev. Av taoká. Kopømbaqapé!”

<sup>17</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq tegi qaqa ezoqam ate gi:goam, mivi ndøndapém. Geté ndigu ezoqa nøme, khanakhanákh, Yesu matev kandakanda ate qægoam, gematønumam.

*Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat  
(Met 13:31-32; Mak 4:30-32)*

<sup>18</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ande gekhâm? Gekhā nøtékhāmās?

<sup>19</sup> Masted tae nanga nøtékhāmās. Ndigu khapikhapímbá. Geté ezoqa, nanga kopo khae-te tezøgeakh, yaq ndigu gèkhouwézín, vømø-tae-in, neka pipisi tang-te sasa mo:viviamín.”

*Flawa poponøvem nonqo-qa yaya etæ manqat  
(Met 13:33)*

<sup>20</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekhā nøtékhāmās? <sup>21</sup> Flawa poponøvem nonqo nøtékhāmās. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún, khapémhá, flawa-te vøu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo, khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambā. Geté flawa ate ndi:gu, sègemø-popoezín.”

*Yaya etæ manqat, mboqog khapelavøqasi-qa yaq-te  
(Met 7:13-14, 21-23)*

<sup>22</sup> Yesu nakhoa gegeveat, Zelusalem taon-te gemat, ta taon neka vemivemiav-te ndøgo, nakhoa-te qo:goat, Mbumbukiam-qá manqat me:zømesimát. <sup>23</sup> Yaq ezoqa nøme, Yesu āv gembøebéváp nqægo, “Evézøza. Gê, ezoqa khapímhá, tikhandī:z?”

Yaq Yesu ndigu gezø-qavøiu, <sup>24</sup> “Bazaføgakh ndø-asáz. Mboqog khapelavøqasi-té qazomø-óz. No nqazø-manqate. Ezoqa kopoáv, onim-qa tigoat. Geté kopømba mbaín. <sup>25</sup> Khoev eve mboqog to:tokaz, yaq zo bavokhó sozotówán, vozó-khanæmēm. Yaq zombó-viømém, ‘Evézøza. Mboqog qoní-mboqozó!’ Geté yaq ndego tendo-qavøiu, ‘No zo nøtenøtenák. Zo gekha manqei-ák?’ <sup>26</sup> Yaq zo tozombo-qavøinam, ‘Ni lou zilogám neka ibøkha zi-izumám, qo namba, neka qo niqa vemivemiav-te, mòqoti-nømendimám.’ <sup>27</sup> Geté ndego nangó genøzø-qavøiú, tezø-ein, ‘No zo

nøtenøtenák. Zo khazonø-goam? Mòzozáv, zo manqa-zapazapa-us ezoqam ate ndøzøte:go.’

<sup>28</sup> Zo zó-eivumát, neka khaya vozó-vivisumát, Eibleem neka Aezek neka Zekop neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu tozo-zømet, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tigoat, getē zo bavokhō ginø-nqagevēm. <sup>29</sup> Ezoqa khøuwa fakhanam neka khøuwa sininim neka sanqa-sanqa-té gindúzáv. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge kandambaqape-té genøqonáv. <sup>30</sup> Nqáe! Ezoqa nøme, ndakin ndindopaev, ndigu gó:megetát. Neka nøme ndigu, nduo-megetap, ndigu gendópavát.”

*Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova*

*(Met 23:37-39)*

<sup>31</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Felisi ezoqam ndozáv, Yesu vømømbō-einim, “Nqanek manqei mòqo-iváv. Viní qonøqáv. Zapa ndøgo, Elod qo løvøqa-qa qagó.”

<sup>32</sup> Geté Yesu gezø-ein, “Ngenek khavozam ezoqam, Elod, āv qazømømbøe-einim nqægo, ‘Nqáe! No nqægo neka qasun, nqova soqøsoqa sængiasumít, ezoqam-qa mokho-te ndu:gut, neka ezoqa vøe-khakheinvemēt. Yaq khøuwa timønø-misika-ez, no sasae nutumúkhóu. <sup>33</sup> No nakhoa até banø-geveét. Sæmá, nqægo neka qasun neka qapunum, atema Zelusalem taon-te vøemø-fakhān. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa

vevezam ezoqam, kopømba mbaín, manqei vini-te tilaem. Zelusalem taon-te mbá giabemø-laém.’\*

<sup>34</sup> Zelusalem, Zelusalem, qo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam pakhapakha ndoqozø-khaneam, neka nandí ndōqōtē-zītōgē, ndigu Mbumbukiam qo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, qogi ezoqam baqa amba nøzømbe-eqatám, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobin, ekeza taf mokho-te vø-ozin. Geté qo gèqambo-qasi:vám. <sup>35</sup> Nqáe! Zoqa khoev nqanek, ezoqam mbaín, segégoát. No nqazø-manqate: Zo no nango naqanøká zónømendamá. Geté ta khøuwa-te ndógo, sa tōzōté-nømendám, zo tozo-einim, av nqægo, ‘Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!’ ”

## 14

*Yesu Sabat khøuwa-te, ezoqa gekhakheinøvem*

<sup>1</sup> Sabat khøuwa nøme, Yesu lou Felisi iz akhae ezoqam-qá khoev-té gemølóg. Yaq ndigu bøi mba mbotakém, ande gekha matev me ndómatanām.

<sup>2</sup> Yaq nqáe! Ezoqa tendowáv ndógo, Yesu-qa megemege-te vō:-itan. Ndego bov neka pingim gèmbø-boqotám. <sup>3</sup> Yaq Yesu ndigu Mozes-qa gu-guna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, āv gezømbe-beváp nqægo, “Gē, kopømbâ, Sabat khøuwa-te ezoqa toqo-khakheinøvem, ó, khafeâp?”

---

\* **13:33** 13:33 Yesu Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge:-ein, ekezan me:-eín. **13:35** 13:35 Psa 118:26 **14:3** 14:3 Luk 6:9

<sup>4</sup> Geté ndigu yaq qavøiwateáv. Yaq Yesu ngenek ezoqam, zenda mbøevé, vøkhakheinøvem, sasa ndøkhofotav.

<sup>5</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Zonømbé-einim. Zo ngazo-qonøve, ezoqa kopø, Sabat khøuwa-te, yo o kao ibøkha ozu-te tumbøe-van, yaq gê, ndego sa ndø-ivav? Av taoká. Geté nakhamas-té genøliváv. Até ndøgó-a, Sabat khøuwa-te tøgoat.”

<sup>6</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu kopømba mbaín, manqat vømbøé-qavøinām.

*Qo qakeza iz toqovoa, yaq Mbumbukiam ndø-eqoqó*

<sup>7</sup> Yesu nqanek lou loge-te gegoam, yaq ezoqa tezømét ndøgo, ndigu ezoqa kandakanda-qá qonam nonqo-té gimøqonám. Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, <sup>8</sup> “Qo ezoqa sakhei etoam lou loge-te tekhatøq, yaq ezoqa kandakanda-qá qonam nonqo-te ndøqóm. Soqain ndøgo, ezoqa iz-akhae-qape tendowav, <sup>9</sup> yaq ndego ezoqam, ma qo ge:khatøq, teqa-ein, ‘Qoqa qonam nonqo, ngēnek qombō-etoām,’ yaq qo mivi voqóndāp, khokho ezoqam-qá qonam nonqo-te sasa qomøqóm. <sup>10</sup> Geté ezoqa lou loge-te tekhatøq, yaq khokho ezoqam-qá qonam nonqo-té qamøqóm. Yaq ndego ezoqam, qo ma ge:khatøq, tendowáv ndøgo, qo vøqá-ein, ‘Nøfu. Nqánek qoqonø-qóm, ezoqa kandakanda-qá qonam nonqo-te.’ Yaq av nqægo, qoqa iz gó-eqatát, ezoqa ewaqape-qá bøi-te, ndigu qo namba lou-qase-te tiqonavat.”

<sup>11</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Uniman-qatín. Gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó:-eqatát.”

*Kopømba mbaín, ti-mba toqozø-tøkeat ndigu, yaq tiqa-qavøitat*

<sup>12</sup> Yaq Yesu ndego ezoqam, ma lou loge-te ge:khato, āv gembøe-eín nqægo, “Qo lou loge kandambaqape toqo-khakheinam, khøuwa muin o kh-agus, qo ambá av nqægo, qogi qafuap o namba-qaniap o qakeza ezoqa nøme o gigiap eve ezoqam, ndigu khoev avønin ndiqapuate, ti-mba ndígu toqókhatób. Av toqotegoat ndægo, yaq ndigu qo até tiqá lou loge-té-a, segé-khatoqabém. Yaq qoqa yaq-fia sa ndógo tóqágoát. Yaq-fia nøme mbaín. <sup>13</sup> Geté lou loge toqo-khakheinam, yaq gigiap-av ezoqam neka bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka kagi ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam qókhatób. <sup>14</sup> Av toqotegoat ndægo, qo kopømbá, khanakhanákh. Zapa ndógo, ndigu kopømba mbaín vøqambé-qavøinām. Geté yaq-fia ndógo toqomóndáp, ezoqa eqeieqei løvøte-te tindusuz.”

*Yaya etæ manqat, lou loge kandambaqape-qa yaq-te, ezoqa qazømbo-qasi*  
(Met 22:1-10)

<sup>15</sup> Ezoqa nøme, ndego lou namba gi:logat, nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Ezoqa khanakhanakh mbá giabitigú, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev

mokho-te, lou loge kandambaqape-te ndøgo, lou timølog.”

<sup>16</sup> Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Unimanqatín. Geté qoté-ewāg, nqanek emanqat:

Ezoqa møndøgoám. Ndego lou loge kandambaqape ndøkhakheinám. Yaq ndego ezoqa kopoáv gezø-akhayam, teqa lou loge-te tinduzav.

<sup>17</sup> Yaq lou loge khøuwa qamø-khantaz, ndego tege sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, vømøzø-ein, ‘Mòzotøndozáv. Lou møndømu-khakheinám.’

<sup>18</sup> Geté ndigu ezoqa ewaqape, tanakh manqat mbo-einím. Kopømba mbáin vøndézāv. Nøme ndego gendo-ein, ‘No manqei nowí. Yaq bànmønáv, bamøqeiv. Tanakhambá. Kopømba mbáin, vøtøndénāv.’

<sup>19</sup> Ezoqa nøme ndego gendo-ein, ‘No kao nowí. Ate gi:goam tén. Avøe manqei khayam nonqó. Yaq ndakin nømé-khamasím. Tanakhambá. Kopømba mbáin, vøtøndénāv.’

<sup>20</sup> Ezoqa nøme gendo-ein, ‘No sævam no-okí. Yaq kopømba mbáin, vøtøndénāv.’

<sup>21</sup> Yaq ndego sasae ezoqam gèndoveséz, ekeza kawa ezoqam, manqat vømømbø-ein. Ngenek nqanek manqat ge-ewag, yaq qaqa ndøgó, ekeza sasae ezoqam vømbo-ein, ‘Ság. Nakhoa kandakanda neka khasøkhasis-té soqóqáv, taon-te ndøgo. Nakhamas-té. Yaq gigiap-av ezoqam neka bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka kagi ezoqam qotøndó-khatób, voqotøndó-itüb.’

<sup>22</sup> Yaq ndego sasae ezoqam matev gumugu, av kawa ezoqam gembøe-ein, nango vøndøqavan,

yaq āv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. No ezoqa mōtōndo-khatób, av manqat qoqonømbe-ein ndægo. Geté qonam nonqo nømme, ndøløvûzáp.’

<sup>23</sup> Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, ‘Taon bavokhó qonóqáv, ta nakhoa vinivinimba-te ndo:go. Yaq ezoqa qomøzø-pouwá. Bètøndozáv. Noqa khoev-te, ùni betetøváb. <sup>24</sup> No nqazø-manqate: Ndigu ezoqam, no bugukhokhof qazø-akha, qazømbo-qasi, ndigu ezoqa kopu, noqa lou loge kandambaqape-te, gemó-onák.’ ”

*Vøkhæ-matøvé, Yesu paev-qa toqombo-goat  
(Met 10:37-38)*

<sup>25</sup> Khøuwa nømme, ezoqa bawan-qape kandambá, Yesu namba nakhoa-te gi-apat. Yaq ndego tènøqambún ndøgo, ndigu gimbopavam, vøzø-ein,

<sup>26</sup> “Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, gete ndego ekeza eve neka evo neka zas neka nakheis neka namba-qaniap sanqabeav tøgoat neka atē ekeza yagé-a, sanqaweav vøgoāt, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat. <sup>27</sup> Neka gekha ezoqām ndego, ekeza tae mutui eqawateav tøgoat, no vønøndó-paēv, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat.

<sup>28</sup> Gèmbu-mataváp. Zo ezoqa kopu, khoev eqawat-qape weve-qa tegoat, ndego bugukhokhof bètøkho-matøvé, av nqægo, taqa fia gekhām, até vømúkhōu. <sup>29</sup> Soqáin ndøgo, ndego sement mba tezav o uk mba te-asaz, yaq ndego kopømba mbain tøgoat, khoev sasae ate ndægo temøkhōu, zapa ndøgo, moni mbaín. Av tægoat ndægo, yaq ezoqa ewaqape, khoev timbo-qeivimat, gévøngi:namát,

<sup>30</sup> sasa ndø-einimāt, av nqægo, ‘Ngenek ezoqam khoev sasae amba me:ngáz. Geté kopømba mbaín, vøekhōu.’

<sup>31</sup> Neka nøme nqánek: Kawa ezoqam tegoat, yaq ndego tegi nakhag ezoqam ten taosen namba, nakhag gone-qa tegoat, kawa ezoqa nøme namba, ndego nakhag ezoqam tuenti taosen ndimbugu, yaq ndego bêtøkhæqóm, vømatøvēm, av nqægo, teqa khagua pemé-eqā, penømakhaya. <sup>32</sup> Geté teqeiv av nqægo, kopømba mbaín, yaq ndego u-anim bekhofotáz, kawa ezoqa nøme-te, ndego ate av-té qambaqape te:goat. Yaq ndigu sambi manqat manqate-qa bemømbø-viømém.”

<sup>33</sup> Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbø-navøem, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “Zó-a, kopó. Gekha ezoqām ndego, ekeza gigiap ate ndægo, zita wuøeav tegoat, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat.”

*Ngalam-qa yaya etæ manqat  
(Met 5:13; Mak 9:50)*

<sup>34</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Ngalam gigiap qanimáv. Geté mokhov tømømbø-navøem, yaq nqawa áv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz? <sup>35</sup> Ngalam av ngi:gu, mokho mbaín. Até ndøgó-a, manqei namba toqote-qambua, avøe ewa etoam nonqo, kopømba mbaín. Soqó-ogizó.

Gekha ezoqām ndego, gea tømboagoat neka yoge kopømba vømbógoāt, yà beyogé!”

## 15

*Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa  
yaya etæ manqat  
(Met 18:12-14)*

<sup>1</sup> Khøuwa nøme, teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapa-us ezoqam kopoáv, Yesu-te gindupindam. Manqat yoge-qa mbozáv. <sup>2</sup> Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu manqa mbogeveém, gi-einim, “Ngenek gekha zapá, manqa-zapa-us ezoqam namba ndi:tøkuat neka lou namba ndi:loge?”

<sup>3</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,

<sup>4</sup> “Zo ezoqa kopo, sip wan andled timbogoat, yaq kopo gembø-ewān, yaq gê, ndego gekhā ndøgō? Ndegō ndigu nainti-nain nøme, segéziváz, ta manqei-te ndøgo, gagayag gilogatun, nøme-qa vømóvaō, ndugu gumbo-ewan. Yaq até gembóvawét, atema vømø-omēt. <sup>5</sup> Yaq tu-omet, ndego khanakhanákh. Yaq nqanqa-té gunóvé, <sup>6</sup> sasa ndøqanāo, vøqavān. Yaq ndego zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat, tenøzø-akhá ndøgo, vøzø-ein, ‘Vøndozáv. Khanakhanakh zígoném, no namba. Zapa ndøgo, sip kopo qanømbo-navupam, mðe-omét.’

<sup>7</sup> No nqazø-manqate: Yan-te nqo:go, matev até kopó. Khanakhanakh ndøgo, tindapem, manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-te teqambun, ndøgo gemó-løvuám, av khanakhanakh ndøgo, ezoqa egeiegei nainti-nain-qa yaq-te tøzømbegoat, ndigu ndimatavap, ni kopømbaqapē Mbumbukiam-te qambuniav tøgoat.”

*Sæva kopo, moni mokho gimbo-nasiniapam, yaq nqawa guzømet, taqa yaya etæ manqat*

<sup>8</sup> Yaq Yesu yaya nøme gezø-eta, gezø-ein, “Sæva moni mokho ten timbogoat, yaq kopo gembō-nasinim, yaq gekhā ndøgō? Ndugu lampa ndómág, khoev vøviayām. Yaq unimé:-vawét, atema vømøzømet. <sup>9</sup> Yaq moni mokho tuzømet, zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat, tunøzø-akhā ndøgo, vøzø-ein, ‘Vøndozáv. Khanakhanakh zigoném, no namba. Zapa ndøgo, moni mokho ndigu, ginø-nasiniapam, nango møezømet.’

<sup>10</sup> No nqazø-manqate: Manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-te geqambunin, yaq Mbumbukiam-gi enzol ezoqam, até kopó, khanakhanakh äv tini-gonemín.”

*Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te*

<sup>11</sup> Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopo møndøgoám. Nakhei angana menás gim-bogoam. <sup>12</sup> Yaq khøuwa nøme, yo okho-qase até gendego, eve vømbō-ein, ‘Tát! Gigiap ndøgo, no ata namba toqoni-etoam, qo toqo-lawaqape-eq, no é-moqonømbe-etoám ndakin.’ Yaq eve até gendego, ekeza gigiap ate ndægo, livin-mbá gunumu-qatatát, nakhei menas vøzø-etoam.

<sup>13</sup> Khapé outøpøteáv, yaq okho-qase ekeza gigiap gèwí. Yaq manqei nøme-té genøwáv. Qámbá. Yaq tegi moni, khokho matev-té genø-nqagivemát. <sup>14</sup> Yaq moni até gi:goam gumukhoub, vikia seke ndøfakhán, ta manqei-te ndøgo, yaq ndego lou

mbaimbai vømbōpa. <sup>15</sup> Yaq ndego mo-manqei-anim ezoqam tøke-qa gemboviam, ndego bøsi nenté genø-khofotumám, lou vømøzø-etoamin. <sup>16</sup> Yaq ndego ifi kandambá qambo-vinumam. Geté ezoqa lou etoumáv. Yaq ndego bøsik-qá lou so-qaqape loge-qa mbogoám.

<sup>17</sup> Yaq matavap eqeieqei qamøndæ-vesez, ndego ekeza manqat āv gene-eín nqægo, ‘Tat-gi sasae ezoqam ate ndi:gu, ndigu lou kopoáv ndiloge. Geté no, nòpotonám. No avønín nōnaním. <sup>18</sup> Ság! Manqei nqanek, nō-iváv. Yaq tat-té qatøqaván. No āv qamømbó-eín nqægo, ‘Tát! No manqa-zapa nogó, Mbumbukiam-te neka qo-te. <sup>19</sup> No ezoqa eqeieqei mbá, qoge yo sekemba tægoat. Ság. No qoge sasae ezoqam mba nógoát.’ <sup>20</sup> Yaq ndego até gendego, ta manqei ndøgo gè-iváv, eve-te sasa ndøwav. Ndego qambaqape, ambá genegeavún. Yaq eve sège-omét. Yaq tanakh mbogó. Yaq até gendego, tenøvuáo ndøgo, yo vømø-møvøiu, sasa ndøngenøtam.

<sup>21</sup> Yaq yo gembo-ein, ‘Tát! No manqa-zapa nogó, Mbumbukiam-te neka qo-te. No ezoqa eqeieqei mbá, qoge yo sekemba tægoat.’

<sup>22</sup> Geté eve ekeza sasae ezoqam zø-akhá, gezø-ein, ‘Nakhama ndøgó! Ndabua eqeieqei zotøndó-upøném, vozombó-uzømēm, neka kokosov-te mbimak khapelavøqasi vozombó-utøzēm neka tamak vozombó-uzømēm. <sup>23</sup> Kao-yu enaq-us vøndolaém. Yaq lou zílóg. Khanakhanakh-qape zígoném. <sup>24</sup> Zapa ndøgo, noge yo, andé genaním. Geté ndakin, møndø-khandí:v. Ndego

gò:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.’ Yaq lou loge ndøngazém. Khanakhanakh kandambá gigonem.

<sup>25</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, yo-khøuwa, khae-té gegoám. Yaq nango gendoqavan, khoev ge:khatoat, ndego ouv qaqayam ndø-ewág, ezoqa gi-ogimat. <sup>26</sup> Yaq ndego sasae ezoqam mbo-akhá, gembobevap, ‘Gekhā ndøgo, manqa khape qæfeaz?’

<sup>27</sup> Yaq ndego sasae ezoqam gembo-qavøiu, ‘Qaveqase ndoqaván. Yaq qave, kao-yu enaq-us ndølaváo. Zapa ndøgo, ndego khanakhanakh kandambá, ge-omet av nqægo, te-te matev-qase nøme fakhaneav qagoam, gefakhan.’

<sup>28</sup> Geté ndego zapikia, nqanek manqat ge-ewag, ndego qaqā ndøgó. Yaq poeveáv, lou loge-te te-on. Yaq eve ndøfakhán, onim-qa yaq-te vømømbō-pouwa.

<sup>29</sup> Geté ndego yo-khøuwa, eve gembo-qavøiu, ‘Nqáe! No viav kopoáv, sasae nqataqago. Neka no qoqa manqat nqagimáv. Geté qo até naningus-yu kopó-a, etopøteáv no-te, yaq nogi nøfuand namba khanakhanakh vøtígonēm. <sup>30</sup> Geté nan-dev qoge yo gendoqavan, ndego qogi moni ate ndi:gu mambe sakheis-te go:ngiæzo, yaq qo até qoqotøndego, kao-yu enaq-us voqombō-lavao.’

<sup>31</sup> Yaq eve gendo-ein, ‘Áti. Qo no namba oskia qogó. Neka gigiap ate nqanømbe:go, ndøgo qoqá. <sup>32</sup> Geté ni lou ùni bizilóg neka khanakhanakh binī-asøtav. Zapa ndøgo, qoge qaveqase, andé genaním. Geté nango møndø-khandí:v. Ndegò gò:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.’ ”

# 16

*Yaya etæ manqat, gigiap keoge ezoqam-qa yaq-te, ndego ge:khavozam*

<sup>1</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam, emanqát nøme zøvotót, gezø-ein, “Qàgoám. Ezoqa møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Neka ndego sasae ezoqam vømbøgoam. Gigiap ate qægoam, ndégo tembøe-kawaevtám. Geté khøuwa nøme, ndego gigiap eve ezoqam, äv gene-ewág nqægo: Tege sasae ezoqam, moni mbongiæzøtét.

<sup>2</sup> Yaq gigiap eve ezoqam, até gendego, ndego gigiap keoge ezoqam vømbø-akha, gembo-ein, ‘Gê, gekhâ ndøgo, qoqa moni ngiæzoat matev-qa yaq-te, manqat nqæyoge? Ság! Emanqat qópeawám, nogi moni ande äv khoqombøe-kewagam. Zapa ndøgo, qo kopømba mbaín, noge gigiap keoge ezoqam, sekemba toqogoat.’

<sup>3</sup> Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ekeza manqat ge-ein. ‘Äv khatégō? Noge kawa gékhofonó, sasae-te. No bazaføgakh mbaín, manqei ozam sasae tægo. Neka no miví, ezoqa gigiap-qa vøzømbé-vi:māt. <sup>4</sup> Ság. No ndakin møtenøtén, ande gekha matev me nøtégo. Yaq sasae-te tækhofon, no ezoqa ekeza khoev-té ginø-khatombém.’

<sup>5</sup> Yaq ndego até gendego, ezoqa ewaqape, ndigu tege kawa-te gigiap qazømbø-løfokam, vøzø-akhayam. Yaq ndego ezoqam, bugukhokhof gendowav, äv gembøe-eín nqægo, ‘Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhâm nandaqambo-løfoke?’

<sup>6</sup> Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, ‘No te-te oil yakhav wan andléd, nqanømbø-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gendo-ein, ‘Ság. Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqáne. Gèqóm. Yaq yakhav fifti mba qotó-peawám. Nakhamas-té.’

<sup>7</sup> Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ezoqa nòme gembobevap, ‘Gebá qo. Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhâm nandaqambo-løfoke?’

Yaq ndego ezoqam gembo-qavøiu, ‘No te-te flawa pus wan taosén, nqanømbø-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gembo-ein, ‘Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqáne. Ság! Eit andled mba qotó-peawám.’

<sup>8</sup> Yaq vaev-te, ndego gigiap kopoav ezoqam, tege keoge ezoqam-qa manqat ge-ewag, av khavozam matev ge:matanam, yaq ndego teqa iz gè-eqá. Zapa ndøgo, teqa matavap loloákh.”

Yaq Yesu taqa yaq-te, āv gezømbe-eín nqægo, “Unimanqatín. Manqei-qape ezoqa soqøsoqa, yaqyaq-a matev gimatønumatun, tiqa matavap loloakh møndølvú, ndigu ezoqa nøme-qa matavap, ndigu waev-te ndiyage.

<sup>9</sup> Geté no nqazø-manqate. Manqei-qape ezoqam, moni manqa-zapazapa nonqo ndø-abumatún. Geté zo ezoqá nøme zozømbé-tøké. Yaq ndigu zogi zøfuap ndøgoát. Yaq vaev ndøgo, moni khatibam matev tømø-navøem, Mbumbukiam zo ekeza khoev miavmiav-té genø-upözó.”

### *Gigiap neka moni keoge egeiegei-qa yaq-te*

<sup>10</sup> Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, egeiegei tembo-kewagat,

ndego até gigiap kandambaqapé-a, eqeieqei mbókewagát. Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, keoge eqeieqei mbain tøgoat, ndego até gigiap kandambaqapé-a, keoge eqeieqei gembógoák.

<sup>11</sup> Yaq nakémbá, zo manqei-qape moni keoge eqeieqei gonemav tøgoat, ge zô ndozo-matavap, zo Mbumbukiam unimanqatin gigiap ndøzø-etoam, tozombo-kewagat? Av taoká. <sup>12</sup> Neka gê, zo ezoqa nøme-qa gigiap keoge eqeieqei gonemav tøgoat, zo Mbumbukiam zøkeza gigiap ndøzø-etoam? Mbaín.”

*Ezoqa kopømba mbain, kawakawa-za menas timbogoat, Mbumbukiam nekā moni*

*(Met 6:24)*

<sup>13</sup> “Sasae ezoqa kopømba mbaín, kawa ezoqa menas timbogoat, tezø-sasaetat. Kawa ezoqa menas timbogoat, yaq nøme ndego, gembó-pøovát. Geté nøme ndego, gembøé-qasi:vát. Nøme ndego, teqa manqat o-mba mbøéndapát. Geté nøme ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat.”

*Felisi ezoqam-qa khavozam matev, moni-qa yaq-te*

<sup>14</sup> Yaq Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, moni-qa yaq-te, ndigu Yesu gèvøngi:nám. Zapa ndøgo, ndigu moni-te poev zøgoám.

<sup>15</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Zo ezoqam-qa bøi-te, zoqa matev bugug eqeieqei keoge-qa zøgó. Geté Mbumbukiam, zoqa mbøni møndæ-otév. Matev

nøme ndøgo, ezoqa eqeieqei ndivewe, ndøgo Mbumbukiam-qa bøi-te soqaqapé.”

*Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te*

*(Met 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)*

<sup>16</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zion gefakhan, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, yaq ndakin Mozes-qa guguna manqat-gi khøuwa neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-gi khøuwa, møndømø-nasiním. Ndakin Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te ndøfakhán. Neka ezoqa ewaqape, onim-qa ndøgót. Bazaføgakh-ús. <sup>17</sup> Geté unimanqatín. Yan neka manqei-qape, kopømbá, tømø-navøem. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase gemø-navøemák.

<sup>18</sup> Khamasim, nqánek: Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, yaq sævam vini vø-okī, ndego nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv. Neka gekha ezoqām ndego, sævam tu-okī, ezoqa nøme ge-ivav, até ndegó-a, mambe mé:wáv tu namba neka nøkenøkem matev vøngiū.”

*Gigiap kopoav ezoqam neka Lazales, tiqa emanqat*

<sup>19</sup> Yaq Yesu emanqát nøme zøvotót, gezø-ein, “Qàgoám. Ezoqa møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Ndabua eqeieqei fia kandakanda ndø-uzumám neka yage eqeieqei-te vøyagam.

<sup>20</sup> Tegi mboqog bavokho ndøgo, gigiap-av ezoqam

ndøveém. Teqa kha ate qægoam, saté nqama-nqamav. Iz nqambógo, Lazalés. <sup>21</sup> Ndego lou khakhayakh loge-qa mbogoám, ndøgo gigiap eve-qa lou-qase-te qando-pomovam. Yaq gaqo ndozavín, nqamav vømbō-venegomemin. <sup>22</sup> Yaq Lazales gènaním. Yaq enzol ezoqam, Eibleem-té ginø-eqeinám, teqa avønin-te vømøqom. Yaq vaev até ndegó-a, gigiap eve ezoqam, vønanim, neka ezoqa vømø-otøvem. <sup>23</sup> Yaq ndego løvøte ezoqam-qa manqei-te gemøfakhan ndøgo, bøi ge-eqa, nqosøgeap kandambaqape gembo-ewagam, Eibleem mba mo:-omét. Lazales namba me:qonavám. Qámbá. <sup>24</sup> Yaq sège-akhá, ‘Atákha. Eibleem. No tanakh gènøgó. Lazales qotøndó-khofotáv. Kokosov kopo ibøkha-té genø-qoqomáz, noge sas vøkhantáv, vøvamēv. Zapa ndógo, no nqanek gøina wageap-te nqægo, nqosøgeap khàpe nømbe-khouwév.’

<sup>25</sup> Geté Eibleem āv gembøe-eín nqægo, ‘Nózeø. Gèmbo-mataváp. Qo qoqoyagam, qo gigiap qaniquanimáv qaqagoam. Geté Lazales gigiap soqøsoqá geneyagám. Geté ndakin ngenek yage qanimav-qape ndøndapét. Geté qo nqosøgeap-qape qondapét. <sup>26</sup> Neka nøme nqánek: Yaq qo-a, yaq ni, manqei ozu khavoe-qape nqøugu. Neka gekha ezoqām ndigu, nqanek ngiyage, qo-te okho-qa ndigu, kopømba mbaín. Neka gekha ezoqām ndigu, nandav nandiyage, kopømba mbaín, ni-te tinduzav.’

<sup>27</sup> Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, ‘Atákha. Av tægoat ndægo. Nøtaqá-viám. Lazales nogé tat-qá khoev-té qonø-khofotáv. <sup>28</sup> No namba qatifakhan, fáev ate gi:goam. Yaq Lazales

bèwáv, bemøzø-ein, tiqa matev bè-enénd. Soqain ndøgo, até ndigú-a, nqanek nqosøgeap manqei-te tinduzav.’

<sup>29</sup> Geté yaq Eibleem gembo-qavøiu, ‘Qogi namba-qaniap, nømendim manqat ndøzøgó, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem. Yaq tñabembo-pavét ndøgo, av ndigu gi:peaomem.’

<sup>30</sup> Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, ‘Atákha. Eibleem. Av taoká. Geté ezoqa kopo løvøte-te tendosuzam, manqat vøzø-ein, ndigu ndøqambúz.’

<sup>31</sup> Geté yaq Eibleem gembo-qavøiu, ‘Ndigu Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat yogeav tøgoat, yaq até ndøgó-a, ezoqa løvøte-te tendosuzam, ndigu teqa manqat yogeav av tinígoát.’ ”

## 17

### *Ezoqa nøme, manqa-zapa-te toqo-itub*

*(Met 18:6-7; Mak 9:42)*

<sup>1</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Matev vinivinimba ndøfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapazapa-te tø-itubat. Geté ndego ezoqam, møndø-soqóév, ndego matev av nqægo tematønumat, ndøgo ezoqa nøme manqa-zapazapa-te tø-itub. <sup>2</sup> Ezoqa av nge:go, amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, kewan-te sasa mø-oginamin, vømø-geonin, ndøgo ambá qanimáv. Geté soqain ndøgo, ndego nginik ezoqa khasøkhasis manqa-zapa-te te-itub. <sup>3</sup> Yaq nakémbá. Aiyá qagó.”

*Ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navøemát  
(Met 18:21-22)*

Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa tematanam, yaq qógugú. Yaq ndego tematøvem, av nqægo, ‘Unimanqatin. No manqa-zapa nogō.’ Yaq qo teqa manqa-zapa, sà betaqambo-navøém. <sup>4</sup> Até ndøgó-a, ezoqa khøuwa kopo-te, matev soqøsoqa seven tematønumit qo-te, neka tanakh manqat seven vøqá-manqatēt, yaq qo teqa manqa-zapazapa, até sa betaqambo-navøemát.”

*Unimanqatin-qa yaq-te*

<sup>5</sup> Yaq Evezøza-gi u-anim gimbo-einim, “Niqa unimanqatin vønifitám.”

<sup>6</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatin. Até ndøgó-a, zoqa unimanqatin khapelavøqase mba tøgøat, kopømba ande av masted tae nanga-qasi ndi:gu, zo kopømbá, nqanek tae-qape sozombó-einim, ‘Vøkhofóq. Yaq ndaola-té qoqomø-itán.’ Yaq tae nqanek, zoqa manqat o-mba zømbóndáp.”

*Yesu ekeza paev ezoqam, sasae ezoqam ge:khamas*

<sup>7</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme, sasae ezoqa teqagoat, ndego khæ-te teqa-sasaetat o sip tezø-kewagat, yaq ndego sasae manqei-te gendo-qavanin, gê, qo moqombó-einin, av nqægo, ‘Mòqotøndo-óq. Gèqóm. No namba lou zilóg?’ <sup>8</sup> Av taoká. Geté qo ndego āv qoqombøe-einín nqægo, ‘Noqa lou vøkhætá, vøkhakheinam, voqó-yogím.

Yaq no lou loge neka ibøkha izam tønømbu-navøem, qo qakeza lou ndógo toqonólóg.’

<sup>9</sup> Yaq ndego sasae ezoqam, nqanek sasae qamømbøe-navøemin, yaq gê, qo ike manqat qombó-einin, ndego qoqa manqat o-mba geqambo-ndap? Av taoká.”

<sup>10</sup> Yaq Yesu taqa yaq-te gezø-ein, “Zo até kopó. Zo matev ate ndægo tozotumu-gonem, av Mbumbukiam gezømbe-ein, yaq zo sa nqánek qazó-einím, ‘Ni khokho sasae ezoqam mbá. Ni satø ndógo teigoném, av Mbumbukiam manqat ginimbi-ein.’ ”

*Yesu kha sisi-us ezoqam ten gekhakheinøvem*

<sup>11</sup> Yesu Zelusalem taon-te gemat, yaq æ tunumát, e Samalia manqei-a, e Gelili plovins.

<sup>12</sup> Yesu vemiaav nøme-te ge-onat, yaq kha sisi-us ezoqam ndozáv. Tén ate gi:goam. Yaq ndigu qambaqapé segendowán.\* <sup>13</sup> Yaq ndigu kandambaqape segendo-akhaém, “Yésu. Káwa ezoqam. Ni tanakh gínigú.”

<sup>14</sup> Yesu ndigu ezoqam gezømet, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-té qazonózáv, bemøzømet.” Yaq ndigu ezoqam ten ate av-té gi-apat, kha sisi sègezømbo-navøemtát.

<sup>15</sup> Yaq ndigu ezoqa kopo ge:-otев av nqægo, kha sisi møndønø-navøēm, ndego nangó genøveséz, Yesu-te. Mbumbukiam-qa iz, até go-eqatát.

---

\* **17:12** 17:12 Ndigu qambaqape tindiwán ndógo. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndógo, kha sisi-us ezoqam kopømba mbaín, ezoqa nøme-qa avønin-te tizav. **17:13** 17:13 Lev 13:45-46

**17:14** 17:14 Lev 14:2-3; Met 8:3-4

Kandakandá mǝndæ-akhayám. <sup>16</sup> Yaq ndego Yesu-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, katuk ndǝmǝkuí, ike manqat vǝmbǝ-ein. Ndegó ezoqam, bawan vini-ák. Samalia ezoqám.

<sup>17</sup> Yesu ngenek ezoqam ge-omet, yaq āv gene-eín nqǝgo, “Ezoqa ate gi-goam tén, kha sisi-us gigoam, gi-eqeieqeie-ez. Gemâ ndigu ezoqa nain nǝme, kinǝqapi? <sup>18</sup> Gê, ezoqa nǝme, ambâ gǝmatǝvemem, av nqǝgo, ni bānivesēz, Mbumbukiam-qa iz bamū-eqanem? Gê, ezoqa sa ngénèk, manqei vini-ak?”

<sup>19</sup> Yaq Yesu ndego ezoqam gembo-ein, “Qoté-itān. Mǝqoqáv. Qoqa unimanqatin nandav, tǝkhakheinǝqavém.”

*Mbumbukiam-qa Megeat Matev tǝfakhan  
(Met 24:23-28, 37-41)*

<sup>20</sup> Khǝuwa nǝme, Felisi ezoqam Yesu gimbo-bevǝpem, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekha khǝuwā qanéfakhān, yaq ndego āv gezǝmbe-qavǝiú nqǝgo, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev tǝfakhan, yaq kopǝmba mbáin, toqoqeiv, av gigiap o matev nǝme ndoqote-qeivi. <sup>21</sup> Ezoqa kopǝmba mbáin, ti-einim av nqǝgo, ‘Nqǝe! Mbumbukiam-qa Megeat Matev nqǝnek,’ ó, ‘Ndǝe! Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndǝgo.’ Zapa ndǝgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zo mokho-té qanu:gú.”

<sup>22</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezǝ-ein, “Khǝuwa ndǝmǝ-fakház. Yaq zo Ezoqam-gé Yo-gi khǝuwa kopo zǝmete-qa zǝgoát. Geté zo zǝzǝmetamák. <sup>23</sup> Ezoqa zo āv gizǝmbé-manqatát

nqægo, 'Ndæ! Keliso ndégo, yaq manqei,' ó, 'Nqæ! Keliso ngégo.' Geté zo ndòzāv, neka ndigu zòpæv, tizav. <sup>24</sup> Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, ndego nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand mé:vøiyám, ndøgo yan-qape sa tumukhazet. <sup>25</sup> Geté bugukhokhof, ndego nqosøgeap kandambaqape bètøkho-ndáp neka ezoqa ndakin ngiyage, bēsanqawem.

<sup>26</sup> Ezoqam-ge Yo nango tegeav, matev āv tønégóát, av Noa-qa khøuwa qægoam. <sup>27</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge zøgoupám, ibøkha izam vøzø-goupam, neka sakhei vøzøkimam-a, vø-etoumam. Yaq matev até gemát, atema Noa khagua-qape-te vøu-on, khouwat-qape vøndōwaw, ezoqa ewaqape vøngiæzo.

<sup>28</sup> Yaq até Lot-qá khøuwa-té-a, matev até kopó, āv tønegoám. Ezoqa lou loge zøgoupám, ibøkha izam vøzø-goupam, gigiap vøwiam, neka avøe gigiap vø-ogeakham, neka khoev vøpuanemam. <sup>29</sup> Geté ta khøuwa-te ndøgo, Lot Sodom taon ge:-ivav, gewav, gøinam neka nandi wagøvap-us ndø-o:áz. Andé qæ me me:lanqá, ezoqa ewaqape vøngiæzo.

<sup>30</sup> Yaq matev kopó, āv tønéfakhán, Ezoqam-ge Yo tendoveao, tendogavan. <sup>31</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, gekha ezoqām ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bè-ón, gigiap vømøndó-upā. Neka gekha ezoqām ndego, khæ-te tesasaetet, ndego khoev-te nango bevèséz. <sup>32</sup> Lot-gu zas gèmbō-mataváp, ndugu andē gekha matev me mbøefakhan.

<sup>33</sup> Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, ekeza yage te:khambua, ndego ndømøqeív. <sup>34</sup> No ngazó-manqate: Ta lova ndøgo, ezoqa menas venanqei nonqo kopo-te tisømbiit, yaq Mbumbukiam kopo ndøndáf. Geté nøme, segé-iváv. <sup>35</sup> Neka sakhei menas, flawa timivi-sumit, nømu ndugu, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv.”†

<sup>37</sup> Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq āv gimbøe-bevøpém nqægo, “Evézøza. Nqanek matev, gekha manqei-té qamøfakhān?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Søvakha pikia ande āv kenéveāt, koe ndøgo tinø-piaín.”

## 18

*Ngæmam neka manqa ovøyam megeat ezoqam, tiqa yaya etæ manqat*

<sup>1</sup> Yesu ekeza paev ezoqam, yaya nøme zø-etá. Tezømbe-etá ndøgo, ndigu bètezøté, Mbumbukiam-te miavmiav be-akhayám neka be-ivøvém. <sup>2</sup> Yaya gezø-eta nqánek, “Vemiav nøme-te, manqa ovøyam megeat ezoqam møndøgoám. Ngenek Mbumbukiam-te møe mbaín neka ezoqam-qa yaq-te matavupáv. <sup>3</sup> Neka ta vemiav kopo-te ndøgo, ngæmam vøgoam. Zivis møndømbo-naním. Ndugu ngenek manqa ovøyam ezoqam-té gunø-okhoám, manqat vømømbō-einin,

---

**17:33** 17:33 Luk 9:24 † **17:35** 17:35 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: **36**Neka ezoqa menas, khæ-te tisaætet, nøme ndego, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nøme ndego, segé-iváv. **18:1** 18:1 Kol 4:2; 1 Tes 5:17

av nqægo, ‘No ùni nømbetøké. Noge qaqa ezoqam, no ngiænoat-qa ndøgó.’ <sup>4</sup> Geté ndego manqa ovøyam megeat ezoqam, khøuwa kopov, gèmbøe-qasi:vám. Geté vaev-te, ndego ekeza manqat āv gene-eín nqægo, ‘Ság! No Mbumbukiam-te møe mbaín neka ezoqam-qa yaq-te matavupáv. <sup>5</sup> Geté no gènømbo-qasí:v, ngunuk ngæmam sekemba ngundu-okho, khøuwa ngunø-ngiæzoat. Ság! Sæmbótøké. Soqain ndøgo, nqanek matev sa tōma, no kha vømønó-føløvøēm.’ ”

<sup>6</sup> Yaq Evezøza nqanek emanqat gumuvotot, gezø-ein, “Ngenek manqa ovøyam megeat ezoqam, soqaqapé. Geté teqa manqat mozóyogem? <sup>7</sup> Yaq ge zô, ndozo-matavap, ndego ngunuk ngæmam gumbotøke, yaq Mbumbukiam, tegi ezoqam gevevesam, gezø-tøkeāk, neka ndigu manqa ovøyam-te, matev eqeieqei géndapemāk, ndigu te-te oskia ndi-akhayam, pavpave neka lovølova? Neka Mbumbukiam yakha ndømbóva, tezøtøke? Mbaín. <sup>8</sup> No nqazó-manqate: Ndegø ekeza ezoqam, nakhamas-té genøzø-tøké.

Geté Ezoqam-ge Yo nango tendoqavan, gè, ndego unimanqatin ndøqeiv?”

*Yaya etæ manqat, Felisi ezoqam neka teks moni upøgim ezoqam-qa yaq-te, ndigu Mbumbukiam-te gimø-akhaemem*

<sup>9</sup> Ezoqam-qa mokho-te, ndigu Yesu-qa manqat gi-ewagat, nøme ekeza kha, eqeieqei me:vewám. Yaq ndigu ezoqa nøme, gèsanqabám. Yaq Yesu ndigu yaya zø-etá, gezø-ein,

<sup>10</sup> “Ezoqa menas møndøgoám. Nøme ndego, Felisi ezoqám. Neka nøme ndego, teks moni upøgim

ezoqám. Yaq khøuwa nøme, ndigu ezoqa menas, Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-apát. Guligulim-qa ndø-apát. <sup>11</sup> Yaq ndego Felisi ezoqam, sège-itán. Anøzí. Yaq āv gene-guligulim nqægo, 'Ike kandambá, Mbumbukiam. Zapa ndøgo, no āv tiuká, av ezoqa nøme soqøsoqa ndi:gu, ndi-aqonam neka ndi:khavozam neka mambe ndi:-okho. Neka no āv teoká, av ngenek teks moni upøgim ezoqam nge:go. <sup>12</sup> No pula kopote, khøuwa menas, lou logemav matev nogoatún. Neka gigiap ate ndægo, qæ-upøgimatum, no nõqqaín, qaqageap vømø-ten-in, neka qatoat kopu qo vøtaqā-etoamin.'

<sup>13</sup> Geté ndego teks moni upøgim ezoqam, qambaqapé segendo-itán. Yaq geguligulim, ndego kawa eqawateáv, yan-te. Zapa ndøgo, ndego miví. Geté ndego ekeza savim ndøtøkubám, mutøkhop vø-itan, sasa ndø-ein, 'Mbumbúkiam! No tanakh gènøgó. No manqa-zapa-us ezoqám.' "

<sup>14</sup> Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-eín nqægo, "No nqazø-manqate: Ngini ezoqa menas khoev-te giquavaz, ezoqam ngéneq ge-eqeieqei-év, Mbumbukiam-qa bøi-te, vaev-te geguligulim. Ambá ndego, Felisi ezoqam. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó-eqatat."

*Yesu nakhei nqonqon, zenda gezømbove  
(Met 19:13-15; Mak 10:13-16)*

<sup>15</sup> Ezoqa nøme, Yesu-te, nakhei nqonqon ndo-itub. Ndigu mõndøzøpoé, Yesu ambá zenda

zombø-awamín. Geté tegi paev ezoqam nqanek matev giqeivim, gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam.

<sup>16</sup> Geté Yesu ndigu nakheis, sègezø-akhá. Yaq āv gene-eín nqægo, “Nakheis bègeáv, no-te. Zømbo-khakházám. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av nakheis ngi:gu.

<sup>17</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa Megeat Matev khatiwiav tōgoat, av nakhei nqonqon ngi:gu, ndego teqa Megeat Matev mokho-te gemø-onák.”

*Gigiap kopov ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav*

*(Met 19:16-26; Mak 10:17-27)*

<sup>18</sup> Khøuwa nøme, megeat ezoqa nøme, Yesu āv gembøebév nqægo, “Nøméndim ezoqam mbomambaqape. No gekha matev nómatønnumāt, khandi miavmiav vóténdāp?”

<sup>19</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapâ, no mbomambaqape ndoqote-næna? Ezoqa mbain, mbomambaqape. Mbumbukiam mba me:gó.

<sup>20</sup> Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat mòqote-qatéq, av qæ-ein nqægo: Qo nøkenøkem matev ndøngi:wát. Neka ezoqa pakhapakha zøkhanèām. Neka ndø-aqònām. Neka meakha manqat ndømanqaté. Qavē neka qavo, gèzøvizáp.”

<sup>21</sup> Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, “Nqanek guguna manqat ate ndægo, nqæmbôpáev, no khapelavøqase qategoam, atema ndakin.”

<sup>22</sup> Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté matev kopov nøme

nqáneƙ qoqógó. Gigiap ate nandaqambe:go, qówí. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozó-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qoqonó-møvøemét. Yaq vøndoqáv. No qonøndó-pæv.”

<sup>23</sup> Geté ngenek ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbaín. Avus-mba mbovoé. Zapa ndøgo, ndego gigiap kopoáv qam-bogoam.

<sup>24</sup> Yesu ngenek ezoqam ge-omet, avus-mba qambovoe, yaq āv gene-eín nqægo, “Gigiap kopoav ezoqam, ti-te ndigu unimé:-føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tu:-oz.

<sup>25</sup> Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu føgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

<sup>26</sup> Yaq ezoqam ndigu, nqanek manqat giyogem, āv gini-bevøpém nqægo, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām ndøkhandi:v?”

<sup>27</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha matēv ndøgo, ezoqam-te kopømba mbain ndøgo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”

*Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fia  
(Met 19:27-30; Mak 10:28-31)*

<sup>28</sup> Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nqáe! Ni nikeza gigiap ate qægoam, zitá qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”

<sup>29</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav o zas o namba-qaniap o evøndipakha o

nakheis tezivaz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapaya, <sup>30</sup> ndego Mbumbukiam, ndakin yage-te nqanek, nɔme mba mbɔ́é-etoám, kopoav-qapé, yaq megemege-te ndo:go, ndego khandi miavmiav vɔmɔ́ndāp.”

*Yesu qambo-misika, ekeza lɔvɔte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zɔmas*

*(Met 20:17-19; Mak 10:32-34)*

<sup>31</sup> Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, tène-itúb, vɔmɔ́-yakhapus-mokho-mba-ez, yaq gezɔ-ein, “Nqáé! Ni ndakin Zelusalem taon-té qazinɔ-qavigít. Yaq matev ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te gi:peaomem, gemɔ́-fakhanám. <sup>32</sup> Ndego manqei vini-ak-qá zenda-té ginɔ́veém, ndigu Mbumbukiam zɔtezateav ndigu. Yaq ndigu otɔotam mé:vewém neka vɔngenɔinām neka kɔse vɔmbɔ́é-pisibɔmēm teqa kha-te, sasa ndɔ́feomēm, vɔlaēm. <sup>33</sup> Geté khɔuwa timɔ́mbo-misika-ez ndɔgo, ndego nqawa ndòkhandí:v.”

<sup>34</sup> Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyo-gem, ndigu manqa mokho-qase ndapeáv. Ti-te ndigu, teqa manqat mokho mbaín. Ndigu zɔtezateáv, av nqægo, Yesu gekhā mé:manqatam.

*Yesu bɔi waev mbain ezoqam gekhakheinɔvem*

*(Met 20:29-34; Mak 10:46-52)*

<sup>35</sup> Yesu Zeliko taon ge:khatoat, yaq bɔi waev mbain ezoqam mɔ́ndɔgoám. Nakhoa keoqa-té gegotám. Ezoqa gigiap-qa zɔvi:mát. <sup>36</sup> Yaq ndego

ezoqa bawan-qape gezø-ewag, manqa qazøfeazat, giløvuat, yaq gèbeváþ, ge-ein, “Gekhā ndøgo?”

<sup>37</sup> Yaq ezoqa gimbo-einim, “Yesu ndømá, ndego Nazalet vemiav-ak.”

<sup>38</sup> Ngenek bøi waev mbain ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, yaq até gendego, sège-akhá, “Yésu. Déivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó.”

<sup>39</sup> Yaq ndigu ezoqam, Yesu-qa megemege-te go:-apat, gèguguím, gimbo-einim, “Qo manqat tia.”

Geté ndego kandakanda nøme mba mo:-akhayám, “Déivid-ge zeo. No tanakh gènøgó!”

<sup>40</sup> Yaq Yesu sège-itán, ezoqa vøzø-ein, “Nandev ezoqam, vøndo-ituím, no-te.”

Yaq ndego ezoqam gendowav, Yesu ndego āv gembøbeváþ nqægo, <sup>41</sup> “Qo gekhā qápoev, no tøtaqa-matanam?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Evézøza. No bøi keoge-qa nøgó.”

<sup>42</sup> Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Mòqokewág. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.” <sup>43</sup> Yaq nqova mbain.

Ngenek ezoqam gèkewág, Yesu vømbøpaev. Mbumbukiam-qa iz até go:-eqatát, gemat. Yaq até ndigú-a, ezoqa bawan-qape, nqanek matev gigeivim, Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem.

## 19

### *Zakies-qa emanqat*

<sup>1</sup> Yesu Zeliko taon-te ge-on, yaq livin-mbá gunu:mát. <sup>2</sup> Ta taon-te ndøgo, ezoqam møndøgoám. Teks moni upøgim kawa ezoqám. Teqa iz Zakiés. Ndegø gigiap eve ezoqám. <sup>3</sup> Yaq

ndego Yesu omete-qa ndøgoám, ndego andē gekha ezoqām. Geté kopømba mbaín. Zapa ndøgo, ezoqa khàpeme:-khouwéz, neka ndego khàpeme:-tokhopogeaqase-év, vøe-omēt. <sup>4</sup> Yaq ndego megemege-té genøvuáo, Yesu omete-qa gego, tae-te vømøqavig. Zapa ndøgo, Yesu ndøgo tenómá.

<sup>5</sup> Yesu tae gumukhato, yaq bøi ndø-eqá. Yaq ndego Zakies āv gembøe-eín nqægo, “Zákies. Nakhama ndovís. No nqægo, qoqá khoev-té qægoát.” <sup>6</sup> Yaq Zakies até gendego, gèndovís, Yesu khoev-te vøkhato. Khanakhanakh-ús.

<sup>7</sup> Ezoqa ewaqape, nqanek matev gigeivim, yaq ndigu Yesu, manqa mbogeveém, gi-einim, “Ngenek gekha zapá, manqa-zapazapa-us ezoqa namba, lou timølog.”

<sup>8</sup> Yaq khoev-te gimøqonav, Zakies até gendego, sège-itán, Evezøza vømbø-ein, “Evézøza. Nqáe! Noqa gigiap livin-mbá qatumú-qatá. Yaq nøme, gigiap-av ezoqam nøzø-etoám. Neka gekha moní ndigu, no ezoqa qazø-aqonøvemam, no nqawá qanøzø-etoám. No moní nøme foa-foá, indap, tæzømbø-abam.”

<sup>9</sup> Yaq Yesu gendo-ein, “Nqægo khaiya, nqanek khoev-te, khandi møndø-fakhán. Zapa ndøgo, até ngenek ezoqám-a, Eibleem-gé zeó.\* <sup>10</sup> Ezoqam-ge Yo, ndøgo tenegeavún. Ezoqa gezøvuáo, ndigu gi-ewaz, neka vøkhandī:z.”

**19:7** 19:7 Luk 15:2

**19:8** 19:8 Exo 22:1; Num 5:6-7

**19:9**

19:9 Kel 16:31; Luk 13:16

\*

**19:9** 19:9 Yesu ngenek ezoqam, Eibleem-ge zeo geveo, zapa ndøgo: Ndego āv tene-unimanqatín, av Eibleem ge-unimanqatin.

**19:10** 19:10 Luk 15:4-5; Zion 3:17;

1 Tim 1:15

*Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te,  
kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti:sasaetat  
(Met 25:14-30)*

<sup>11</sup> Ezoqa ewaqape ate av-té manqat gimbø-ewagat, yaq Yesu manqat nøme mba mo:manáz. Zapa ndøgo, ndego Zelusalem taon ge:khatoat, ezoqa até vøe-einim, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndakin ndøfakhān, yaq Yesu kawa ndøgoāt. Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,

<sup>12</sup> “Qàgoám. Ezoqam møndøgoám. Iz akhae ezoqám. Yaq ndego manqei qambaqape okho-qa ndøgoám. Ndøgo kawa iz møndáp, yaq vaev ekeza manqei-te nango vøvesēz. <sup>13</sup> Yaq gewav, tegi sasae ezoqam ten møndøzømbøkhæ-akhá, ezoqa kopokopo moni mokho kopokopo vøzø-etoam.† Yaq gezø-ein, ‘Zøté-sasaeném, no tøte-ewambat,’ yaq ndego sasa ndøwav.

<sup>14</sup> Geté ekeza manqei-te ndøgo, ezoqa gèmbosanqaupám. Yaq ndigu u-anim ndøkhofotáz, teqa zita-te. Ndigu ta manqei qambaqape ezoqam, āv tiabezømbe-eín, ‘Ni poeveáv, ngenek ezoqam, nigi kawa tegoat.’

<sup>15</sup> Geté ndego ezoqam, kawa iz møndømbo-akhaém, ekeza manqei-te vøqavan. Yaq gemøfakhan ndøgo, ndego manqat mba ndøkhofotám. Tegi sasae ezoqam bètøndopíá, betē-otev, ndigu moni ande gekha-gekhâm gíqaqasam, ndego ge-ewawam.

<sup>16</sup> Yaq ndego sasae ezoqam, bugukhokhof gendowav, ndego kawa ezoqam āv gembøe-eín

---

† 19:13 19:13 Nginiik moni vini. Fia kandakandá.

nqægo, 'Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopu, noqa zenda-te qoqozav, ndakin mōndōmō-ten-éz.'

<sup>17</sup> Yaq kawa ezoqam gembo-ein, 'Qanimáv. Qo sasae ezoqam mbomambaqapé. Ndakin qo kawa ezoqam nōveét. Taon ate tægoat tén, toqoto-kawaeqtat. Zapa ndōgo, gigiap khapelavøqase ndōgo, qoqa zenda-te qæve, qo qanimáv qoqombo-kewagam.'

<sup>18</sup> Yaq sasae ezoqa nōme gendowav, kawa vōmbō-ein, 'Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopu, noqa zenda-te qoqozav, ndakin mōndōmō-fæv-éz.'

<sup>19</sup> Yaq kawa ezoqam gembo-ein, 'Qanimáv. Qo taon fáev, toqoto-kawaeqtat.'

<sup>20</sup> Yaq sasae ezoqa nōme gendowav, kawa ezoqam vōmbō-ein, 'Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopu, noqa zenda-te qoqozav, ngínik. Ndabua mbewát qate-løvōnōvém, sasa nokhonab. <sup>21</sup> No mōe nōtaqa-goám. Zapa ndōgo, qo ezoqa kefak-qapé. Qo moni soqo-upøgimín ndōgo, qakezan sasae gonemav ndoqogo, neka qo avøe gigiap voqō-peain, ndōgo qakezan ogekhæmav ndoqogo.'

<sup>22</sup> Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, 'Qo sasae ezoqa soqaqapé. Qo yaq-fia āv tōtaqambé-matanám, av manqat qoqote-ein. Qo āv qoqote-ein nqægo: Qo mōqote-qatéq. No ezoqa kefak-qapé, neka no moni sæ-upøgimatún, ndōgo no sasae gonemav qægoatun neka avøe gigiap sa vøe-peain, ndōgo no ogekhæmav ndōgo. <sup>23</sup> Av tægoat ndægo, yaq qo gekha zapá, nogi moni, moni nqeisam nonqo khoev-te zaveav qagoam? Yaq

ndakin no qatøndo-qavan, ndigu ambá elavøqase ndøkhouwезін, no nqawa qændapaz.’

<sup>24</sup> Yaq ndego kawa ezoqam, até gendego, ndigu sasae ezoqa nøme, teqa avønin-te giwaniapam, vøzø-ein, ‘Moni mokho kopo vøe-viomém. Yaq ndégo tozombó-etøomém, ndego moni mokho ten ndimbogo.’

<sup>25</sup> Geté ndigu sasae ezoqam gindu-einim, ‘Káwa ezoqam. Ndegо sasae ezoqa nøme, moni mokho ten ndimbógó.’

<sup>26</sup> Yaq ndego kawa ezoqam gendo-qavøiu, ‘No nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, kopoav ndømbogo, ndego nøme mba mbøé-etøomém. Geté gekha ezoqām ndego, khakha-mba ndego, khapelavøqase nøme ndømbogo, gé:viomém.

<sup>27</sup> Geté nogi qaqa ezoqam-qa yaq-te, ndigu poeveav qagoam, no kawa tæzømbo-goat, ndigu vøndo-upøzó, noqa bugug-te sasa zózitåg, vøpakhæz.’”

*Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge:-on*

*(Met 21:1-11; Mak 11:1-11; Zion 12:12-19)*

<sup>28</sup> Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq nakhoa até gegeveát, atema Zelusalem taon-te. <sup>29</sup> Yaq Betfage neka Betani vemiaв ge:khatoat, Oliv manqei poyat avønin-te ndøgo, yaq ekeza paev ezoqa menas tène-khofotáz, <sup>30</sup> gezø-ein, “Tozonøzáv ndøgo, vemiaв zoqa megemege-te ndo:go. Tozomø-oz, yaq zo donki nakhasam zomø-ometám. Gémopotavát. Ta donki nakhasam-qa mumat-te ndøgo, ezoqam

bugukhokhof qomateáv. Yaq sozó-nqovotóvém, sasa zotøndó-ituím. <sup>31</sup> Geté ezoqa tezøbevap av nqægo, ‘Gekha zapâ, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?’ Yaq zo âv qazømbøé-einím nqægo, ‘Evezøza mbopóe, ngunuk.’ ”

<sup>32</sup> Yaq ndigu ezoqa menas gizav, Yesu gekhofotaz, ndigu matev âv timiqeivím, av gezømbe-ein ndægo. <sup>33</sup> Yaq donki gi:nqovotavat, tugi evøndipakha, âv gizømbe-eín nqægo, “Gekha zapâ, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?”

<sup>34</sup> Yaq gizø-ein, “Evezøza mbopóe, ngunuk.”

<sup>35</sup> Yaq ndigu Yesu-té gindu-ituím, ekeza ndabua vømbøe-khafuzim, Yesu sasa mbotøkeem, tuqa zita-te vø:qom. <sup>36</sup> Yaq Yesu donki-te go:qotat, nakhoa gegeveat, ezoqa teqa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te.

<sup>37</sup> Yaq Zelusalem taon gi:khatoat, Oliv manqei poyat gindi-isøtaz, yaq Yesu-gi paev ezoqa bawan-qape, khanakhanakh zømbø-asøtáv, neka teqa iz vø-eqanem. Manqa gèzømbo-eqavát. Teqa iz ndøgo tini-eqaném, umíngiap matev vinivinimba gíqeivam, Yesu gematønumam.

<sup>38</sup> Av gini-akhaemavún nqægo,  
 “Mbumbukiam ngenek kawa ezoqam,  
 bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav.  
 Mbumbukiam ndego yan-te ngo:go, sambí ndøgót  
 ni-te. Teqa iz bèto-eqawát, ndego uni ova-in  
 ngo:yage.”

<sup>39</sup> Yaq Felisi ezoqa nøme, ndigu ezoqa bawan-qape mokho-te gu:goam, Yesu âv gimbøe-einím

nqægo, “Nøméndim ezoqam, qogi paev ezoqam gèzømbe-khafén. Manqat av nqægo bemanqàté!”

<sup>40</sup> Geté Yesu gezø-qavøiu, “No nqazø-manqate: Ndigu manqat tikhoutav, yaq nandi ndó-akhaemém.”

### *Yesu Zelusalem ezoqam-qa gevin*

<sup>41</sup> Yesu Zelusalem gumukhato, taon geqeiv, yaq gèvín. <sup>42</sup> Ge-ein, “Zelusalem taon, qo nqægo khøuwa, amba toqo-matøvemin, av nqægo, ‘Sambi āv khaténdāp,’ yaq qo ambá qoqeivín. Geté ndøgo gèkhonøwé, qoqa bøi-te. <sup>43</sup> Khøuwa ndøfakház. Yaq qogi qaqa ezoqam, qoqa taon uta-te ndøgo, manqei ndømøvøemém. Taon unimé:khawagét, qo vøtokāq. <sup>44</sup> Yaq ndigu qo unimé:-ngiæqonám, qogi ezoqam pakhapakha vøzø-khaneām. Ndigu qo mokho-te, nandi kopo nøme, nandi nøme-qa mumat-te, gézivazemák. Nqanek matev tenéfakhán ndøgo. Zapa ndøgo, qo matavapøteáv, av nqægo, Mbumbukiam qo tøke-qa ndøgeavūn.”

### *Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam*

*(Met 21:12-17; Mak 11:15-19; Zion 2:13-22)*

<sup>45</sup> Yaq Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te gemø-on, ndego até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, vøngeasam. <sup>46</sup> Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Noqa khoev, guliguli khoev ndøgoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa khoev, zò-enendém, vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khoev.”

<sup>47</sup> Ta pula-te ndøgo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme, ndigu Yesu laelae-qá nakhoa mbovawám. <sup>48</sup> Geté ndigu nakhoa qeiviáv, Yesu ande āv kimbøé-gonēm. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape Yesu løvøinøvemáv. Soqáin ndøgo, teqa manqat kopo ti:løvuim.

## 20

*Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qā iz-tē, matev gematønumat*

*(Met 21:23-27; Mak 11:27-33)*

<sup>1</sup> Khøuwa nøme, Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te, ezoqa ge:zømesimat neka Manqat Mbomambaqape vøzø-manqatat, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme ndozáv, <sup>2</sup> vømbō-bevøpem, “Qonimbí-eín. Qo gekha ezoqam-qā iz-tē qonøgot, nandav matev nandoqo-matønumit? Iz gekha ezoqām qá-etoam?”

<sup>3</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanøgó, zo-te. Zonømbé-einīm. <sup>4</sup> Gē, Zion, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz Mbumbukiam-tē gendap, ó, manqei-qape ezoqam-tē?”

<sup>5</sup> Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí-einīm? Tizimbo-einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha

zapâ, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?”  
<sup>6</sup> Geté tizi-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, nandí ginízitáng. Zapa ndøgo, nginik āv gini-unimanqatinát nqægo: Zion ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám.”

<sup>7</sup> Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Ni nĩtinøtenák, teqa matev gekham-tē qandō-fakhan.”

<sup>8</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

*Yaya etæ manqat, khæ keoge ezoqam-qa yaq-te  
 (Met 21:33-46; Mak 12:1-12)*

<sup>9</sup> Yaq taqa zita-te, Yesu ezoqa ewaqape yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa møndøgoám. Ndego waen khæ ndøkhá. Yaq khæ ndøgo, ezoqa nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. Møp-mbá gene-ewawám.

<sup>10</sup> Yaq waen nanga qakhata ndøgo, ndego khæ eve, sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, ma khæ gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. Geté ndigu khæ keoge ezoqam, ngenek sasae ezoqam gèzuím. Yaq nango khakha-mbá sege-khofotøvém.

<sup>11</sup> Yaq ndego khæ eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Geté até ndegó-a, vøzuim-a, vøngenøinam, khakha-mba nango sasa ndøkhofotøvem.

<sup>12</sup> Yaq ndego khæ eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Ndakin gëmbo-misika-éz, sasae

ezoqam gekhofosumam. Geté até ndegó-a, vōzuim-a, kouk vōmbō-etōmem, khæ bavokho sasa ndøngeatōmem.

<sup>13</sup> Yaq ndego khæ eve, ekeza manqa ge-ein, ‘Ndakin gekhā nógō? Ság! Nøkeza yo nókhofotáv, ndego nqæmbøe-khafuat. Ngenek tiabembøe-vizumém.’

<sup>14</sup> Geté ndigu khæ keoge ezoqam, khæ eve-ge yo gi-ometam, yaq ndigu ekeza mokho-mba āv ginibónd nqægo, ‘Ngenek khæ eve-gé yó. Waen khæ ngéne genó-kawa-év. Zilaém. Yaq khæ nqanek, gemóniqá.’

<sup>15</sup> Yaq ndigu até gindigonem, khæ bavokhó ginø-ituím, pakhapakha vømømbó-khanøem.”

Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zó, ndozo-matavap? Ndego khæ eve, gekha matev zómatanām, ndigu khæ gimbo-kewagam?

<sup>16</sup> Ndego āv genégó nqægo: Ndego ndøndowáv, ndigu khæ keoge ezoqam pakhapakha vømøzø-khaneām, neka waen khæ, ezoqa vini sasa zø-etoām.”

Yaq ezoqam ndigu, nqanek Yesu-qa manqat giyogem, āv gini-einím nqægo, “Matev av nqægo befakhán!”

<sup>17</sup> Yaq Yesu ndigu gèwabám, gezø-ein, “Zo ndozo-matavap, matev av nqægo kopømba mbaín, tøfakhan, yaq gè, gekha zapá, Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo:

‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisan-qabem,

ndigu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev pua-nam nonqo.’?

<sup>18</sup> Gekha ezoqām ndego, nginik nandi-te to:bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to:bøiaz, ndego peseinøváp.”

<sup>19</sup> Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, ambá ndaføyamba ndømøvøinamín. Zapa ndógo, ndigu āv gini-matøvemém nqægo: Yesu nqanek yaya ge-eta, ndígu tene-manqatám. Geté ndigu matev-qase goneáv. Zapa ndógo, ndigu ezoqam-qá mœe ndøgoném.

*Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemín*

*(Met 22:15-22; Mak 12:13-17)*

<sup>20</sup> Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, bøi mba mo:veém, Yesu-te. Yaq ndigu bøibøi ezoqam ndøkhofotáz, Yesu bemømbøē-khavozømem, av nqægo, ndigu yoge eqeieqei mbøgonēm. Geté ndigu ambá gembo-matemateømemín. Yaq Yesu ambá Lom gaman ezoqam-qá zenda-té ginø-veemín, gaman-qa yaq-te amba manqat soqain te-einin. <sup>21</sup> Yaq nginik ezoqam, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Nøméndim ezoqam, ni mōtinōtén, manqat ndøgo, qo ndoqo-manqate neka ezoqa ndoqote-zømesim, eqeieqei. Neka qo ezoqam-te mœe mbaín, oskiá ndøgo, ndigu ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. Geté qo ezoqa Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te

ndoqote-zømesim, qo unimanqatin manqat mba qomanqaté. <sup>22</sup> Qonimbí-eín. Kopømbâ, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeâp?”

<sup>23</sup> Geté Yesu tiqa matemateam matev, é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, <sup>24</sup> “Moni mokho zøté-nømøndēm. Gê, gekha ezoqam-qâ bugug neka iz mó:go?”

Yaq gindu-einim, “Siza-qâ bugúg, neka teqá iz mo:gó.”

<sup>25</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiap ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát.”

<sup>26</sup> Yesu-qa manqa qavøiwat qanimav-qape giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Kopømba mbáin, timbo-matemateømem, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. Yaq ndigu manqat nøme einiáv. Sège-ivøvé.

*Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimbøe-bevøpem*

*(Met 22:23-33; Mak 12:18-27)*

<sup>27</sup> Yaq Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemø-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu āv gimbøe-einím nqægo, <sup>28</sup> “Nøméndim ezoqam, Mozes ni āv ginimbi-peawám nqægo: Ezoqa tenanimat, sæva te-ivavat, patu qataeveav vøgoāt, yaq ngunuk ngæmam, namba qawan be-okíát, tege namba qawan, ndego genanim, patu bembō-qatayat.

<sup>29</sup> Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Angana mōndøgoám. Evenáp. Até gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí, vønanim. Patu qataeveáv. <sup>30</sup> Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam, ndego teqa zita-te geqan. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis qazaneáv. <sup>31</sup> Yaq ndakin ngæmam ndégo te-okí, teqa zita-te go:qavigavun. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis mbaín. Yaq matev até gemát, atema ndigu evenap seven ate gi:goam vømū-pakhaez. Ndigu patu qataeveáv. <sup>32</sup> Yaq vaev até sævám-a, vønanim.

<sup>33</sup> Gê, ngunuk sævam-qa yaq-te, matev áv khanégo? Ezoqa unimanqatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gû zas ndøgoát? Zapa ndøgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopu ndøkawawát.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nøkenøkem matev sa nqánek qagó, ndakin nqaziyage, manqei-qape-te. <sup>35</sup> Geté ezoqa ndigu, Mbumbukiam egeiegei tezæb, løvøte-te nango tisuz, neka megemege-te vømøyāg, ndigu nøkenøkem matev gezøgoák. <sup>36</sup> Ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, neka løvøte nøme gemø-qeivimák. Ndigu Mbumbukiam-gí nakheis ndøgoát. Zapa ndøgo, ndigu løvøte-te mōndø-khandi:z. <sup>37</sup> Geté løvøte-te khandi:nat-qa yaq-te, Mozes ekezan mōndænømánd, av nqægo, ndøgo unimanqatin. Zapa ndøgo, Evezøza Mozes gembo-fakhan, taegase-te ndøgo, qawageapam, yaq Mozes ndego áv gembøe-akhá nqægo: Eibleem-gé Mbumbukiám

neka Aezek-gé Mbumbukiám neka Zekop-gé Mbumbukiám. <sup>38</sup> Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gē Mbumbukiám, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám. Te-te ndego, ezoqa ewaqape, gipakhaetat, zua ndøkhandi:zát.”

<sup>39</sup> Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa nøme, Yesu-qa manqat giyogem, āv gini-einím nqægo, “Nøméndim ezoqam. Qoqa qavøiwat manqat, qanimáv tantáv.” <sup>40</sup> Yaq taqa zita-te, ezoqa nøme bevap goneáv, te-te. Møe ndøgoném.

*Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá*

*(Met 22:41-46; Mak 12:35-37)*

<sup>41</sup> Yaq Yesu ezoqa gezøbevap, “Ge zô, ndozo-matavap? Gekha zapá, ezoqa av ndi:manqate, av nqægo, Mesaya ndego, Deivid-gē Zeō? <sup>42</sup> Sams mbuk mokho-te, Deivid ekezan āv gene-peawám nqægo:

Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,

‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

<sup>43</sup> Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam, kopømba ande av zenda tokhotapak awam ñonqo,

qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’

<sup>44</sup> Deivid, ndego Mesaya, Evezøza mbo-akhayám. Yaq gê, ngenek Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”

*Yesu ekeza paev ezoqam, Mozes-qa guguna manqat nɔmɛndim ezoqam-qa yaq-te gegugub*

*(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)*

<sup>45</sup> Ezoqa ate av-té teqa manqat gi-ewagat, yaq Yesu ekeza paev ezoqam āv gezɔmbe-eín nqǣgo, <sup>46</sup> “Gò:feazoát, Mozes-qa guguna manqat nɔmɛndim ezoqam-qa yaq-te. Ndigu tɔzɔmbe-khaneát ndɔgo, ti-okhoat, ndabua loloakh mbomɔmboma ndɔ-uzupát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezɔ-manqate, neka guliguli khoev-te neka lou loge kandakanda-te ndɔgo, iz akhayapak-qa qonam nonqo-te vɔqonumāt.

<sup>47</sup> Ndigu ngǣngǣm zɔmbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vɔzɔ-aqonumatun. Neka ezoqa ewaqape-qa bɔi-te, guliguli loloakh ndɔgoatún. Yaq nakémbá ndigu yaq-fia nqosɔgeap, nɔme mba mó:ndapém.”

## 21

*Ngǣmam-qa etoam matev Mbumbukiam-te*

*(Mak 12:41-44)*

<sup>1</sup> Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam, yaq gigiap kopoav ezoqam ndɔzɔmét. Ndigu moni ndɔ-abumát, moni nqeisam nonqo-te ndɔgo. <sup>2</sup> Yaq até sǣvám-a, vɔ-omet. Ngunuk ngǣmám. Gigiap-av ezoqám. Zivis mɔndɔmbo-naním. Ngunuk moni mokho khasɔkhasis menas mba mu:nqeitáz.

<sup>3</sup> Yesu ngunuk sǣvam gu-omet, yaq āv gene-eín nqǣgo, “No unimanqatín nqazɔ-manqate. Ngunuk gigiap-av sǣvam, moni kandambá

gu:nqeitaz, āv tiuká, av ezoqa ewaqape nøme, moni gi:nqeisumat. <sup>4</sup> Unimanqatín. Ndigu ezoqa nøme, moni kandakandá ginqeisumat. Geté ndigu moni nøme kopoav-qapi ndizøgó. Geté ngunuk ngæmam, viní. Ndugu moni ate gimbøegoam, sùgumu-áb. Nøme mbaín, tuqa yage nonqo.”

*Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa, Zelusalem taonte ndøgo*

*(Met 24:1-2; Mak 13:1-2)*

<sup>5</sup> Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa khoev-qa yaq-te, āv gini-manqatám nqægo, “Mbumbukiam-qa khoev mbomambá tantáv. Nandi kandakanda qaniqaním giniwevém. Neka gigiap qaniqaním gimbøe-fegém, gigiap ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-te etoam matev gi:goam.”

Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, <sup>6</sup> “Khøuwa ndømø-fakház. Yaq nqanek khoev ate ndægo, ndozoqeivi, manqei-té qamø-khakhandám. Nandi kopo nøme, nandi nøme-te, gó:zaveák.”

*Viniv vinivinimba tøfakhanam*

*(Met 24:3-14; Mak 13:3-13)*

<sup>7</sup> Yaq ndigu Yesu gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Matev nandav, qoqote-manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nitíqeivím, ni tøtinøten, av nqægo, nqanek matev avønín gēfakhān?”

<sup>8</sup> Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gò:feazoát. Soqain ndøgo, zo ezoqa titubam. Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv gizømbé-manqatát nqægo, ‘Ezoqa, nó’, ó, ‘Khøuwa møndø-fakház.’ Geté zo ndigu zøpaæv. <sup>9</sup> Nakhag neka

nøfeap kandakanda-qa yaq-te tozo-ewagat, yaq zo mõe ndøgonèmát. Matev av nqægo, bugukhokhof ndøkho-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev, zuá.”

<sup>10</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndøgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapát, <sup>11</sup> neka manqei nøme-te, manqei vøkukuvøemát. Manqei kukuvøem kandakandá. Neka manqei vinivinimba-te, ifin matev neka enqoni soqøsoqa ndøfakhanám, neka matev kandakanda mõe-us neka yan-te khakhatap kandakanda vøfakhanām.

<sup>12</sup> Geté nqanek matev ate ndægo, okhokho-té qanø-fakhanám. Zo ezoqa ndøkhæ-gavemat neka matev soqøsoqa vøzø-matønumát. Ndigu zo manqa ovøyam-té ginø-abumát, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ndøgo, neka zo ndimbula-te vønqeisumát. Neka no zapaya, zo mege-tapak neka kawakawa-za-qá megemege-té ginø-abumát. <sup>13</sup> Matev av nqægo tøfakhanam, yaq zo kopømbaqapé, ndigu ezoqam Manqat Mbomam-baqape zøté-zømesimát. <sup>14</sup> Geté zo naqanøká ndøfofogëmëm, av nqægo, zo andé gekha manqat me zozø-qavøitát. <sup>15</sup> Zapa ndøgo, manqat egeiegei neka matavap loloakh, nō nøzø-etoumát. Yaq zogi qaqa ezoqam, kopømba mbáin, zoqa manqat tiqavøitat neka vøzø-nqagimát.

<sup>16</sup> Até zogi zøvøndipakhá-ya neka namba-qaniap neka zøkeza ezoqam neka zøfuap, segezø-qambúz,

neka zo ezoqa nøme vøzitāg. <sup>17</sup> Ezoqa ewaqape zo gésanqabát, no zapaya.

<sup>18</sup> Geté zoqa kawa-te, izum ate nandizømbi:gu, kopo gezø-nasinimák. <sup>19</sup> Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Yaq zo khandi zomøndapém.”

*Zelusalem taon ngi:wat-qa yaq-te  
(Met 24:15-21; Mak 13:14-19)*

<sup>20</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo nakhag ezoqa tozo-zømet, ndigu Zelusalem taon uni ti:khawaget, yaq zo sòzøté-zøté, av nqægo, ndøgo avønín gésoqá. <sup>21</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ndigu Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenø-khokhóz. Neka ndigu Zelusalem taon-te tiyagat, taon yà be-ivøvém. Neka ezoqa ndigu bavokho to:yagat, taon-te betøndò-ðz. <sup>22</sup> Nginik khøuwa, Mbumbukiam-qá yaq qavøiwat khøuwá, ezoqa manqa-zapazapa gi:goam. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo, gemø-unimanqatín, taqa yaq-te ndøpeawap. <sup>23</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizøloge. Yage føgakh-qape ndøfakhán, nqanek manqei-te. Nginik bawan ezoqam, Mbumbukiam-qá qaqa ndøqeivím.

<sup>24</sup> Zu ezoqa nøme, nakhag kaiya-té ginø-pakhaetát, neka nøme vøzø-geagimāt, manqei vinivinimba-te sasa ndø-itubāt, manqei-qape-te ate nqægo. Yaq Zelusalem taon, bawan vini-ak ndøtokhonumát, atema bawan vini-ak-gi khøuwa vømø-nasinim.”

*Yesu nango tendoqavan  
(Met 24:29-31; Mak 13:24-27)*

<sup>25</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Khøuwa neka løvøyak neka nduku, matev vinivinimba zøfakhanám. Neka manqei-qape-te nqanek, bawabawan vinivinimba gó:bevøpém neka møe vøgonēm. Zapa ndógo, ndaola-te ndógo, khamøe kandakanda ndøvumøemát. U-ús.  
<sup>26</sup> Ezoqa møe khape tözømbe-khouwevat, matev kandakanda nøme-qa timbøe-kewagát, manqei-qape-te tøfakhanam, yaq bøi zógugimát. Até ndøgó-a, gigiap yan-te nqo:go, vøkukuvøēm. <sup>27</sup> Yaq ezoqa, Ezoqam-gé Yo ndø-ometám. Khaiya ozoz-té genøgeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-qape-ús.

<sup>28</sup> Matev av nqægo tøngazøngazam, zo sège-føgøføgakhæzám. Kawa mba zotó-eqá. Zapa ndógo, zo Mbumbukiam avønín génqovotáz.”

*Fig tae-qa yaya etæ manqat  
(Met 24:32-35; Mak 13:28-31)*

<sup>29</sup> Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Zo fig tae o gekha tae nøme zóqeivát. <sup>30</sup> Zo qazo-qeivimin, esokho qaqabamin, yaq zo møzøte-zøtezín, wavam khøuwa avønín. <sup>31</sup> Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev tozo-qeivimat, tøfakhanumat, av no qazømbe-manqatam, yaq zo søzøté-zøté, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín géfakhán.

<sup>32</sup> No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage, naqanøká gépakhaezák. Até

gégagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek matev ate ndægo vømú-fakhanām.\*

<sup>33</sup> Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat, gemø-navøemák.”

*Aiyá qabizigú, soqain ndøgo, ni khakheinøpøteav tøgoat*

<sup>34</sup> Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Aiyá qagó. Zo manqei-qape matev-te, kawa ndøvòã, kopømba ande av ibøkha soqa izam matev neka qakeza yage-qa yaq-te khape toqote-fofogeapat. So-qain ndøgo, ta khøuwa ndøgo, zo ande ka me tözøte-ndap. <sup>35</sup> Nqanek khøuwa, ezoqa ewaqape-té qanøfakhán, nqanek manqei-qape-te ngiyage. Nakhamas-té.

<sup>36</sup> Zo oskia mo:feazoát. Gèguligulím, av nqægo, nqanek matev ate ndægo tøfakhanam, zo bazaføgakh-us tözøté-waním, yaq vaev Ezoqam-ge Yo-qa megemege-te vozotó-wān.”

<sup>37</sup> Ta pula-te ndøgo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Yaq qakhagusin ndøgo, ndego Zelusalem taon, gè-ivavín. Yaq lovølova, Oliv manqei poyat-té gemøbuvín. <sup>38</sup> Yaq qanaqanus qando-pavein, ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzavín, lovølova-ús, Yesu-qa manqat vømø-yogemin.

---

\* **21:32** 21:32 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi-wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.

## 22

*Yesu gimbo-voqoem*

*(Met 26:1-5; Mak 14:1-2; Zion 11:45-53)*

<sup>1</sup> Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape, Pasova ndimbo-akhayam, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, avønín qagoám. <sup>2</sup> Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu laelae-qa nakhoa mbovawém. Geté ndigu poeveáv, ezoqa ewaqape-qa bøi-te timøvøinam. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qa møe ndøgoám.

*Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve*  
*(Met 26:14-16; Mak 14:10-11)*

<sup>3</sup> Yaq Zudas, iz nøme Iskaliot gimbo-akhaemam, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv gegoam, Saitan mbøi-ón. <sup>4</sup> Yaq Zudas até gendego, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam-gi megetapak-té genøwáv, ti namba manqa vømø-khakheinømem, Yesu tiqa zenda-te ande áv kenévē.

<sup>5</sup> Ndigu teqa manqat giyogem, yaq ndigu khanakhanákh, neka te-te moni etoam manqat vøkhakheinømem. <sup>6</sup> Yaq Zudas tiqa manqat gè-unimanqatín. Yaq khøuwa eqeieqei-qa mo:kewagám. Yesu ezoqa ewaqape-te ande áv khambøé-løvüz, yaq tiqa zenda-te ndøgo tenévē.

*Yesu-gi paev ezoqa menas, Pasova lou gimø-khakheinømem*  
*(Met 26:17-25; Mak 14:12-21; Zion 13:21-30)*

<sup>7</sup> Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape gimø-khantøzem, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, neka Pasova lou loge nonqo sip nakheis vøzitagatun, <sup>8</sup> yaq Yesu Pita neká Zion, tèkhofotáz, gezø-ein, “Pasova lou zomø-khakheinømém, ni tizimølog.”

<sup>9</sup> Yaq gimbo-einim, “Gê, qoqa poev gekhâm? Ni gekham-tê qeimø-khakheinømēm?”

<sup>10</sup> Yaq gezø-qavøiu, “Zelusalem taon-te tozomø-oz, zo ezoqa zó-ometám. Ibøkha ndø-eqatét. Yaq zombó-paevém, atema khoev-te vømø-øn.

<sup>11</sup> Yaq ta khoev ndøgo, khoev eve āv qazømbøé-einim nqægo, ‘Nømendim ezoqam, āv gegande-beváp nqægo: Khoev kouwat gekham-tê qágo, ma nogi paev ezoqam namba, Pasova lou teimølog?”

<sup>12</sup> Yaq ndego zo khoev kouwat kandambaqape mé:zømás, khoev ova ndo:go. Qonam nonqo neka lou-qase khakheitáp. Yaq zo lou ndøgo tozomø-khakheinømém.”

<sup>13</sup> Yaq ndigu gizav, matev āv timiqeivím, av Yesu gezømbe-ein ndægo. Yaq ndigu Pasova lou vømø-khakheinømēm.

*Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan*

*(Met 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Ko 11:23-25)*

<sup>14</sup> Yaq qakhagus ndøgo, lou loge khøuwa iz gimø-khantaz, Yesu tegi u-anim namba, tinøpindám ndøgo, lou loge-te vøqonav. <sup>15</sup> Ndegø āv gezømbe-ein nqægo, “No nqosøgeap banøndáp. Geté noqa poev kandambaqape, nqánek qagoám. Nqanek Pasova lou bízikhælog, zo namba.

<sup>16</sup> No nqazø-manqate: No Pasova lou nøme,

naqanøká nomólogák, atema Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, matev ate ndægo vømø-unimanqatín, ndøgo Pasova lou loge matev kha-mba ndømbo-ove.”

<sup>17</sup> Yaq Yesu izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, yaq gezø-ein, “Mòzondapém. Yaq sòzøtumú-izumít, zo ate ndøzøte:go. <sup>18</sup> No nqazø-manqate: No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanøká nø-izák, atema Mbumbukiam-qa Megeat Matev vømófakhān.”

<sup>19</sup> Yaq taqa zita-te, Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Nqanek noqá khá, zo nqazø-etoumit. Matev av nqægo até vøgó. Yaq no zonømbé-matavupát.”

<sup>20</sup> Yaq matev até kopó, lou loge qamezømbe-navøem, Yesu izam nonqo ndøndáp, waen-ús, gezø-ein, “Nqanek waen, Mbumbukiam poev ndakinak mé-unimanqatín. Noqá kóuk gené-unimanqatín, ndøgo zo zapaya tøwa.

<sup>21</sup> Geté. Nqáe! Ezoqam ndego, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve, ngégo, nqanek lou loge-te nqazi-qonøve. <sup>22</sup> Ezoqam-ge Yo ndønáním, av Mbumbukiam-qa poev ndægo. Geté ndego møndø-soqóév, ndego ezoqam, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve.”

<sup>23</sup> Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ekeza paev ezoqam ekeza mokho-mba, āv ginibónd nqægo, “Eisa, ni mokho-te matev av nqægo, gekha ezoqām ndømatanām?”

*Megeat Matev eqeieqei-qa yaq-te*

<sup>24</sup> Yaq Yesu-gi paev ezoqam-qa mokho-te, pon-qombap matev ndøfakhán. Tini-ponqombupát ndøgo, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo?

<sup>25</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa gètøkhonøzát. Yaq nginik megetapak, ekeza kha, keoge ezoqa egeiegei me:vewé. <sup>26</sup> Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègõ. Gekha ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape tegoat, ndego yà be-khapelavøqase-év. Neka gekha ezoqām ndego, megeat ezoqam tegoat, ndego yà be-zogetøke-ezoqam-év. <sup>27</sup> Gê, ezoqa kandambaqape ákenego? Ndégò, lou-qase-te ndemia, ó, ndégò, lou ndeyogimit? Zo møzøte-zøtéz, ezoqa kandambaqape ndégo, lou-qase-te teqotat. Geté no zo mokho-te, zogé sasae ezoqām.

<sup>28</sup> Zo nó namba zi:goám. Neka zo no nøuvørateáv, matev føgøføgakh qanø-fakhanumam. <sup>29</sup> Yaq nakémbá. No zo Megeat Matev nøzø-etoám, kopømba av-té, Tat no Megeat Matev genømbe-etoam. <sup>30</sup> No kawa iz tæmøndap, zo noqa lou-qase-te, lou zólogát neka ibøkha vozó-izumāt, no namba, neka zøkeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te vozotó-qonavāt, neka Izlael khagua bawan tuelv vozozømbó-kawaeztāt.”

*Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to:nawam*

*(Met 26:31-35; Mak 14:27-31; Zion 13:36-38)*

**22:24** 22:24 Luk 9:46      **22:25** 22:25 Met 20:25-27; Mak 10:42-45

**22:26** 22:26 Met 23:11; Mak 9:35      **22:27** 22:27 Zion 13:12-15

**22:30** 22:30 Met 19:28

<sup>31</sup> Yesu Pita āv gembøe-eín nqægo, “Sáemon, Sáemon. Nqáel! Saitan Mbumbukiam zo khamasim-qá yaq-té gembøevíam. Ndego zo andé wit me mé:-evém, tag vókhofovøēm. <sup>32</sup> Geté no, nòguligulím, qo zapaya, Saemon. Qoqa unimanqatin, betaqa-nàvøēm. Yaq nqawa toqotøndo-qambuq, qafuap vòzøtøké. Yaq tiqa unimanqatin bezømbē-føgakh.”

<sup>33</sup> Geté Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. No kopømbá. Ndimbula-te sænáv, qo namba, neka sizimú-pakhaén.”

<sup>34</sup> Yaq Yesu gembo-ein, “Píta! No nqataqá-manqate. Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam. Av qoqoté-manqatát nqægo, ‘No ngenek ezoqam nøtenøtenāk.’ ”

### *Yesu-gi paev ezoqam bèto:-khakheinám*

<sup>35</sup> Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Ta khøuwa-te ndøgo, zo qækhofosam, yaq no av qazømbe-ein nqægo, moni neka moqos neka tamak ndø-upøgím, yaq ge zô, gigiap mbain mozógoam?”

Yaq gindu-qavøinam, “Mbain. Ni kopømbá qeigoam.”

<sup>36</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Qanimáv. Geté ndakin viní. Gekha ezoqām ndego, moni ngeisam nonqo timbogoat neka moqos vømbógoāt, bètonqoatét. Neka gekha ezoqām ndego, nakhag kaiya mbain tøgoat, ndego ekeza ndabua nøme, yà bewi. Yaq moni ndigu teqas, nakhag kaiya mé:wí.

<sup>37</sup> Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp

nqægo: ‘Ndego pepen ezoqam me:vewém.’ No nqazø-manqate. Nqanek manqat bè-unimanqatín, no mokho-te. Unimanqatín. Gekha manqāt ndøgo, noqa yaq-te ndøpeawap, avønín géfakhán.”

<sup>38</sup> Yaq Yesu-gi paev ezoqam gindu-einim, “Evezøza. Nqæe! Nakhag kaiya menas ngínik.”

Geté ndego gendo-ein, “Ság. Tiá.”

*Yesu Oliv manqei poyat-te gemø-guligulim  
(Met 26:36-46; Mak 14:32-42)*

<sup>39</sup> Taqa zita-te, Yesu Zelusalem taon, gè-iváv. Yaq Oliv manqei poyat-té genøwáv, av oskia ge:goam, neka tegi paev ezoqam vømbø-paevem. <sup>40</sup> Yaq gimøfakhaz ndøgo, ekeza paev ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, “Zo bazaføgakh-qa, gèguligulím. Soqaín ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:āz.”

<sup>41</sup> Yaq ndego sègeziváz, elavøqase nøme vøwav. Atap ande av ndægo, nandi toqo-ogizo, timø-bøiaz. Yaq ndego katuk ndømøkuí, vøguligulim.

<sup>42</sup> Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Qo taqa-pøovat. Nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndøgo, av no nqanømbe-poev.” <sup>43</sup> Yaq yan-te ndo:go, enzol ezoqam ndovís, bazaføgakh vømbø-etoam. <sup>44</sup> Yesu mbøni vaev kandambaqape ndøndáp. Yaq ndego bazaføgakh-us nøme mba mo:guligulím. Tata andé kóuk. Sègelanqavám, manqei-te.

<sup>45</sup> Yesu guligulim qamømbøeva, ge-itan, tegi paev ezoqam-te gevesez, yaq āv genezømét nqægo:

Gèsømbiám. Bazaføgakh gèzø-navøém. Zapa ndøgo, ndigu mbøni vaev matev khàpe zømbe-khouwév. <sup>46</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “Zo gekha zapá, venangei mba ndozo-sømbiit? Mòzosúz. Neka gèguligulím. Soqain ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:āz.”

*Yesu møvøiwat-qa ginduzav*

*(Met 26:47-56; Mak 14:43-50; Zion 18:3-11)*

<sup>47</sup> Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, yaq nqáe! Ezoqa bawan-qape tñøfākhāz. Ndigu Zudas ndø-itubavún, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Yaq ndego até gendego, Yesu-té genøwáv, vøngenøtam.

<sup>48</sup> Yaq Yesu gembo-ein, “Zúdas. Gê, qo Ezoqam-ge Yo ngenøtam-ûs, qaqa ezoqam-qa zenda-te nqo-qoveet?”

<sup>49</sup> Yaq ndigu ezoqam, Yesu namba gi:goam, go:matøvemem, ande gekha matev me ndøfakhān, yaq āv gimbøe-einím nqægo, “Evézøza, nakhag kaiyā ndøtízitag?” <sup>50</sup> Yaq paev ezoqa nøme, até gendego, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, nakeamo gea vømbōkawa.

<sup>51</sup> Geté yaq Yesu gezø-ein, “Ság. Matev av nqægo tønév.” Yaq Yesu teqa gea gèmbokhanáz, nango vømbō-eqeieqei.

<sup>52</sup> Yaq Yesu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam neka Zu megetapak nøme, ndigu møvøiwat-qa gigeavun, āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zô, no pepen ezoqam zøténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun? <sup>53</sup> No khøuwa

ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, zo namba. Geté ndøgo, zo no kha khanøzeáv. Geté ndakin, zoqa khøuwa qanimav-qape møndø-fakház. Kawa matev, bøivun-qá bazaføgakh ndøndáp.”

*Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam*

*(Met 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Zion 18:12-18, 25-27)*

<sup>54</sup> Yaq ezoqam ndigu gigeavun, até gindigonem, Yesu vø-møvøinam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te sasa ndø-ituim. Pita até gezøpavát. Andé qámbá gendopavam.

<sup>55</sup> Khoev-te gimøfakhaz, yaq uta mokho-te ndøugu, gøinam møndø-løvutám. Yaq Pita tenøqóm ndøgo, ti namba, ndigu gøinam-te giqonavam. <sup>56</sup> Sasae mbasønakam Pita gu-omet, gøinam waev-te gegotam, yaq ndugu gèwawám, gundu-ein, “Até ngenék-a, Yesú namba me:goám!”

<sup>57</sup> Geté Pita gò:nawám, gendo-ein, “Ngolam, no nandev ezoqam, nøtenøtenák.”

<sup>58</sup> Yaq khapé outøpøteáv, ezoqa nøme Pita tēnø-ōmēt, gembo-ein, “Unimanqatín. Até qó-a, qo tigi ezoqám.”

Geté yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. Av taoká. Nó mbá.”

<sup>59</sup> Andé møi-mbá sege-auwám. Ande av wan awá ndægó, ezoqa nøme tēāndōwāv, gendo-ein, “Unimanqatín. Møtenøtén. Ezoqa nøme ngének, Yesu namba ge:goam. Zapa ndøgo, até ngenék-a, Gelili plovins-ák.”

<sup>60</sup> Yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. No nòtenøtenák, qo gekhā qotē-manqate.”

Yaq Pita ate av-té manqat ge:manqatam, kokolok tündi-ogeá.

<sup>61</sup> Yaq Evezøza gèndoqambún, Pita vøwawam. Yaq Pita tembo-matøvém ndógo, Evezøza av gembøe-ein nqægo, “Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndóqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

<sup>62</sup> Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøepós, ge-eivat.

*Yesu otøotam vøe-vewem-a, vøzuim  
(Met 26:67-68; Mak 14:65)*

<sup>63</sup> Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Yesu gimbo-kewagat, otøotam me:vewát neka vøzuat. <sup>64</sup> Bøi ndabuá gimbøe-gutøvém, vømbø-einim, “Qo Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam toqogoat, qotínømánd, av nqægo, qo gekha ezoqām ndólavaq?” <sup>65</sup> Yaq ndigu ngenøgim manqat nøme kopoáv gimbo-manqatat.

*Yesu Zu megetapak-te, manqa ge-ovøyam  
(Met 26:59-66; Mak 14:55-64; Zion 18:19-24)*

<sup>66</sup> Yaq qanaqanus qænqovat, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme tñimøváb. Yaq Yesu tiqá megemege-té ginø-ituím.

<sup>67</sup> Yaq gimbo-bevøpem, “Qonimbí-ein. Gê, qo Mesayá?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No tæzø-ein, zo no ma zó-unimanqatinimák. <sup>68</sup> Neka no zo bevap

tæzøgo, zo ma zonø-qavøinamák. <sup>69</sup> Geté avønín, Ezoqam-ge Yo Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té gemóqóm, ndego Bazaføgakh-Qape.”

<sup>70</sup> Yaq ndigu ate gi:goam gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægo, yaq gê, qo Mbumbukiam-gê Yò?”

Yaq gezø-qavøiu, “Manqat nándav, av zo ndøzøte-manqate. No téntév.”

<sup>71</sup> Yaq ndigu gi-einim, “Ság! Bøi vizu ezoqa nøme-qa bizivàwém. Ni manqat ekeza tou-té qaz-inømbo-yogém.”

## 23

*Yesu Pailøt-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam*

*(Met 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zion 18:28-38)*

<sup>1</sup> Yaq ndigu megetapak ate gi:goam, até gindigonem, Yesu Pailøt-té ginø-ituím. <sup>2</sup> Yaq ndigu manqa ndøsøkuzømém, Yesu-qa yaq-te, gimbo-einim, “Ni ngenek ezoqam āv qati-ometám nqægo. Nigi bawan ezoqam-qá matavap ndø-enegimatún. Neka ngenek, ezoqa āv gezømbe-manqatatún nqægo: Siza-te, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, teks moni be-åbām. Neka ngenek ekeza kha, Mesaya neka kawa ezoqam me:vewé.”

<sup>3</sup> Yaq Pailøt Yesu gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

<sup>4</sup> Yaq Pailøt Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka ezoqa ewaqape gezø-ein, “No ngenek ezoqam, teqa manqa-zapa qeiviáv.”

<sup>5</sup> Geté ndigu sekembá segembo-pouweám, av nqægo, “Ngenek ezoqa ge:zømesimatun, matavap ùni zømbe-ngi:tatún, ni Zu ezoqam-qa mangei-te ate nqægo. Gelili plovins-té gendongáz. Yaq ndakin nqanek Zelusalem taon-té gegó.”

*Yesu Elod-te manqa ge-ovøyam*

<sup>6</sup> Yaq Pailøt nqanek manqat ge-ewag, ezoqa gezøbevap, “Gê, ngenek ezoqam, Gelili plovins-âk?”

<sup>7</sup> Yaq Pailøt ge:-otев av nqægo, Yesu ta plovins-te ndøgo tendowāv, ma Elod gembo-kewagam, yaq ndego Elod-té genø-khofotáv. Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, ngenek Zelusalem taon-té gegoám.

<sup>8</sup> Yaq Elod Yesu ge-omet, ndego khanakhanakh kandambá. Zapa ndøgo, ndego omete-qa ndøgoám. Nupøkhán mbá. Ndegø møndø-ewág, Yesu-qa yaq-te. Yaq ndakin, ndego umingiap matev qeivi-qa mbogoám, av Yesu ge:matønumam.

<sup>9</sup> Yaq Elod Yesu bevap kandambá gembogoat. Geté ndego yaq manqat qavøiwateáv. <sup>10</sup> Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, até gegoám, Yesu-qa manqa vøsøkuzømem. Manqat kandambá gimbøe-møvøemem.

<sup>11</sup> Yaq Elod ekeza nakhag ezoqam namba, Yesu otøotam me:vewém neka vøngenøinam. Ndigu kawa ezoqam-qá ndabua mbo-uzím, Pailøt-te nango sasa ndøkhofotøvem. <sup>12</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, Elod neka Pailøt, zifu matev ndøngazém. Geté bugukhokhof, ndigu qaqa zømbugoám.

*Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem*

*(Met 27:15-26; Mak 15:6-15; Zion 18:39–19:16)*

<sup>13</sup> Yesu Pailøt-te nango gindu-ituim, yaq ngenek Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak nøme neka ezoqa ewaqape ndømøváb, <sup>14</sup> gezø-ein, “Zo ngenek ezoqam no-te qazøtøndo-ndafem, neka zo av ndøzøte-manqate av nqægo, ngenek ezoqam-qā matavap ndø-enegim, nqáe! No amba nømbøe-beváp, zoqa bøi-te. Geté no teqa manqa-zapa-qase qeiviáv, av zo manqa ndøzømbøe-møvøemet. <sup>15</sup> Até Elód-a, teqa manqa-zapa-qase qeiviáv. Yaq nakémbá, ndego ni-te nango gendo-khofotav. Ngenek ezoqam matev-qase goneáv, ta zapaya tizi:laem. <sup>16</sup> Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sænqonqotáv.”\*

<sup>18</sup> Geté ndigu ezoqa ewaqape sùgumu-tøkúz, gindu-akhaemem, “Gèlaém nandev. Geté Balabas qonindó-nqonqotáv.” <sup>19</sup> Balabas ndimbula-té gunu-utavám. Zapa ndøgo, ndego Lom gaman ngeasam-qa mbogoám, ndøgo Zelusalem taon-te, neka ezoqa vølavao.

<sup>20</sup> Pailøt Yesu nqonqotøve-qa mbogoám. Yaq ndego ezoqa ewaqape, manqat amba zømbe-eín, nango. <sup>21</sup> Geté ndigu sekembá sege-akhaemám, “Gèlaváo. Tae mutui-té qanø-tøkeól!”

<sup>22</sup> Yaq ndakin Pailøt gèmbo-misiká, gezø-ein, “Gekha zapá? Ngenek gekha manqa-zapā ndøgo? No teqa manqa-zapa qeiviáv, ta zapaya

---

\* **23:16** 23:16 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 17Pasova khøuwa kandambaqape-te, Pailøt ndimbula ezoqa kopo ndønqonqotavín.

tizi:laem. Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sǽnqonqotáv.”

<sup>23</sup> Geté ndigu ivøveáv. Sekembá sege-akhaemát, av nqægo, Yesu tae mutui-té geabe-tøkewé. Tiqa akhayam, Pailøt-qa manqat ùnime:-tømbuá. <sup>24</sup> Yaq vaev-te, ndego manqa āv tene-vøovám, av ndigu qazømbe-pøovam. <sup>25</sup> Ndegø ezoqam, ndigu qazø-pøovam, tefakhan, ndego sègezø-nqonqotáv, ndego Lom gaman ngeasam-qa gembogoam neka ezoqa vølavao, yaq ta zapaya ndimbula-te gi-utavam. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, yaq ndigu matev bemømbō-matønømem, av ezoqa ewaqape poev qazømbe-goam.

*Yesu ezoqa zitøge manqei-te gi-ituim*

*(Met 27:32; Mak 15:21; Zion 19:17)*

<sup>26</sup> Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Ndegø ambá Zelusalem taon-té genømatín. Yaq ndigu até gindigonem, vø-møvøinam, Yesu-qa tae mutui vømbøe-veem, sasa ndøtøpøtøvem, teqa zita-te te-eqatet.

<sup>27</sup> Ezoqa bawan-qape kandambá, gimbopavat. Neka sakheis kopoáv, Yesu gèmbø-eivumát, neka ekeza savi vø-qambubumat. <sup>28</sup> Yaq Yesu gèndoqambún, gezø-ein, “Zelusalem taon-ak, sakheis, zo noqā ndø-eivùmít. Geté zo zøkezan-qa ndø-eivám neka zogi nakheis-qa vozó-eivām.

<sup>29</sup> Nqáe! Khøuwa ndømø-fakház. Yaq ezoqa āv giní-einím nqægo, ‘Sakheis ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú, ndigu sog ndigu neka nakheis mbain ndigu neka nakheis tiqa tete logemav ndigu.’

<sup>30</sup> Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa olol vinivinimba, āv gimboé-manqatát nqægo, ‘Niqá mumát qando-muvuvøém’ neka manqei popotap vømbó-einim, ‘Ni vøkhonám.’ <sup>31</sup> Nginik matev av nqægo ngimatønumit no-te, no kopømba ande av tae khandin me nqate:go, yaq ge zô ndozo-matavap, zo gekha matēv zøfakhān, zo kopømba ande av tae pakhapakha me ndøzøte:go? Matev unimé:soqá tøzøfakhan.”

<sup>32</sup> Yesu gi-ituat, yaq até ezoqa menas nømé-a, vø-itubat, timøzitag. Ndigu pepen ezoqám.

*Yesu tae mutui-te gitøkewem*

*(Met 27:33-44; Mak 15:22-32; Zion 19:18-27)*

<sup>33</sup> Yaq ta manqei-te ndøgo gimøfakhaz, kawa-pakha manqei ndimbo-akhayam, ndigu Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém, neka pepen ezoqa menas, vøtøkebam. Nøme ndego, Yesu-qa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego yogea zenda-te vøtøkewem.

<sup>34</sup> Yesu gi:pototumat, yaq āv gene-eín nqægo, “Tát. Tiqa manqa-zapa, qo sà betaqambo-navøém. Zapa ndøgo, nginik zøtezteáv, andē gekha matev me ndømatunumit.”

Gumu-tøkewem ndøgo, yaq nakhag ezoqam, teqa ndabua, kas me:otám. <sup>35</sup> Ezoqa tiwaniapát ndøgo. Matev ndøqeivát. Geté Zu megetapak, Yesu otøotam me:vewém, gi-einim, “Ezoqa nøme gekhandi:ztam, yaq ndakin ekeza kha bekhandí, ngenek uni Mesaya-in tegoat, ndego Mbumbukiam geveata.”

<sup>36</sup> Até nakhag ezoqám-a, otøotam me:vewém, waen khaqain-qape etoam-qa vømbōgonem.

<sup>37</sup> Yaq āv gimboe-einím nqægo, “Qo Zu ezoqam-ge kawa toqogoat, qakeza kha qókhandí.”

<sup>38</sup> Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Zu ezoqam-ge kawá.”

<sup>39</sup> Pepen ezoqa nøme, ndego namba gi:tøkebupam, Yesu otøotam me:veó, gembo-ein, “Gê, qo Mesayá? Av tægoat ndægo, qo qakeza kha qókhandí neka ni voqó-khandí:n.”

<sup>40</sup> Geté ndego pepen ezoqa nøme, namba gi:tøkebupam, gègugú, gembo-ein, “Gê, qo ndakin yaq-fia nqosøgeap kopu ndoqote-ndapet, av ngenek nge:ndapet, qo Mbumbukiam-te møe mbaín? <sup>41</sup> Ni nqanek yaq-fia nqosøgeap, nikeza manqa-zapa zapayá qazindapét. Geté ngenek ezoqam, manqa-zapa-qase goneáv.”

<sup>42</sup> Yaq ngenek pepen ezoqam, Yesu gembo-ein, “Yésu. No gènøndo-matøvé, qo kawa iz to-qomøndap.”

<sup>43</sup> Yaq Yesu gembo-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nqægo khøuwa, qo no namba, Paladaís manqei-té qazígoát.”

*Yesu ge:nanim*

*(Met 27:45-56; Mak 15:33-41; Zion 19:28-30)*

<sup>44</sup> Yaq khøuwa ande av muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vøndap, manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. <sup>45</sup> Khøuwa

waev sègembo-navøém. Neka ndabua ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te gafaleam,

sège-keqavát. Livin-mbá qanumu-qatavát. <sup>46</sup> Yaq Yesu kandambaqapé sege-akhá, “Tát! Noge nqova, qoqá zenda-té qatøveét.” Ndego nqanek manqat gumu-ein, yaq gènaním.

<sup>47</sup> Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, nqanek matev geqeiv, ndego Mbumbukiam-qá iz ndø-eqá, ge-ein, “Unimanqatín. Ngenek ezoqam ndaføyamba-qapé.”

<sup>48</sup> Yaq ezoqa ewaqape, matev qeivi-qa gindupindam, matev ndøgo giqeivim, qafakhanumat, ndigu savi mba ndøqambubám, sasa ndøzav.

<sup>49</sup> Ezoqa ewaqape, ndigu Yesu gi:zøtez, ande qámhá gindu-waniapam. Até ndigú-a, sakheis, ndigu Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te ginduzav, matev vøqeivim.

*Yesu manqei ozu-te gi-oeinam*

*(Met 27:57-61; Mak 15:42-47; Zion 19:38-42)*

<sup>50</sup> Yaq nqáe! Ezoqa kopu møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemia-vák. Ndego Zu ezoqam-qá manqa ovøyam megeat ezoqá nømé. Ndego ezoqa mbomambaqapé neka ndaføyamba-qapé. <sup>51</sup> Mbumbukiam-qá Megeat

Matev-qa mo:kewagám. Ta khøuwa-te ndøgo, Zu megetapak nømé, manqat gikopo:nem, Yesu tilaem, ndego tiqa manqat unimanqatinteáv.

<sup>52</sup> Yaq ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbø-viam. <sup>53</sup> Yaq gembotak,

Zoséf até gendego, Yesu vøkoqoiu, tae mutui-te getøkewam, ndabua sasa me:løvønøvem, nandi nqa manqei-pakha-te vømø-utav. Ta manqei-pakha ndøgo, nandi giløotøzem, bugukhokhof

løvøte ezoqa utøveáv. <sup>54</sup> Ta khøuwa ndøgo, Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq Sabat khøuwa avønín qagoám, tøngaz.

<sup>55</sup> Sakheis ndigu, Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te ginduzav, ndigu Zosef gèmbø-paevém, nandi nqa manqei-pakha vøqeivim, neka Yesu-qa kha āv kimí-utøvem. <sup>56</sup> Yaq khoev-te givesez, tae nanga etet sisip mbomømboma møkhaheinømém. Yesu-qá kha-te giam nonqó. Geté Sabat khøuwa é-møndøngáz. Yaq ndigu gèqovezát, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein.

## 24

*Yesu løvøte-te gekhandi:v*

*(Met 28:1-10; Mak 16:1-8; Zion 20:1-10)*

<sup>1</sup> Yaq Sande qanaqanus, lovølova-ús. Ndigu sakheis manqei pakha-té ginøzáv, tae etet sisip mbomømboma vø-upøgim, Yesu-qa kha-te giam nonqo gikhakheinummat. <sup>2</sup> Yaq manqei-pakha-te gimøfakhaz, āv giniqeivím nqægo: Nandi ndigu nqa qætøkam, gèqambiním. <sup>3</sup> Geté ndigu gi-oz, Yesu-qa kha qeiviáv, ndego Evezøza. <sup>4</sup> Ndigu ate av-té matavap gimbøe-aumat, yaq nqáe! Tiqa avønin-te, ezoqa menas sègefakház. Tiqa ndabua bøi sanqatøve-ús. <sup>5</sup> Yaq ndigu sakheis, møe kandambá gigonem. Bøi manqei-té ginøvøgím. Geté ndigu ezoqa menas gindu-einim, “Gekha zapá, nqanek løvøte ezoqam-qa manqei-te, khandi ezoqam-qa ndozovawet? <sup>6</sup> Ngenek mbain, nqanek. Møndø-khandí:v. Tozombó-matavap, manqat ndøgo gezø-ein, zo namba Gelili plovins-te

gegoam? <sup>7</sup> Ndego āv gene-eín nqǣgo, ‘Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té giabenø-veém, neka tae mutui-te bētøkewem. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndøkhandí:v.’ ”

<sup>8</sup> Yaq ndigu sakheis, nqawa tinø-matøvemém ndøgo, av Yesu manqat gezømbe-manqatam. <sup>9</sup> Yaq taon-té ginøqaváz, Yesu-gi paev ezoqa ileven neka paev ezoqa nøme, manqat vømøzø-ein. <sup>10</sup> Sakheis ndigu, Yesu-gi u-anim manqat gizø-ein, ngínik: Meli, ndugu Magdala vemiav-ák, neka Zoanā, neka Meli nømu, ndugu Zems-gu evo, neka sakheis nøme vøgoam, ti namba. <sup>11</sup> Geté ndigu paev ezoqam, sakheis-qa manqat gèqavotøvé. Ti-te ndigu, tiqa manqat, mokho mbaín. <sup>12</sup> Geté Pita até gendego, manqei ozu-té genøteít. Yaq nandi nqa mokho-te gemø-fakhanam, ndego ndabua mba ndøqeív. Ezoqam mbaín. Yaq nangó genøqaván. Matavap mba ndø-aumát, ande gekha matev me ndøfakhan.

*Yesu tegi paev ezoqa menas gezøfakhan, ndigu Emaus vemiav-te gi-apat  
(Mak 16:12-13)*

<sup>13</sup> Yaq nqǣe! Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqa menas nøme, Emaus vemiav-té ginø-apát. Yaq Zelusalem taon-a, yaq Emaus vemiav, taqa atap ande āv ileven kilomítá ndægó. <sup>14</sup> Nakhoa-te gi-apat, manqat ndøgo tini-manqatát, matev ate ndægo, ande āv khanēfakhan. <sup>15</sup> Ndigu ate av-té, nakhoa gi:geveat, manqat vømanqatat-a, matavap vø-aumat, yaq Yesu ndowáv, namba sasa me:zav.

16 Geté ndigu matavapøteáv, ndego. 17 Yaq Yesu gèzøbeváp, “Zo gekha manqat zøté-manqatet, nqanek nakhoa nqazo-geveet?”

Yaq ndigu sègewán. Avus-mba zøvøovøém. 18 Yaq ezoqa kopo, iz nqambogo Kleopas, āv gembøe-eín nqægo, “Ezoqa ewaqape mokhote, Zelusalem taon-te gipindam, qo mbá atoqogó, emanqat yogeav ndoqogo, matev ndøgo qafakhan, ndakin khøuwa-te.”

19 Yaq Yesu gezøbevap, “Gekha matēv ndøfakhan?”

Yaq gindu-qavøinam, “Yesu-qá manqat niti-manqatét, ndego Nazalet vemia-vak. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám. Teqa manqat neka matev bazaføgakh kandambá. Ezoqam nekā-e, Mbumbukiam, ndego egeiegei me:vewám. 20 Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka nigi kawakawa-za nøme, Lom gaman ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Yaq tñabiti-laém. Yaq ndigu tae mutui-té ginø-tøkewém. 21 Geté ni āv qati-matavupám nqægo: Ezoqam ategó ndego, ni Izlael ezoqam tenqovotan. Geté matev viní qafakhan. Ndakin khøuwa møndømø-misika-éz, nqanek matev qafakhan. 22 Neka nøme nqáneq: Nigi sakheis nøme, nqova nindáf. Nqægo qanaqanus, manqei-pakha-te gi-apat, 23 ndigu teqa kha qeiviáv. Yaq ndigu ginduqavaz, āv ginimbi-eín nqægo, ‘Ni umingiap niqei-vím. Enzol ezoqam nizømét. Neka ndigu enzol ezoqam, āv ginimbi-eín nqægo, ndego møndø-khandí:v.’

24 Yaq nigi ezoqa nøme ndøzáv, mangei-pakha-te ndøgo. Yaq matev áv timiqeivím, av sakheis gi:manqatam. Geté ndigu ometeáv, ndego.”

25 Yaq Yesu ndigu ezoqa menas gezø-ein, “Ge zô, mokho ndapeáv? Zo zuã zøté-bevupit, manqat ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam? 26 Neka gê, zo mokho ndapeáv, av nqægo, Mesaya ndego, nqosøgeap betøkhæ-ndáp, yaq váev iz kandambaqape temøndap.”

27 Yaq Yesu Mbumbukiam-qá Manqat zø-ovøyám, manqat ate ndægo, ekezan-qa yaq-te ndøpeawap. Mozes-té genøngáz, qamat, atema manqat ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gimbøe-manqatam.

28 Yaq ndigu Emaus vemiaav gi:khatoat, yaq Yesu bugug áv gene-kewagám nqægo: Segē-gegevēt.

29 Geté ndigu áv gimbøe-viømém nqægo, “Qo ní namba bizi:gú. Gèkhagustét. Avønín gépøís.” Yaq Yesu namba me:záv, tiqa khoev-te vømøqonav.

30 Yaq ti namba lou loge-te giqonavam, Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein, sasa ndømbegin, vøzø-etoam. 31 Yaq ndigu bøi fea mba ndøkewág. Yesu khæ gèmatøvemém. Geté nqova mbaín, ndego tiqa bøi-te, sègezømbo-navøém. 32 Yaq ndigu ekeza mokho-mba gi-einim, “Unimanqatín. Niqa mokho-te, andé gøinam me me:wageapám, Yesu nakhoa-te manqat gini-manqatam, neka Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho vøenømand.”

33 Yaq ndigu paev ezoqa menas, até gindigonem, Zelusalem taon-té ginøveséz, Yesu-gi u-anim

ileven neka paev ezoqa nøme vōzømet, giwambupam. <sup>34</sup> Yaq ndigu, ndigu ezoqa menas āv gizømbē-eín nqægo, “Unimanqatín. Yesu mōndø-khandí:v, løvøte-te. Saemon-té gemøfakhán.” <sup>35</sup> Yaq ate ndigu paev ezoqa menás-a, emanqat vōzømbē-votot, matev ande āv khazømbē-fakhan, ndøgo nakhoa-te, neka yaq ndigu Yesu ande āv kinī-matøvemem, flawa gembegim, gezø-etoam.

*Yesu ekeza paev ezoqam gezøfakhan*

*(Met 28:16-20; Mak 16:14-18; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)*

<sup>36</sup> Ndigu ezoqa menas, ate av-té manqat gi:manqatam, yaq nqova mbaín, Yesu sègefakhán, ti mokho-te, gezø-ein, “Sambí, zo-te.”

<sup>37</sup> Geté ndigu nqova zøndáf neka møe kandambá. Av gini-matavupám nqægo: Ngenek nqovā. <sup>38</sup> Geté Yesu gezø-ein, “Gekha zapá, zo nqova qazøndaf? Neka gekha zapá, zo ndozoto-nakeapet? <sup>39</sup> Zenda tokhotapak neka geagim nonqo zonømbé-qeivím. Ezoqa nó. Kha zonø-khanøzømém. Yaq zo ndøzøte-zøté, av nqægo, no uni ezoqam-anim-ín. Nqova ndigu, bazag neka kha mbaín, av zo no ndakin nqazøte-nømende.”

<sup>40</sup> Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego teqa zenda tokhotapak neka geagim nonqo me:zømás. <sup>41</sup> Ndigu khanakhanakh kandambá neka óu gimbo-matavupat. Geté ndigu zua me:nakát. Yaq Yesu gezø-ein, “Zo lou loge nonqo tøzøgo, tælog?” <sup>42</sup> Yaq ndigu até gindigonem,

zonga-kha vesu vombó-etoomem. <sup>43</sup> Yaq Yesu gèndáp, tiqa bòi-te ndøgo, vølog.

<sup>44</sup> Yaq Yesu gezø-ein, “No zo namba qazi:goam, møezø-manqatám, av nqægo: Matev ate ndægo, noqa yaq-te, Mozes-qa guguna manqat-te neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa peawap-te neka Sams mokho-te ndøpeawap, sà befakhanám.”

<sup>45</sup> Yaq Yesu gè:zømesím, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat mokho bembøē-ndapem, <sup>46</sup> gezø-ein, “Manqat āv qane-peawáp nqægo: Mesaya nqosøgeap kandambaqape bendáp, vønaním. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndøkhandí:v, løvøte-te. <sup>47</sup> Yaq teqa iz-te, bawabawan ate ndægo, manqat āv tiabiti-zømesím. Ndigu Mbumbukiam-té giabenø-qambúz neka yaq ndego tiqa manqa-zapazapa vøzø-evøzām. Zelusalem taon-té giabenø-ngazém, nqanek.

<sup>48</sup> Zo matev ate ndægo, zøkeza bói qazøte-qeivám. Yaq zo ezoqa zømé-zømesím. <sup>49</sup> Nqáe! No zo Mbumbukiam-qá bazaføgakh nozøndó-khofotáv, av noge Tat, manqa mbusa ge:ve. Zo nqanek Zelusalem taon-te, até vøgó, atema nqanek bazaføgakh vozóndapēm, ndøgo yan-te tøndovis.”

*Yesu yan-te geqavig  
(Mak 16:19-20; Kel 1:9-11)*

<sup>50</sup> Yaq khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam, Zelusalem taon bavokhó genø-itúb, Betani vemiaiv

avønin-te vømōfakhaz. Yaq ndego zenda ndø-eqá, vøzø-guligulim. <sup>51</sup> Yaq ate av-té gezømbeguligulimat, ndego sògo-zivatát. Mbumbukiam yan-té genø-eqeitát. <sup>52</sup> Yaq ndigu katuk ndømøkuí, vømbō-vizumem, Zelusalem taon-te sasa ndøqavaz. Ndigu khanakhanakh kandambá. <sup>53</sup> Yaq ndigu khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té gigoám, Mbumbukiam-qa iz vø-eqatam.

**Mbumbukiam-qa Mangat Mbomambaqape  
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni  
dialect of the Kuni-Boazi language of Papua New  
Guinea  
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples  
Kuni-Boazi long Niugini**

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-08-20

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 18 Oct 2022

f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f